

Aziz Nesin _ İstanbul'un Halleri

BU KİTABIN TELİF HAKKI NESİN VAKFI'NINDIR

Aziz Nesin, yapıtlarının telif haklarını tümüyle NESİN VAKFI'na bağışlamıştır.

NESİN VAKFI'nın amacı, kimsesiz, yoksul ve eğitime muhtaç çocukları, ilköğretimden başlatarak bir yüksekokul bitirinceye ya da bir meslek edininceye dek her türlü gereksinimlerini sağlayarak barındırmaktır.

NESİN VAKFI'nın senedi gereğince, vakfın amacına uygun olması koşuluyla, her dileyen her türlü yardım, katkı ve bağışta bulunabilir.

İsteyenlere şu adreslerden broşür gönderilir:

NESİN VAKFI, PK 5 Çatalca 34540 İstanbul

e-posta: nesinvakfi@tnn.net • www.nesinvakfi.org

Nesin Vakfı Bağış Hesapları

Vakıf Bank, Çatalca Şubesi, 237 4348459

Ziraat Bankası, Çatalca Şubesi, 130 48907

Posta çeki, 164 0009

Nesin Yayıncılık LTD. ŞTİ. Kayahatun Sokak Oktay Bey Apt. No: 11/1 Harbiye Şişli/İstanbul

Tel: 0212 291 49 89 • Faks: 0212 234 17 77 nesin@nesinyayinevi.com •

www.nesinyayinevi.com

2005 Aralık

Genel Yönetmen Ali Nesin

Yayın Yönetmeni Atay Eriş

Yayın Yönetmeni Yardımcısı Süleyman Cihangiroğlu

Kapak Süleyman Cihangiroğlu

0010102 001-39 ISBN 975-9038-50-1

Baskı ve Cilt MMP Ofset Tesisleri Tel: (0212) 886 52 13

Aziz Nesin İstanbul'un Halleri

öykü

Dağıtım

Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş.

Hürriyet Medya Towers, 34212 GÜneşli-İstanbul

Tel: (0212) 677 00 06

NESİN YAYINEVİ

Kumbara Hırsızı

/Vltı aydanberi istanbul'un sokaklarında, iskele ve duraklarında, telefon odalarındaki otomatik telefonların kumbaraları çalınıyordu. Bir tedbir olmak üzere, Telefon idaresi Almanya'dan yeni otomatik telefonlar getirtti. Bunların kumbarası telefon sandığıyla birlikte olduğundan, kumbaranın sökülmesi olanaksızdı. Ama bu sefer de hırsızlar, kumbarayla birlikte bütün telefon sandığını olduğu gibi çalıp götürmeye başladılar. Vapur iskelelerinde, postanelerde, garlarda ne kadar otomatik telefon varsa, hemen hepsi çalınmıştı. İdare, haftada bir yeni telefonlar koyuyor, ertesi gün, hatta o gün, yeni konulan telefon çalınıyordu.

Telefon İdaresi buna karşı başka bir tedbir düşündü. Bir komisyon kuruldu. Uzmanlardan biri şu teklifi ortaya

attı:

- Kumbaraları nasıl telefon sandığından sökülmez bir halde bütün yaptıysak, şimdi de telefon odasıyla, telefon sandığını birbirinden ayrılmayacak biçimde perçinli yapalım.

Bu buluş, komisyon üyelerine uygun geldiyse de içlerinden biri,

-Bu bir tedbir değil! dedi. -Neden?

— Biz bunu denedik, olmadı. Eskiden hiç olmazsa yalnız kumbaralar çalınıyordu. Çalmasınlr diye kumbarayı telefon sandığına perçinli yaptırдық, bu sefer olduğu gibi sandığı da birlikte yürüttüler. Şimdi, sayın arkadaşlarımız

' İSTANBUL'UN HALLERİ

kumbarayı, telefonu, kutuyu ve odayı hep bir yapalım, perçinli olsun da birbirinden ayrılmasın diyorlar. Fakat düşünmüyorlar ki, hırsızlar bu sefer odayı da birlikte, topunu birden çalacaklarından İdare'mizin zararı daha büyük olur.

— Öyleyse ne yapalım? diye bir ses yükseldi.

-Yapılacak şey, hırsızlara komisyon, yahut prim vererek, kumbaraları çalmamalarını kendilerinden rica etmektir.

— Ne hacet? Prim vereceğimize aylığa bağlayalım, alıp memur yapalım. Geç efendim, olur mu böyle şey?

— Sayın arkadaşlar! Bir noktayı unutuyorsunuz. Herifler ortada yok, siz primden, komisyondan, aylıktan konuşuyorsunuz. Önce herifleri yakalamalı, sonra aylığa bağlamak.

— Yakaladıktan sonra ne diye aylık verecekmiz? Polise teslim ederiz.

— Peki ama, hırsız bu söylediğimizi duyarsa, yakalanır mı hiç?

-Biz kendi aramızda konuşuyoruz, biz bize...

— Olsun. Yerin kulağı vardır.

Telefon İdaresi, telefon kumbaralarını çaldırtmamak tedbirleri düşünürse, hırsız kovalamakta, hırsız yakalamakta ve yakaladıklarını kaçırmaktaki büyük değerini her zaman ve her yerde ispat etmiş olan polisimiz, telefon kumbarası hırsızlarından birini enselemişti. Demokratik rejim gereği, muhalefet yerelması gibi durmadan filiz verip, her filiz toprağa dalınca boyuna kök saldığında polisin işi zorlaşmıştı. Her muhalifin arkasına bir polis takmaya, polis kuvveti yetmiyordu. Bunun üzerine polisler beş altı iş birden veriliyordu. Polisler ilk iş olarak

KUMBARA HIRSIZI

7

muhlifleri izlerken, biyandan da hırsızları yakalamaya, kaçakları tutmaya, randevuevlerini basmaya çalışacaklar ve nöbet tutacaklardı. Haydarpaşa Garı'nda altı işi birden yapan, Şarlok Holmes'a taş çıkartacak kadar dikkatli bir polis, telefon odalarından çıkan bir adamdan şüphelendi. Dünyada şu iki gerçeği, iki kere iki dört eder gibi ezberle-meli: Polisin gözünden hiçbir şey kaçmaz bir, bir de dünyanın öbür ucuna kaçsan adaletin pençesi yakandadır iki... Uzun boylu, geniş omuzlu bir adamdı. Orta yaşlıydı. İyi giyimliydi. Telefon odasının kapısını açıp başını dışarı uzatmış, dört biyanı kuşkuyla gözetlemiş, ancak ondan sonra telefon odasından çıkmıştı. Pardösüsünün altında bir şişkinlik vardı.

Sivil polis, izlemekte olduğu muhalife, — Kardeşim, rica ederim biyere ayrılma, dedi, ben beş dakikaya kalmaz, gelirim.

Telefon odasından çıkan adam, garın merdivenlerini iniyordu. Pençe, omzundan yakaladı. - Nedir o pardösünün altındaki?

Adam hiç kalıbını bozmadı. Tecrübeli polis böylelerini çok görmüştür. Örneğin şimdi bu polis var ya, bir gece yarısı, bir ticarethanenin kasasını kamyonu yükleyen bir hırsız görmüştü.

Hırsız, hiç şaşırmadan, o ticarethanenin sahibi olduğunu söylemişti. Belki bu hırsız da, "Telefon İdaresi'nin tamircisiyim. Makine bozulmuş da tamirhaneye götürüyorum," diyecekti. Polis bir daha sordu: -Ne var, diyorum. — Telefon...

Polis kurnaz kurnaz güldü: -Telefon ha?..

T İSTANBUL'UN HALLERİ 8

— Evet, satın aldım.

Düdükler öttü. Yardımcılar geldi. Hırsız karakola götürdüler.

Hırsız,

-Yorulдум, dedi.

Pardösüsünün altındaki koskoca otomatik telefonu Komiserin masasına koydu. Sonra da,

— Ne istiyorsunuz benden? diye sordu. Polisler birbirlerine:

— Amma soğukkanlı hırsız! dediler. Komiser, adamın düzgün kılığına bakıp:

— Kibar hırsız! dedi. -Hırsız değilim, çalmadım.

-Ya n'aptın? Bu koca alameti yazıhanene mi kuracaksın, yoksa evine mi?

— Yazıhanemde de telefon var, evimde de...

— Oooo... Gangster...

— Rica ederim Komiser Bey. Bu genel telefon benim hiçbir işime yaramaz. Üstelik pahalı da, ama satın almak zorunda kaldım.

Odadaki polislerden biri arkadaşlarına, elini kafasına götürüp "terelelli" işareti yaptı. Komiser hırsıza,

— Deli numarası yapma, dedi, bak şu copa! Akıllıyı deli, deliyi akıllı eder.

Adam tekrar,

-Rica ederim, dedi, rica ederim Komiser Bey... Siz, benim kim olduğumu bilmeden...

— Merak etme, sabıka arşivinden, parmak izinden şimdi öğreniriz ne mal olduğunu.

— Benim hiç sabıkam yok.

— Yaa... Demek yeni başladın bu zanaata?

KUMBARA HIRSIZI i 9

— Yanılıyorsunuz. Beni herkes tanır. -Adın ne senin?

- Ulvi Yatkınay. Telefon rehberine bakın, orada adımı göreceksiniz.

Gerçekten de telefon rehberinde, ev, yazıhane, depo olmak üzere Ulvi Yatkınay adına üç ayrı telefon numarası vardı. Komiser,

-Demek şimdi de sahtecilik ha? dedi. Başka birinin adını verip, aklınca yakayı kurtaracaksın elimizden...

Kısa bir araştırma sonunda bu adamın hiçbir sabıka kaydı bulunmadığı gibi, gerçekten de Ulvi Yatkınay adında zengin bir tüccar olduğu anlaşıldı.

Eski bir polis,

- Ben böylelerini çok gördüm, dedi, bunlar kibarlar arasından çıkar. Buna kleptomani hastalığı denir. Ne kadar zengin olurlarsa olsunlar, çalmadan duramazlar.

Adam hâlâ,

- Bu telefon benim malım. Ne istiyorsunuz benden? Parasını ödedim, satın aldım, deyip duruyordu.

Adamın kimliğini, tanınmış biri olduğunu öğrenen

Komiser,

- Beyefendi, dedi, eğer satın aldım diye ısrar ederseniz, sizi müşahede altına almaları için Adli Tıp'a yollamak zorunda kalacağım.

-Neden?

-Hiç genel telefon satın alınır mı?

-Hah... Hiç bunu sorduğunuz yok. Satın aldım diyorum size, inanmıyorsunuz. Bu telefon makinelerinin, kumbarası ve kutusuyla Almanya'dan üçyüz liraya getirildiğini, Telefon İdaresi'ndeki bir arkadaşımından öğrendim. Ben ticaret yaptığımdan hergün yirmi otuz defa telefon

i İSTANBUL'UN HALLERİ 10

ederim. Sokakta olduğum zamanlar, ben de herkes gibi bu genel telefonlarla konuşmak isterim.

Komiser,

-Tabii... dedi.

- Hiç de tabii değil. -Neden tabii değilmiş?

-Lütfen, benimle şu telefon kabinelerinden birine kadar gelin de, tabii mi, değil mi görün bakalım.

Komiser, iki polis, bir de adam Gar'ın telefon kabinelerinden birine geldiler. Adam,

- Hep birlikte girelim de hepiniz görün... dedi. Dört kişi zar zor küçük odaya girdiler. Adam, Komiser'e,

- Şimdi lütfen kendi karakolunuza telefon edin! dedi. Komiser otomatik telefon kolunu kaldırdı, delikten

yirmibeş kuruş attı. Numarayı çevirdi. Sonra,

- Meşgul, dedi. Kolu yerine koydu. Konuşamayınca, atılan yirmibeş kuruşun alt delikten düşmesi gerekirdi, ama, düşmedi. Komiser,

- Vay anasını!., dedi. Adam,

- Lütfen bikez de Emniyet Müdürü'ne telefon edin, dedi.

Komiser bir yirmibeş daha attı. Numarayı çevirdi.

-Cevap vermiyorlar, dedi. Telefonu kapadı. Yine yirmibeş kuruş düşmemişti. Komiser:

-Vay anasını!., dedi. Eliyle kurcaladı, oynadı, vurdu, yirmibeş kuruş düşmedi.

- Bikez de Telefon Müdürlüğü'nü arayın. Komiser, çengele asılı rehberden Telefon Müdürlüğü'nün numarasına baktı. Otomatik telefona yirmibeş kuruş attı, numarayı çevirdi.

KUMBARA HIRSIZI i 11

-Acayip sesler geliyor! dedi. Kolu yerine koydu. Yirmibeş kuruş yine düşmemişti. İyice hırslanan Komiser, telefon kutusunu sarsmaya, yumruklamaya, sallamaya başladı.

Adam:

- Durun, dedi, ben beş senedir, bu otomatik umumi telefonlardan günde enaz on defa telefon ederim. Hiçbirinde konuşmam. Param da geri gelmez. Günde ikibuçuk lira, ayda yirmibeş lira,

yılda yedi sekizyüz lira... Beş yılda şu kadar para... Ben de sizin gibi hırslandım, vurdum, yumrukladım, sarstım, salladım, param düşmedi. Para bu. En sonunda kutuyu olduğu gibi kaldırdım. Bu kutu üçyüz lira. Ben bunun parasını yirmi kere vermişim. Bir mal başka nasıl satın alınır? Komiser,

-Evet, dedi.

Adam,

- Hem ben size bişey söyleyeyim mi, dedi, bizde Elektrik İdaresi zarar eder. Sular İdaresi zarar eder, Tramvay İdaresi zarar eder, Havagazı zarar eder, Tünel zarar eder, Otobüs İdaresi zarar eder. Yani bütün resmi idareler zarar eder. Yalnız Telefon İdaresi kâr eder. Şimdi anladınız mı neden kâr ettiğini?

Komiserle polisler, kabinden çıkmışlardı. Adam içerde kalmış, hâlâ telefon kutusuyla uğraşıyordu. Komiser,

- Ne yapıyorsunuz? diye sordu. Adam,

- Söküyorum, dedi, bu da benim. Evde üç tane daha var. Bir de sabahleyin söktüm. Bu beşinci. Daha iki tane hakkım var. Şimdi bunu söküyorum.

Komiser,

i İSTANBUL'UN HALLERİ 12

— O söktüğünüz telefonun yetmişbeş kuruşluğu benimdir, dedi.

Sonra hep birden karakola gittiler. Adamın evinde yapılan aramada üç genel telefon daha bulundu. Evrak düzenlenip adliyeye gönderildi. Ertesi gün bütün gazeteler, "Aylardanberi genel telefonları çalan hırsız yakalandı" diye yazıyorlardı.

Bizim Hemşeri

İvelimeler, insanların dilinde ayrı ayrı anlam alıyor. Kaç cane sözlük olursa olsun, bizim hemşeriler kelimelerin sözlükteki anlamlarına boş verirler. Açın sözlüğü bakın: "dürzü", "kerhut", "pezevenk", "deyyus" ne demektir, ne anlama gelir? Herhalde "aferin", "bravo", "aşkolsun" anlamına gelmez.

Bizim hemşerilerin çoğu ya temelli istanbul'a yerleşmişlerdir, yada yılın çok aylarını istanbul'da bir işte geçirir, sonra birkaç ay da memlekete giderler. Köyde geçen bu birkaç ay, memleketin nüfusunun artmasına, "vatana evlat" yetiştirmeye yeter, istanbul'da temelli yerleşenler de, tek başlarına istanbul'da kalırlar. Karıları köydedir. Oğlan çocuklar büyüyüp iş tutacak duruma geldiler mi, onlar da istanbul'a gelirler. Kızlar evlenir, istanbul'a iş tutmaya gelecek başka çocuklar yetiştirirler.

Istanbul'dakiler, iş yapamayacak kadar yaşlanınca, köye dönerler. Bu, memurların emekliye ayrılmalarına benzer. Hayatları boyunca geçinemedikleri topraklara gömülmek, en son arzularıdır. Hiçbiri gurbette ölmek istemez.

Bizim hemşerilerin istanbul'da yaptıkları işler çok bellidir, arabalarla, atlarla iyi su satarlar, apartman kapıcılığı yaparlar, bir de bahçivanlık, ama köşklerde, konaklarda park bahçivanlığı yaparlar.

Hemşerilerimin konuşmaları çok hoşuma gider. Kelimelere, şehirlilerin verdiği anlamdan başka bir anlam verirler. Daha doğrusu kelimelerin belli, belirli bir anlamı yoktur. Bu, söyleyiş biçimine, sesin sertliğine, yumuşaklığına, söyleyen adamın iyi, kötü niyetine göre değişir.

14

İSTANBUL'UN HALLERİ

Erenköy'de benim bir hemşerim var. Asfalt yol üzerindeki bir büyük köşkte bahçivanlık eder.

Arasına gider, onunla konuşurum. Konuşması, bizim köy ağzıyla konuşması hoşuma gider.

Geçende yine ona gittim. Bahçenin çimenleri üstünde namaz kılıyordu. Şişman olduğundan zor eğilip doğruluyordu. Namazı bitene kadar bekledim. Selam verdi. Dudaklarında dua kıpırdayışıyla yanıma geldi.

-Hoş geldin, dedi.

-Hoş bulduk. Nasılsın amca?

Benim bahçivan hemşerim bol bol altmışında vardır.

-Bundan sonra nasıl olacağız, dedi, ihtiyarlık işte...

- Hele dur canım, maşallah aslan gibisin.

Biz surdan burdan konuşurken bahçeye iki kişi daha girdi. Bizim hemşerilerin, üniforma gibi kendilerine özgü bir giyinişleri vardır. Elbiselerinden bile hemen onları tanırım. Bu gelenler de bizim hemşerilerdendi. Gencinin ayağında lacivert ketenden bir kovboy pantolonu vardı. Ama

bu kovboy pantolonu, onun ayağında şalvar olmuştu. Öbürünün üniforması büsbütün yerliydi; elbisesinin -eğer buna elbise denirse- asıl kumaşıyla yamaları birbirinden ayırt edilmiyordu. Biz bahçenin göbek çimleri üstünde oturuyorduk. Onlar da yanımıza gelince, bahçivan hemşerim gelenlerden yaşlıcasını tanıdı.

-Ooo... Hele bak şu bibik Yusuf'a. Len, nirelerdesin? Soyha çıhası...

Yaşlıcası,

- Gusura galma emice, dedi, hep ahlımdasın ya, işten güçten vahit mi galiyo?

Bahçivan hemşerim, delikanlıyı sordu:

- Kim bu babayiğit?

ya.

BtZİM HEMŞERT i 15

-Tanımadın mı emice, bizim ganbur Mustua vardı

Eeee?

-Ganbur Mustua'nın oğlu. -Demee... bu babayiğit o gavatin oğlu mu? -Hee ya...

Bizim hemşeri delikanlıya döndü: -Len goca pezüvenk, insan bi yol emicesine gelmez mi?

Delikanlı utangaçlıkla güldü, başını önüne eğdi. Bizim hemşeri iltifatına devam etti:

-Vay ocağı batası vay... Vay goca düzü vay... Baban olacak hergüle ne ediyoy?

- Eyidir emice.

-Yusuf emicen ne ediyoy? O goca deyyüsten bi habar var mı?

- Eyidir emice. Selam etti.

Bizim hemşeri, köyünden bir delikanlıyı gördüğüne sevinçli, boyuna gülüyor.

-Vay eşşek zıpası vay... Len deve gadar olmuşun be... Kih kih kih... Maşşallah maşşallah...

Heh heh hee... Ira-şit dayın ne ediyoy? O eşşolu eşşek de eyi ya... Heh heh hee...

- Eyidir emice. Mahsus selamları var.

- Eleykümselam. Kih kih kih... Vay goca heruf vay. Len elimde büyüdün, şuncacıktın be. Daha ne var ne yoh be? Köye varanda o düzü bubana söyle, severim o deyyusu, dooğru bana gelsin. He mi?

- Başüstüne emice.

- Pek memnin oldum. Hatırımı sayıp geldiğiz demek. Eferüm len goca gavat. Memiş ne ediyoy, Memiş... Goca daldaban. O kerhut da eyi ya...

16

İSTANBUL'UN HALLERİ

— Eyidir.

— Eyı ossun düzü...

Bizim hemşeri köyden gelen delikanlının sırtını okşuyor,

-Hele şu alçağa bah...

Yaşlıcası,

-Bize gayrı misade emice, dedi, biz bi de gayfeye gidek. Hemüşeriler var, hal hatır sorak.

-Oldu mu ya... İrahat bi zamanda gene gelin.

- Bu oğlana bi iş aradıydık. Bildiğın bi iş var mı emice?

- Bu ayu gadar heruf şındiyecek boşda mı gezdi yattı?

- Hapisten düneyin çıhtı emice.

-Heleee... Geçmiş ossun. Vah vah... Dama neden girdiydi?

- Cinayet. -Namıs işi mi? -Yoh...

- Besbelli kötü bişiy. Delikanlıya sordu:

- Bi irezillik işten mi yoksa?

- Değil emice.

Bizim hemşeriler haysiyetlerine pek düşkünderler, kendilerine ağır bir söz söyletmezler. Namus bir, haysiyet işi iki. Bizim köylerden hırsızlıktan, eşkıyalıktan suçlanan hiç görülmemiştir.

Delikanlı cinayetini anlattı:

- Gayfede kâhat oynuyorduk. Herufün biri oyunda söğdü.

- Söğdü mü?

- Hee, söğdü.

- Ne diyerek söğdü?

- Çok ağır söğdü emice.

BİZİM HEMŞERİ i 17

- Ne didi canım?

- Huzurunuzda haya iderim emice. Yaşlısı söze karıştı:

-Buna, "len" demiş.

Bahçıvan hemşerinin yüzü kızgınlıktan pancar gibi kızardı.

- Nee? Len, sana nasıl "len" der? Yabani, sen de ses itmedin mi?

-Etmem olur mu? -Temizledin mi?

- Bıçağı vurdum ya, ölmemiş, yaralandı. -Temizleseydin. Eferüm len. Eyi etmişsin. -Emice, bu oğlana bi iş var mı?

-Sincik mi? Bi soruşturalım. Yarıntesi bi uğran hele.

- Olur emice.

- Dimek sana "len" didi ha...

- Bize misaade emice.

-Gulegule... Pek memnin oldum. Eferim len goca eşşek, ayu gadar olmuşsun be... Kih kih kih...

Vay goca zıpa vay. Ne çabih geçti zaman hey... İt enüğü gadardı be... Buban olicak dürzüye selam söyle. Memiş emicen gavatına da, İraşit dayın olacak deyyusa da selam et.

- Başüstüne emice. Hadi Allasmarladık. -Gulegule...

Onlar gittikten sonra bahçıvan hemşerim bana,

-Neye yarar, herüfü gebertememiş ki... dedi.

Siz, kelimelerin sözlükteki anlamlarına bakmayın. Kelimelere verdiğimiz anlam, bizim niyetimize göre değişir. Sergilerde, resimden çok iyi anlayanların,

-Vay eşşoğlu eşşek, amma da yapmış!., diye ressamaları değerlendirdiklerini çok duymuşsunuzdur.

istanbul'un Havası Kalleştir

İVadıköy vapur iskelesinin bekleme salonunda karşılıklı iki genel telefon vardır. Bu telefonlar açıktadır. Açıkta olduğu için, telefonda konuşanın neler söylediğini bütün salondakiler duyar.

Vapur gelinceye kadar bekleme salonunda bu telefon konuşmalarını dinler, eğlenirim. Ayıp mı diyeceksiniz? Ben kimsenin konuşmasına kulak vermiyorum ki... Bu konuşmalar gizli kapaklı da değil, herkesin içinde oluyor. Eğer sağır değilseniz, duymak, dinlemek zorundasınız. Yok eğer, başkalarının konuşmalarını dinlemek ayıptır diye kulaklarınızı tıkarsanız, o başka...

Bu telefon konuşmaları çok eğlenceli oluyor. Hep içimden şuracıkta bir ses alma makinesi olsa da şu telefon konuşmalarını makineye alabilsem diye geçirirdim.

Geçen gün Kadıköy iskelesine geldiğim zaman vapura yirmi dakika vardı. Bekleme salonunda oturacak yer de buldum. Benim için bundan iyi fırsat olamazdı. Çantamı dizimin üstüne koydum. Kâğıdımı kalemimi de çıkardım. O iki telefonda konuşanların sözlerini defterime geçirdim.

Belki o sırada telefonda konuşanlardan biri de sizsiniz. Yada oradan telefon edenlerden biri sizinle konuşuyordu. Siz, biz, onlar... O sırada siz oradan telefon etmeseniz, size de oradan telefon edilmese bile, başka bir zaman, başka biyerden bu biçim telefon konuşmaları yapmışsınızdır.

Deftere yazdığım telefon konuşmaları bana sonradan çok eğlenceli geldi. Bakalım, sizin düşünceniz nedir?

İSTANBUL'UN HAVASI KALLEŞTİR i

19

Bir daha söyleyeyim, Kadıköy vapur iskelesi bekleme salonu. Saat onüç. Kış, ama hava yazdan bigün gibi, açık ve ılık, gök duru, deniz durgun. İki telefonun başında da konuşmak için kadınlı erkekli sıraya girmişler. Sol yandaki telefonda orta yaşlı, iyi giyimli bir erkek, sağ yandakinde vazo ve kuş yuvasına benzeyen şapkalı bir kadın.

Soldaki erkek - Allo... Allo... Semahat... Allo, Semahat... Sen misin yavrum? Ben şimdi yazıhanedeyim. Sana yazıhaneden telefon ediyorum.

Sağdaki kadın - Allo... Allo... Faik... Allo... Faik.. Sen misin canikom? Ben şimdi hastanedeyim. Sana hastaneden telefon ediyorum.

Soldaki erkek - Yavrum, hani Amerikalılarla bir işimiz vardı ya. Ha? Evet. İşte o iş. Olacak galiba. Şimdi Amerikalı heyet benim yazıhanemde. Burada müzakere halindeyiz. (O sırada iskele memuru düdük öttürür. Adamın karısı telefonda düdük sesini duyar.) Ne? Düdük mü? Ne düdüğü canım? Yanımda birisi düdük mü çalıyor? Haa... anladım. Bilirsin ya, bu

Amerikalılar dünyanın en acayip insanlarıdır. N'apalım, onları da Allah böyle bir acayip yaratmış. Buraya gelen ticaret heyetinin başkanının bir huyu var. İkişer cebinden düdüğü çıkarıp çıkarıp öttürüyor, dinle beni!..

Sağdaki kadın - Ben sabahtanberi hastanedeyim Faik. Doktorlar, annenle görüşmeme müsaade etmediler. Konuşması kati olarak yasakmış. O kadar rica ettim, yalvardım, olmaz, dediler. (O sırada salona giren gazeteci çocuğun bağırması duyulur: Yazıyooor!) Ne? Ne diyorsun Faik? Yazıyor mu? Aaa... Sen çıldırdın mı? Yanımda kimse yok vallahi... Hastaneden telefon ediyorum ayol. Kim olurmuş yanımda?

20

İSTANBUL'UN HALLERİ

Soldaki adam - Beni dinle yavrum, bu Amerikalı ticaret heyetine, malum ya, bir ziyafet vermek, gezdirmek filan lazım. Onun için ben belki bu gece gelemem. Eğer ellerinden kurtulabilirsem erken gelmeye çalışırım yavrum. (İskele memurunun düdüğü: Fır, firrt!) Bak şu Amerikalıya, amma acayip adam, firrr... firrr!.. boyuna düdük öttürüyor. Haydi canım, allahaismarladık, beni merak etme.

Sağdaki kadın - Doktorlar konuşturmuyorlar. Yalvardım, yakardım, bırakmadılar. (Gazeteci, Millet var, Millet!) Ne? Anlamıyorum. Millet mi? Millet değil ayol, illet... Doktor, illet çıktı, imkânı yok konuşturmam, diyor. Annende illet çıkmış. Sen boşu boşuna gelme.

Konuşturmuyorlar. En aşağı iki, üç ay daha hastanede yatması gerekirmiş. Ben geleyim mi? Ayol, zavallı kadıncağızı bırakıp da nasıl geleyim?.. Yazık değil mi? Ben akşama kadar burada bekleyeceğim. Belki bir kolayını bulur, konuşurum. Beni merak etme Faik. Akşama kadar hastanedeyim. Belki geç kalırım... Allahaismarladık canım.

Telefonu, arkada bekleyenlerden sırası gelen aldı. Soldaki telefona bir delikanlı geçti.

Sağdakine bir genç

kız...

Soldaki delikanlı - Baba... Allo!.. Baba... Siz misiniz?

Ben Yalçın...

Sağdaki kız - Allo... Anne... Ben Ayla... Gülbinlerin evindeyim. Sana Gülbinlerden telefon ediyorum. Aman anne, bir yağmur, bir yağmur, sorma... Sokakları seller götürüyor. Nasıl? Orada hava açık mı? Yaz gibi mi? Bilmem işte, burası berbat...

Soldaki delikanlı - Baba ben şimdi Beykoz'dayım. Size Beykoz'dan telefon ediyorum. Cafer Bey'i evinde

İSTANBUL'UN HAVASI KALLEŞTİR

bulamadım. Yokmuş. Sordum baba, nereye gittiğini kimse bilmiyor. Gazetelere, "kayıp aranıyor" diye ilan vereceklermiş. Ne zamandanberi mi? Bu sabah onda evden çıkmış, bir daha gelmemiş. Yani şey... Bir haftadır ortada yokmuş. Hemen geleyim mi? Aman baba, nasıl geleyim? Havayı görmüyor musun? Havada ne mi var? Hava berbat... Kar, tipi, fırtına... Şimdi bir kadın denize uçtu. Bir tipi, bir tipi... Orada bişey yok mu? Güneş mi var? Baba, bu istanbul havası, bilirsiniz, kalleştir.

Sağdaki kız - Aman anne, burada kaldım, ne yapacağım bilmem. Gelmemin imkânı yok. Hem yağmur, hem dolu yağıyor. Dolmuş mu? Ne diyorsun anne?.. Gözümüzün önünde bir taksiyi seller aldı götürdü.

Soldaki delikanlı - Ben artık havanın düzelmesini bekleyeceğim baba. Merak etmeyin. Yatacak biyer bulurum. Olur olur... Hiçbiyere çıkmam.

(Delikanlının yanındaki kız kıkır kıkır güler.) Kız sesi mi? Bir kız mı gülüyor? Ne kızı baba?

(Yanıdaki kıza: Gülme Ayla!) Sizin kulağınıza öyle gelmiştir baba... Olur bazen... Hadi allahaismarladık. Hava açar açmaz gelirim baba... Sağdaki kız - Anne, hava düzeline kadar ben Gül-binlerde kalırım. Ne? Gülbin'in annesini mi istiyorsun? Annesi mutfakta... Nasıl çağırayım canım. Kadın mutfaktan telefona çağırılır mı? Gülbin'i mi vereyim? Aman anne... Kız ders çalışıyor içerde.

Beni merak etme. Hava açınca gelirim. Çıkmam. Hiçbiyere çıkmam. Bu havada nereye çıkılır?.. Olur... Allasmarladık anneciğim...

Soldaki telefona bir erkek, sağdakine de kadın geçer. Soldaki genç erkek - Beyefendi, Allo...

Ben Şahap... Beyefendi... Sabahtanberi Kadıköy iskelesindeyim. Vapur

21

22

İSTANBUL'UN HALLERİ

bekliyorum. Yok Beyefendi, vapurlar işlemiyor. Bir sis, bir sis... Göz gözü görmüyor. Bendeniz iskeleyi bile zor buldum Beyefendi. Bir adam rıhtımdan denize uçtu. Gelemeyeceğim Beyefendi.

Sağdaki kadın - Allo... Sıtkı Bey'i rica ediyorum... Allo... Sıtkı!.. Sıtkı ben Pendik'te kaldım. Sana Nazan-lardan telefon ediyorum.

Soldaki genç erkek — Bugün işe gelemeyeceğim. Sordum efendim, bugün hiçbir vapur işlemeyecekmiş. Belki akşama işler diyorlar. Ahmet Bey geldi mi? Nasıl olur Beyefendi, gelmemiştir. Geldi mi? Allah Allah... Siz bikez gelip gelmediğini kendisine sorun. Üsküdar'dan mı? Oradan da vapurlar işlemiyor. Radarlı vapurlar mı? Radarlar işlemiyormuş efendim. Gaz yok Beyefendi, gaz nerde? Gaz olmayınca radar madar işler mi? Bir okul arkadaşım, elli yıldır istanbul'da böyle sis olmadı, diyor. Evet, benim okul arkadaşım. Elli yıldanberi görmemiş. Nasıl? Kaç yaşında mı?.. Yani şey... Babamın okul arkadaşı.

(Vapur düdüğü öter, çımacı bağıırır: "Köprü") Kim? Düdük mü? Sisten Beyefendi, sisten vapurlar boyuna düdük öttürüyor. Birisi "Köprü" mü dedi?.. Şaka... Ahali şaka ediyor. İskeleyi görmeyin, ben diyeyim ellibin, siz deyin yüzbin kişi... Mahşer gibi. Herkes vapur bekliyor. Evet... Orada hava açık mı? Olabilir, istanbul havası Beyefendi, malum-u âliniz, kalleş bir havadır. Yarın, tabii... Erkenden gelirim Beyefendi... Ahmet'e inanmayın Beyefendi... Gelmemiştir, istanbul yakasında kaldıysa, onu bilmem. Allahaismarladık.

Sağdaki kadın — Sıtkı... Tiren çarpıştı. Yaralı da var... Ölülerin sayısı daha belli değil, sayıyorlar. Bana bişey olmadı. Ben nerde miyim? Canım nerde olurum. Na-

I STAN BUL'UN HAVASI KALLEŞTİR T

23

zan' dayım. Ana-baba günü. Herkes ağlaşıyor, ağlaşıyor... (Çikletçi bağırmaya başlar: "Çikleet... Royal Emeriken çiklet..." Jilet satan adam bağıırır: "Yedi milimlik atom jiletleri... Vatandaşlar!.. En sert sakalları...") Ne? Sıtkı! Ne diyorsun? Kulağına ses mi geliyor? Canım şaşırılmış millet! Herkes şaşkınlıktan ne yaptığını bilmiyor, ağlaşıyor...

Şaşkınlık Sıtkı... Nerde miyim? Sana kaç kez söyleyeceğim. Pendik'teyim işte... Nazanların evinde. Olur şey değil... Ama Pendik istasyonundayım. Sen de mi Pendik'teydin. Nasıl? Ay, Pendik'te miydin? Ne? Çarpışma hangi tirende mi? Saat kaç tireni mi? Canım ben onikiye çeyrek tirenine bindim. Aaaa... Üstüme iyilik sağlık. Sende mi o tirendeydin? Aman biyerine bişey olmadı ya... Nerde mi? Tiren kazasında. Sizin tirene bişey olmadı mı? Öyleyse sen başka tirendeydin. Allah Allah!.. Belki o saatte iki tiren birden kalkıyor. Biri çarpıştı, biri çarpışmadan kenardan dolaşıp geçti. Tiren yolu bitane mi? N'olacak? Bir yoldan iki tiren gidemez mi? Ne? Nasıl? Demek, ben yalan söylüyorum. Öyle mi? Bana inanmıyor musun? Yalancı, alçak! Rezil!.. Bir de utanmadan Pendik'teydim diye beni aldatıyorsun... Utanmaz yalancı...

İskele kapısı açıldı. Vapura girdim. Bu eğlenceli telefon konuşmalarının arkasını dinleyemedim. Vaktiniz bol, paranız da olmadığı zaman siz de Kadıköy iskelesine gidip, telefon konuşmalarını dinleyin. Telefon odaları kurulmadıkça, istanbul havasının kalleşliği sürüp gidecek.

HEPSİ HEPSİ İYİ i 25

Hepsi Hepsi İyi

•

ikinci mevki insanları vardır, bilir misiniz? Yaşamımın çoğu ikinci mevki insanları arasında geçtiği için onları çok iyi tanırım. Onları tanımak bibakıma çok zor, bibakıma çok kolaydır. Çok kolaydır, çünkü dış görünüşleriyle azçok hepsi birbirlerine benzerler. Ada, Boğaz, Kadıköy vapurlarının ikinci mevkilerine girip bakın, oralarda hep o ikinci mevki insanları vardır. Çocukluğum Heybelia-da'da geçti, otuz yıl önce. O zamandanberi, vapurların ikinci mevkilerinde gördüğüm insanlar sanki hiç değişmemişlerdir. Ne zaman ikinci mevkiye girsem, otuz yıl öncesinin ikinci mevki insanlarını sanki yine o sıralarda, o peykelerde oturur görürüm. Hep o dişsiz ihtiyarlar, hep sakalı uzamış orta yaşlılar, hep yaşamadan ihtiyarlamış gençler... Kadınlar yine o solgun yüzlü kadınlar, çocuklar yine o büyümeden yaşlanmış çocuklar. Rengi atmış elbise kumaşları, yamalı çoraplar bile değişmemiş. Dahası var, konuşmalar, sözler, şakalara kadar hiçbişey değişmemiş. Şimdi Erenköy'de oturuyorum. Kadıköy'e gelen dokuz vapuru yolcularını alan halk otobüsüne binerim akşamları. Bu İçerenköy'e giden son otobüstür. İçerişi ikinci mevki insanlarıyla tıklım tıklım dolar. O otobüsün ölü ışığındaki kişilere bakınca, otuz yıl önce Ada vapurunun ikinci mevki insanlarının arasındayım sanırım.

Otobüsün birinci, ikinci mevkii yok. Olmadığı için de, birinci mevki yolcuları, dolmuşa, taksiye binerler. Ama arasıra, otobüse binip, yanlışlıkla ikinci mevki yolcuları arasına düşenler de olur. Geçen gece, dokuz otobüsünde bunlardan birini gördüm. Otobüse geç bindiği için ayakta kalmıştı. Boyu uzundu, neredeyse otobüsün tavanına değecek. İrikiyim bir adamdı. Kocaman sağ eliyle askı kayışını avuçladı. Sirtında kalın, lacivert bir palto vardı. Başında da pahalı bir şapka. Suratı, Mussolini'ninki gibi, geniş kafa, ondan da geniş çeneli bir dörtgendi. İkinci mevki insanları arasında bulunmaktan tedirgin bir duruşu vardı.

İçerenköy'e, yani otobüsün son durağına bilet aldı. Otobüs kalkmadan içeri bir adam daha girdi. Tuhaf ama, önce ayağındaki yamalı lastikleri gördüm. Gözlüğünün sol kulpu kopmuş, gözlük çerçevesini iplikle kulağına bağlamıştı. Eski paltosunun bir dirseği yamalıydı.

Heryerinden ikinci mevkilik akıyordu. İrikiyimlik adamla karşı karşıya durdular. Gözlüklü olanı, -Merhaba... dedi.

İri adam da ona,

- Merhaba, dedi.

Dedikten sonra da gözlüklüye sırtını çevirdi. Anlaşılan konuşmak, çene çalmak istemiyordu. Oysa öbürü, irikiyim ve iyi giyimli adamla yakınlık kurmak istiyordu.

-Nasılsın Cafer Bey? diye sordu.

İri adam başını çevirmeden kısaca,

- İyiyim, deyip sözü kesti.

Öbürü, ille konuşmak istiyordu. Belki de otobüsteki-lere, "Bu da eskiden bizdendi" demek istiyordu. Onunla konuşup kendine övünme payı çıkaracaktı.

- Ne var, ne yok? diye sordu.

İri adam ileri doğru zorlandı ama otobüs kalabalıktı, gidemedi. Gidemeyince,

- İyilik... dedi.

İ İSTANBUL'UN HALLERİ 26

Konuşmak istemiyordu işte... Belki de, kendisinin de eskiden ikinci mevki insanı olduğunu otobüstekilerin anlamamaları için konuşmak istemiyordu. Gözlüklü bunu anladı da kızdırmak için inadına mı, yoksa ille de konuşmak için mi bilmem, yine sordu:

-İşler nasıl Cafer Bey?..

Cafer Bey kızdı, ters ters,

— İşler de iyi... dedi.

-Oh oh, Allah iyilik versin. Çocuklar ne âlemde?

-İyiler...

— Oh oh, Allah iyilik versin.

Otobüs kalktı. Bir sarsıntı oldu. Bu sarsıntıyla iri adam, bir kişi öne geçti. İkisinin arasına başka biri girdi. Gözlüklü, aralarına giren adama,

— Bayım, siz benim yerime geçer misiniz lütfen? Arkadaşım var da... dedi.

Adam yer verdi. Gözlüklü yine iri adamın arkasındaydı.

— Daha ne var ne yok Cafer Bey?

Cafer Bey başka şey sormasın diye, hem sert, hem ters,

— İyilik birader! dedi, ne olsun, iyilik işte...

-Yaa... Aman Allah iyilik versin.

İki dakika kadar durdu, sonra bir daha sordu:

— Daha daha ne var ne yok Cafer Bey?

Cafer Bey sesini çıkarmadı. Öbürü bir daha sordu, Cafer Bey yine duymamışçasına sesini çıkarmadı. Gözlüklü üçüncü sorusuna da karşılık alamayınca elini uzattı, iri adamın sırtına vurdu. Cafer Bey bağırdı:

- Ne var yahu?

— Daha daha ne var, ne yok diye soruyorum.

HEPSİ HEPSİ İYİ

- Daha daha iyilik be kardeşim!

-Aman çok iyi. Allah iyilik versin, senin Ahmet Bey ne yapıyor?

- İyidir.

-Patron olacak düzrü nasıl? O da iyi mi?

-O da iyi...

Biletçi,

- Sahrayı Cedit! diye bağırdı.

Otobüs durdu. Ön kapı açıldı. Gözlüklü, -Hani bir terzi Melahat Hanım vardı... derken lafını tamamlayamadı. Cafer Bey kendini otobüsten attı. Gözlüklü arkasından bağıırıyordu:

- Melahat Hanım nasıl? -İyi.

-Kocası?

-Kocası da iyi, karısı da, çocukları da... Hepsi iyi ulan!.. Hepsi iyi be!.. Allah belanı versin, hepsi iyi... Alçak, namussuz herif, hepsi iyi...

Cafer Bey, "Hepsi iyi" diye bağıra bağıra karanlıklarda kayboldu. Otobüsümüz kalktı. Gözlüklü kendi kendine, otobüstekilere duyurarak konuştu:

-Yalan söylüyor hergele... Vallahi yalan söylüyor. Bu zamanda herkes iyi olur muymuş? Hepsi iyi olur mu? Bunların hepsi de mi partiye girdiler?

T İSTANBUL'UN HALLERİ 30

Kih kih güldü,

-Bu saatte ne dolmuş, ne otomobil, ne otobüs bulunur. Kerata bu soğukta İçerenköy'e kadar yayan gitsin de akli basma gelsin... Cimri alçak... O kadar parası var da hâlâ Kad^den bir taksiye binmez, ille bu otobüse binecek. İyi kızdırdım hergeleyi... Canım zor attı otobüs-ten...

Bir Muzır Öykü: Vah Yavrum Vah

I>en o zamanlar "çakı gibi teğmendim" diye başlayacaktım, ama vazgeçtim. Çünkü teğmendim ama çakı gibi değildim. Olsam olsam "dolmakalem gibi bir teğmendim" demem daha uygun bir benzetiş olur.

Ben dolmakalem gibi bir teğmenken, çok doğal değil mi, kız arkadaşlarım vardı. Bunların hiçbiri "iyi aile kızı", "temiz aile kızı" değildi. Belki de bir damla bile helal süt emmiş değildi zavallılar. Çünkü benim o "iyi aile çocukları" çevresiyle ilişkim yoktu ki onlarla arkadaşlık edeyim. Benim o zamanki kız arkadaşlarım, ayıptır söylemesi, henüz geneleve düşmemiş genel kızlardı. Bunların hepsi de kendilerine bir özgeçmiş, bir yaşamöyküsü uydururlardı. Bu uydurma yaşamöyküsünü o denli çok kişiye yineleye yineleye anlatırlardı ki, anlata anlata gerçek sanmaya başlar, sonunda uydurduklarına kendileri de inanırlardı.

Bir Birsen vardı örneğin, vah yavrum vah... Ben tanıdığımda daha onyedisindeydi. Sonradan adını Nedret yaparak Abanoz Sokağı'ndaki bir geneleve düşmüş, eroine de alışmıştı. Çoktan ölmüş olmalı... Vah yavrum vah! Birsen kendine uydurduğu öyküye göre bir öğretmenin kızıydı.

Bir seksensekiz Sabahat vardı. Kaşları eski yazıyla sekiz biçiminde olduğundan seksensekiz Sabahat denirdi. Bütün yaşamımda onun kadar güzel çiftetelli oynayan kadın görmedim. Vah yavrum vah... Uydurduğu yaşa-möyküsüne göre bir subayın kızıydı. Kendi uydurduğu yaşamöyküsüne öyle inanırdı ki, anlatırken ağlardı. Vah yavrum vah...

V İSTANBUL'UN HALLERİ 32

Bir Sabahat daha vardı, Erkek Sabahat... O da bir yalan uydurmuştu, kendisiyle ilk cinsel ilişkiyi babasının kurduğunu söylördü. Gerçekten erkek kızıdı. Elli yıl önce sık sık yinelediği bir sözü unutamıyorum: "Toprak dolacağına tokmak dolsun..." Bu bir özdeyiş, değil mi?

Vah yavrum vah...

Erzincanlı Semiha... Vah yavrum vah... Veremdi zavallı.

Ya Arnavut Perihan... Bu Perihan kadar kendini aşkına yok edesiye veren bir başkasını görmedim. Vah yavrum

vah!

Neyse, ben size koleksiyonumu sergilemek istemiyorum. Benim istediğim, gençliğimde değil de, yaşlılığimde tanıştığım bu genel kızlardan birinin yaşamını özetlemek.

Anlatamayacağım kertede dertli olduğum bir geceydi. Yalnızlık bir hançer gibi göğsüme saplanmıştı ve gümüş işli sapından tutup yüreğimden çekip çıkaramıyordum bu görünmeyen hançeri, işte o zaman, gençliğimde olduğu gibi bana uyduruk bir özgeçmiş anlatacak bir kızı öylesine gereksindim ki, gecenin bir zamanı kendimi sokağa attım. O saatlerde Taksim'den Nişantaşı'na dek yolun bu türlü kadınlarla dolu olduğunu her istanbullu bilir. Kimi tek dolaşır, kimi ikisi üçü birlikte... Açıkça söylüyorum, benim o gece niyetim uydurulmuş bir yaşamöyküsü dinlemektir, başka hiçbir şey değil...

Aradığımı bulmam hiç de zor olmadı. Bilindiği ve bizzat Başbakan'ın da söylediği gibi, memleketimizde hertürlü mal bol bol bulunuyor. Eskisi gibi hiçbir şeyin sıkıntısını çekmiyoruz çok şükür. Üstelik, kimi malları ucuzluk olsun diye dışalımla getiriyoruz da...

BİR MUZIR ÖYKÜ: VAH YAVRUM VAH i
33

Kızı eve getirdim. Herşey tasarladığım gibi oldu. Ben bu kızlara çok acıdığım için hep, "Vah yavrum vah..." derim. Buna da "Vah yavrum vah..." deyince bir kızsın, bir sinirlensin...

- Ne var bunda bu kadar kızacak?

- Başıma gelenleri bilseydiniz, anlardınız neden sinirlendiğimi. Bu söz bana geçmişimi anımsatıyor.

Özgeçmişini anlattı. Ben de onun anlattıklarını size aktarıyorum.

Genç kız Üsküdar iskele alanından Bağlarbaşı'na gidecek olan dolmuş arabasına bindi. Arabaya binen ilk yolcu olduğundan daha rahat olur diye sürücünün yanına oturdu. Hava sıcaktı. Kızın giysisi incecik, tiril tirildi. Dizkapağından yukarıya doğru pembe beyaz baldırı azıcık görünüyordu. Sürücü, ipini koparıp İstanbul'a düşenlerden, insan biçimine girmiş bir itti. Sürücünün önünde, göstergelerin üstünde "Allah'ın dediği olur" yazılı bir levha yapıştırılmıştı. Sürücü kızın eteğinin örtemediği dizkapağına yan gözle baktı. Vites kolunu tutarmış gibi yaparak elini kızın bacağına değdirdi ve kıvılcım sıçramış benzinin parlaması gibi, birden kontak anahtarını çevirip gazladı.

Kız,

- Bu dolmuş değil mi? diye sordu. Sürücü,

-Dolmuş, dedi, ama yolcu yok... Nasıl olsa yoldan alırız.

Bu hızla giden arabanın yoldan yolcu alması olanaksızdı. Dönemeçleri dönerken kız istemeden sürücünün üstüne savruluyor ve sürücüye engel olmamak için "Allah'ın dediği olur" levhasına tutunuyordu.

34

İSTANBUL'UN HALLERİ

Bağlarbaşı'na gelince sürücü arabayı daha hızlı sürdü. Yoldan sapan araba çalılar arasından "Allah'ın bol, insanın kıt olduğu" yerlere gitti.

Kız, bağıırıyordu:

-Nereye?

— Buraya kadar yavrum.

Kapının kilit düşmesini bastırıp kızın üzerine atıldı. Kız, sürücüyle boğuşmaya giriştiyse de, gücü yetmeyince

yalvarmaya başladı:

— Yapma n'olursun, ben kız oğlan kızım...

Sürücü,

— Vah yavrum vah, dedi, biz o kadar da vicdansız değiliz, sen hiç kaygılanma, ewelallah biz senin kız oğlan kızlığına kıl kadar zarar vermeyiz...

Kız ağladı, çırpındı, ama gücü yetmediğinden kendini savunamadı.

İşini bitiren sürücü kızı kucaklayıp arabadan çıkardı.

Yan baygın kızı bir külçe gibi yere bıraktı.

Kızın haykırıışlarını mı duymuşlar, yoksa olanları uzaktan görüp kuşkulanmışlar mıydı, iki erkek koşarak olay yerine geliyordu ki, sürücü arabayı gazlayıp uzaklaştı. İki erkek, yerde uzanmış ağlayıp duran kıza sokuldu. İyi yürekli olduklarından kıza acıyıp, -Vah yavrum vah... dediler. Kız onların acınmalarından yüreklenererek, onlara bir araba çağırmaları için yalvardı. Boğuşurken kızın giysisi yırtılmış, eteği beline dek açıldı.

Erkeklerden biri kızı kucaklayıp sırtını bir ağaca dayadı. İki erkek kızın iki yanına oturdular.

Kızın solundaki, -Vah yavrum vah... dedi. Hâlâ ağlamakta olan kıza sol yanındaki,

BİR MUZIR ÖYKÜ: VAH YAVRUM VAH T

35

-Artık ağlama, içim parçalanıyor. Kurtuldun şükür... dedi. Üzülme! Vah yavrum vah...

İki erkek de zavallı kıza çok acımışlardı. Bu alçaklığı yapan sürücüye sövüp sayıyor ve "Vah yavrum vah..." diye iki yanından sarıldıkları kızı sağlıklı sollu okşayıp sevip duruyorlardı. İlkin

saçlarını, omuzlarını, sırtını okşarlar ve yaşlı gözlerini, yanaklarını öperlerken, yavaş yavaş elleri kızın belden aşağılarına doğru kaymaya başlamıştı.

Solundaki erkek kalktı ve birkaç adım uzaklaşıp bekledi. Şimdi kızı "Vah yavrum vah..." diyerek sevip okşayan ve öpen sağındakiydi. Kız, kurtarıcısının niyetini anlayınca yalvarmaya başladı.

Erkek,

- Ben o alçak sürücü gibi zor kullanmıyorum ki, dedi, her iş güzellikle, gönül rızasıyla olsun isterim... Ama gönül rızasıyla olmazsa, o zaman başka...

Kız ne yaptıysa herifi üstünden atamadı. Hâlâ, "Vah yavrum vah" deyip duruyor ve gittikçe soluğu da, "Vah yavrum vah"ları da hızlanıyordu. Bisüre sonra, "Vah yavrum vah"ları kesilince erkek ayağa kalktı, pantolonunu çekip toparlandı. Bu kez ayakta bekleyen öteki erkek kızın yanına çöktü. O da, "Vah yavrum vah" diyerek kızcağızı avutmaya çalıştı.

O sırada ayak sesleri, bir koşuşma duyulunca, kız umuda kapılıp haykırışlarını yükseltti.

Yaklaşan birileri vardı. İki erkek de tabana kuvvet kaçtılar.

Yetişenler beş erkekti. Onlardan biri, "Vay namussuzlar, vay ırz düşmanları, vay alçaklar..." diye kaçanların arkasından koştuysa da, az sonra vazgeçip kızın yanına döndü. Beş erkek de, yerde iki büküm olmuş ağlayıp duran yarı çıplak kızın başında toparlandı. Beşi de ayakta durmuş kıza bakıp cık cık diye sesler çıkararak ağız şa-

36

İSTANBUL'UN HALLERİ

ırdatıyor ve arada, "Vah yavrum vah..." diyerek zavallı kıza acıyorlardı. İçlerinden biri,

-Arkadaşlar, bu kız burda bırakılmış, yazıktır, dedi, bunu çatı altı biyere götürelim... Başka biri de,

-Bizim inşaata götürelim... dedi. Kız, kurtarılacağı umuduna kapılıp sevindi. Kollarından tutup kızı ayağa kaldırdılar. Ama yürümeye gücü yoktu. İriyarı olan biri, gelini ilk gece gerdek odasına sokan damat gibi, kızı iki kolunun arasına yatırıp götürdü. Öbürleri de arkasından yürüyüp hâlâ cık cık sesleri çıkararak, "Vah yavrum vah..." demekteydiler. Birara beş erkekten birden çıkan, "Vah yavrum vah..." sesleri, çok sesli bir koroya dönüştü yada ilahi okunuyormuş gibi oldu. Bu görünüm sanki görkemli bir törendi. Bu törensel yürüyüş epey sürdü. Konutların başladığı biyere geldiler. Kızı, dahaca duvarları örülmemiş, çatısı ancak yarı kapanmış büyük bir yapıya soktular. Bu beş kurtarıcı, bu yapının işçileri olabilirdi. Bu yapıda, salt bir odanın camı, çerçevesi, kapısı takılmış ve orası işçilerin barınağı olarak kullanılıyordu. Yer döşekleri bile vardı. Kollarında taşıyan adam kızı döşeğe koyup yanına çöktü. Öbürleri kapının dışında kalmışlardı. Kızcağız, ağlıyor, ama artık gözlerinden yaş gelmediğinden içini çekip duruyordu. İriyarı adam, "Vah yavrum vah..." diyerek kızın ıslak yanaklarından, dudaklarından öpmeye başladı. Adam, üzeri kare kare değişik basma ve pazen bezlerinden dikilmiş kirli yorganı üstlerine çekti. Kır başka, ne de olsa bir çatı altı başkaydı. Kızın didişecek, boğuşacak, kendini kurtarmaya çalışacak gücü kalmamıştı, çabalasa da işe yaramıyordu.

BİR MUZIR ÖYKÜ: VAH YAVRUM VAH

Adam keyfini getirip kalkınca bir cıgara yaktı. Anahtar deliğinden onu seyreden arkadaşlarından biri,

-Hadi yahu, cıgaranı da artık dışarda iç... dedi.

İriyarı adam odadan çıktı, başkası girdi. O başkası çıkınca öbürü... Hepsi de zavallı kızcağıza acıyor ve "Vah yavrum vah..." diyorlardı. Bütün gece herbiri birkaç kez odaya girip, çıktı. Sabah olunca, kızı orda bırakıp savuştular. Ne var ki, ordan ayrılırken bile, "Vah yavrum vah..." demekteydiler.

Kız o kirli yatakta uyuyakalmıştı. Bir sesle gözlerini açtı. Başında orta yaşlı bir adam vardı. Kız, korkuyla bu adama baktı. Adam, kızın başına gelenleri durumundan anlamış olacak ki,

- Seni evime götürüyüm, dinlen, üstünü başını toparla, sonra gideceğin yere gidersin... dedi.

Bu adam, "Vah yavrum vah" demediği için kız ona güven duydu.

Orta yaşlı adam kızı yakındaki evine götürdü. Adam evinde yalnız yaşıyordu. Kıza gerçekten iyi davrandı. Kız o evde banyo bile yaptı. Ama banyodan sonra adamın acıma duyguları birden kabarıp kıza, "Vah yavrum vah" demeye başlayınca ödü kopan kız kaçmak istediye de, adam kapıyı kilitleyip anahtarı sakladı. O adam, tam bir hafta kıza, "Vah yavrum vah" diyerek acıdı.

Bir hafta sonra eve adamın akrabası olan bir genç geldi. Namuslu, vicdanlı bir gençti. Başına gelenleri öğrenince kızı kurtarmaya karar verdi. Bu gencin yaşlı bir kadın akrabası vardı. Kızı o yaşlı akrabasının yanına bırakıp koruyacaktı. Gençle kız evden kaçıp o yaşlı teyzenin evine geldiler. İkisi birlikte beş on geceyi o evde geçirdiler. Vicdanlı genç de kıza acımişti ve bu yüzden ona sık sık, "Vah yavrum vah!"

37

İs

İ İSTANBUL'UN HALLERİ 38

diyordu. Kızın buna karşı koyduğu filan yoktu ama, bir zaman sonra delikanlı eve uğramaz oldu. O güler yüzlü sevecen teyzenin eve erkek konuklan gelmeye başladı. Her gece değişik konuklar geliyor ve hepsi de son kertede acımalı insanlar olduklarından, "Vah yavrum vah..." diyerek kızı koyunlarına alıyorlardı. Bu erkeklerin içinde, koynundaki kıza, "Vah yavrum vah..." derken hüngür hüngür ağlayanlar bile vardı.

Nice zaman sonra kız o güleç yüzlü yaşlı teyzenin evinden kaçtı. Kendi başının umarına bakmaya başladı. "Kendi okulunu kendin yap!", "Kendi uçağını kendin yap!", "Kendin pişir, kendin ye!", "Kendi şeyini kendin ş'aap!" döneminde, elbette bu kızcağz da kendi işini kendi yapacaktı ve de öyle yapıyordu. Artık eskisi gibi kendisine erkekler, "Vah yavrum vah" dedikleri zaman ağlamıyor, ama kızıyordu.

- Şimdi anladınız mı, dedi, bana ne dersiniz deyin, ama, "Vah yavrum vah!" demeyin...

İyi ama, ben düşmüş kadınlara öyle acıyorum ki, vah yavrum vah demeden bişey, yapamıyorum. Bu olay burda bitmedi.

Bu kızın başından geçmiş diye anlattığı bu olaylar gerçek miydi, yoksa elli yıl önce bana o biçim kızların anlattıkları gibi uydurma mıydı? Doğrusu ben ikircimliyim; doğru da olabilir, uydurma da olabilir. Uydurma olduğunu gösteren bir ipucu yakaladım. Doğrusu ya, ayıp da olsa, onu da açıklamalıyım. "Vah yavrum vah..." diye diye yanaştığım o kız, kadın kılığına girmiş bir erkek çıkmadı mı? İşte o zaman tepem attı,

— Ulan, diye bağırdım, hepsi neyse de, demindenberi bana o olayları nasıl yutturdun kızım diyerek...

BİR MUZIR ÖYKÜ: VAH YAVRUM VAH ;

39

Yeminler ederek başından geçenlerin hepsinin doğru ve artığı olmayıp eksiği bile olduğunu, ama erkek olarak bu başından geçenleri anlatmaya utandığı için bir kızın başından geçmiş gibi anlattığını söyledi.

Artık, onun anlattıklarına inanmak yada inanmamak bana ve size kalmış bişey.

Kızı yada kız kılığına girmiş oğlanı -hayır, hiç aşağılamadan- gönderdim.

Ertesi sabah gazeteleri okuyorum. Bütün gazetelerde en önemli haber şu: Muzır yasası çıkarılacakmış. Böylece müstehcen yayınlar da önlenecekmiş... İyi iyi, çok iyi de, bu yasayla İstanbul'un bütün anayollarını dolduran ve kendilerine, "Vah yavrum vah" diye açılan kızlarla oğlanlar ortadan kaldırılacak, yok olacak mı?

KİRACIYA MAŞALLAH ; 41

Kiracıya Maşallah

"Bu hikâyedeki vaka eskiden olmuştu, ama ne kadar eskiden, belli değil..."

Deyefendiciğim, bendenizden hiç böyle gayri ahlaki bir hareket memul eder misiniz? İstirham ederim muhterem beyefendi, min gayri haddin, çoluk çocuk sahibi bir aile reisiyim. Bu memlekette hiç öyle, konu komşu yardımıyla değil, hepsini alınımın teriyle meydana getirmiş bir aile reisiyim. Bir bakın yeter, hepsi de şıp demiş, affedersiniz burnumdan düşmüş gibidir. Bendeniz, adab-ı umumiyyeye mugayir hareket edecek, alameleinnas, affedersiniz, o hareketi yapacak insan mıyım? Hiçbir tarafımı teşhir etmiş değilim. Sabi sübyanlara hiç böyle şey yapılır mı?

Bende yalan yok beyefendi, yalnız elimle, hâşâ min huzur, şöyle bir harekette bulundum. Onun da esbabını arz edeyim efendim. Eğer fakire hak vermezseniz, cezama razıyım efendim.

Meseleyi minelbab ilelmihrab arz etmezsem olmaz efendim, desturun o el hareketini yapmağımın helbet bir esbabı var efendim.

Allah gani gani rahmet eylesin, peder merhumdan Zeyrek Yokuşu'nda bir viran hane miras kalmıştı. Bu ahşap hanenin üç direğinden biri bendenizindi. Biri de biladerin. Bilader gibi boynu altında kalsın. Defterdarlıkta memurdur. Üçüncü direğin sahibi münazaalı idi. Hemşireyi, nur

içinde yatsın, sizlere ömür toprağa verdikten sonra, üç haylaz oğlanla, amcamızın yetimleri bu direği bitürlü paylaşamıyorlardı.

Haaaa... Affedersiniz, kendimi takdim etmeyi unuttum. Başta akıl mı kaldı beyefendi. Bu tellallar yok mu, insanda vallahi ne akıl bırakıyorlar, ne fikir... Son günlerde öyle dalgın, öyle dalgın oldum ki...

Bendeniz, yirmibeş lira asli maaşlı, yirmibeş senelik Belediye Mezarlıklar Müdürlüğü'nde memur Hasbi kulunuz.

Zeyrek'teki fakirhane beş odalı idi. İki odasında, bizim bilader olacak mendebur, habis otururdu. Vallahilazim, herif karısının elinde oyuncak. Oyuncak olduğuna göre değse a beyim... Karıyı da görmeniz, bari karı olsa, affedersiniz Çingene maşasından farksız.

Kadın, bitürlü oda beğenmez. İlle de gözü bizim oturduğumuz odalarda. Dirlik düzenlik bozulmasın diye-rekten,

- Hadi, gel sen otur, deriz.

Gelir, oturur bikaç gün sonra çayar. Senede bikaç kere evin içinde göç ederiz.

Refika bendeniz, hani zevcem diye söylemiyorum, neme lazım iyi kalplidir, mazlum, halim selim bir hatundur. Vur ensesine, al ağzından lokmayı...

Bigün daireden döndüm ki, aman efendim, aman efen-diciğim, ne göreyim, ne görsem beğenirsiniz... Yengemiz olacak şıllık, almış refika bendenizi ayağının altına, veryansın ediyor.

Sille, tokat, tekme, terlik, yumruk, şamar... Hafazanallah...

Bendeniz yanına varacağım, varacağım ama... Nasıl varacağım? Şöyle bir öksürüp:

-Yenganım!.. Yenganım!.. diyecek oldum, demeye kalmadı, nasıl oldu anlayamadan beyefendi, daireye öğle yemeğimi götürdüğüm bakır sefertası biyana, evrak çan-

T İSTANBUL'UN HALLERİ 42

tam biyana... Kendimi, refika cariyenizin yanında, yerde buldum.

Ondan sonra efendicağızıma söylüm, ne diyordum? Haaaa... O gün bugün, bilader olacak herif-i na şerifin de, yengemiz olacak -hay yengeler götürsün inşallah- karının da yüzünü görmedim. Şeytan görsün yüzlerini...

Uzatmayalım beyefendiciğim... Evin iki odasında biz otururuz. O kadar kalabalık da sayılmayız hani... Abd-i aciz, refika cariyeniz, mahdum bendeniz, kerime köleniz, bir de baldız... Tekir'i unuttum. Bir de Tekir'imiz... Efrad-ı ailemiz bundan ibarettir. Öbür odalarda kiracılar ikamet ederler. Odaların birinde gümrük memuru Zati Bey'le hane halkı, birinde manav İsmail Efendi, familyası, üç yumurcağı, kaynanası oturur.

Kapıdan girdiniz mi malta gelir, taşlıktan sağ tarafı mutbak. Zemin odada Necati Efendi'nin altı nüfus ailesi ikamet eder.

Bikaç kere belediyeden fen memurları geldi. Viran hanemizin kasret-i nüfus dolayısıyla, bu kadar sıklıkla mütehammil olmadığını mübeyyin raporlar tanzim ettiler. Bizi evden kapı dışarı edeceklerdi. Öğünmek gibi olmasın, karınca kararınca hatırlarını hoş ettik. Öyle ya efendim...

Siz bizim sayımıza ne bakıyorsunuz? Siz bu hanede oturan 29 kişiyi kantara vursanız, sekiz adam etmez... İçi havayla şişirilmiş balon gibi, zayıf zuafa takımımız. Gerçi nüfus kaydında insanız. Eh, ne denir, onlar bize o payeyi verdikten sonra, bize de artık susmak düşer. Dii mi ya?.. İstida verip, insanlıktan kaydımızı düşürecek değiliz ya...

Geldiler, gittiler... Geldiler, gittiler. Sonunda:

-Size on gün mühlet, dediler. On güne kadar, başınızın çaresine bakın...

KİRACIYA MAŞALLAH T 43

Senin bu çare dediğin şey, aktar Faik Efendi'de olsa, ver elli dirhem dersin... Çare nerde?

Ha deyince ev bulunur mu? Döküldük mü sana çoluk çocuk yollara... Dairenden izin vermezler. Verseler bile, bir verdi, iki verdi... Hergün izin olur mu?

Arz etmiş miydüm, bilmem, refika cariyeniz, doğma büyüme Aksaraylıdır. Ama gel gör, Valde Camisi'nin ilerisini bilmez. Şimdiki çocuklar malum, zamane... Kıznan oğlan biyandan paçaları sıvadılar...

Hadi Hasbi Efendi, dedim, kendi kendime, siva kollan, iş başa düştü. Aman beycim, ev mi?

Ateş pahası, yanlarına yaklaşılmıyor. Bizim ev aramamız bir yılan hikâyesidir. Biz ev arıyorduk, arayacaktık, memlekete demokrasi geldi, gelecekti, hürriyet gelmişmiş, gelecekmış, derken efendim, bir sabah kazma kürek evin kapısına dayanmazlar mı? Mirim, zatiâliniz olsanız?

Yalvarırsınız. Biz de yalvardık.

-Aman etmeyin, eylemeyin... Hep bir Allah'ın kuluyuz. Çoluk çocuk bizi sebilhane bardakları gibi sokak ortasına dökmeyin...

-Olmaz... bir kere emir çıktı, dediler.

Bre valden yahşi, pederin yahşi, anlamazlar.

Birden aklım başıma geldi. Bazen öyle olurum efendim, aklım birden gelir.

- Daha verdiğiniz mühlet dolmadı, dedim.

Meğer efendim, bu seferkilerin maksadı başkaymış... "Maili inhidam" olduğu için değil de, buralarını yeşil saha yapmak için yıkıyorlarmış.

Canım mirim efendim, belediye ile başa mı çıkılır? Bir kere yıkmaya niyet ettikten sonra, maili inhidamdı der yıkar, maili inhidam değildi der yıkar, yeşil saha der yıkar, toprak saha der yıkar... Yıkar oğlu yıkar. Eğer her maili

44

İSTANBUL'UN HALLERİ

inhidam olan yıkılsa, neler yıkılmaz... Hepsi de maşallah, Piza Kulesi gibi yana yatmış, sapasağlam yerinde durur. Az bişey yana çarpılmakla, hemen yıkılmak mı lazım?..

Siz evimizin duruşuna bakmayın, maşallah hükümet gibi sağlamdır, dedikse de, kime anlatırsın a beyim!

Kaymakama yalvar yakar olmaya gittik. Kaymakam Bey'i üç günde makamında bulduk. Teftiş askerleri gibi çoluğu çocuğu boy sırasına soktum. Akıl yaşta değil, başta demezler mi? En başa en küçük mahdum geçti.

— Kaymakam Beyefendi, Allah devlete millete zeval vermesin. Bu kış kıyamette, bu zehir zemheride sokakta mı kalalım?

Diyerekten ab-u ru döktük. Kaymakam bir iyi adammış. Dünya öküzün boynuzunda durur derler, vallahi yalan. Böyle iyi insanların üstünde duruyor. Evet efendimiz, ne arz ediyordum?

Haaa... Kaymakam bize ilk iptida:

— Kanun kanundur! dedi.

— Elbette Kaymakam Bey, elbette kanun kanundur. Amenna ve saddakna... Evimizi değil, isterseniz bizi de istimlak eder yeşil saha yaparsınız.

Tatlı dil yılanı kovuğundan çıkarır derler. Allah razı olsun Kaymakam Bey yumuşar gibi oldu.

— Size bir hafta mühlet, dedi.

Sevinç delisi olduk. Dualar, senalar, çoluk çocuk güle oynaya bendehaneye döndük. Gayrı gözüm daire mi görür, iş mi görür. Allah sizi inandırsın, yirmibeş sene içinde bigün daireye yirmibeş saniye geç gitmiş değilim. Fakat doğrusu bu sefer, hükümet günahımı affetsin, astım efendim, astım daireyi.

Eksik olmasın, bizim dairede mukayyit bir Misbah Efendi vardır. O bir ahbabını salık verdi, tellallık, ev

KİRACIYA MAŞALLAH W 45

simsarlığı yaparmış. O zata gittim. Yana yakıla arz-ı hal ettim.

-Vallahi bilader bey, dedi, bu zamanda sizin gibilere ev yok, beyhude aramayın.

Kanım beynime sıçradı. Bereket versin kan zafiyeti vardır da bişeycik olmadım. Bendeniz müddeti ömrümde bir topal karınca bile incitmiş değilim. O hiddetle:

- Bilader dedim, neden bizim gibilerine ev yokmuş sanki... Yani biz ümmet-i Muhammed'den değil miyiz? Biz de elhamdülillah Müslümanız. Övünmek gibi olmasın ama biz de efrad-ı milletten sayılırız.

Affedersiniz beyefendiciğim, ağzıma ne geldiyse söyledim.

Tellal:

-Darılma bilader, dedi, senin gibi, benim gibiler adamız diye övünüyoruz ama, görüyorsun ki, bizi adam yerine koyan yok.

Sonra bana sordu:

- Sinemaya gider misin? -Nerdee...

- Tiyatro ? -Yooooo...

-Maça gittiğin var mı?

- Ömrümde gitmişliğim yok. -Günde kaç kilo et alırsın? -Ayıptır söylemesi, maaştan maaşa.

- Her yemekte tatlı yer misiniz?

-Eh... Bulursam, sabahlan kahve ile nefsimi körletirim.

- Kitap, mecmua alır mısın?

- Ne gezer? Peder merhumdan kalma bir Muhamme-diye vardır. Arasına açar okurum.

İSTANBUL'UN HALLERİ 46

— Senede kaç kat elbise yaptırırsınız?

— Senede mi? Allah şahidimdir, şu üstümdeki pantolon beş sene önce Bitpazarı'ndan alınmıştır. Bereket versin, Allah dağına göre kar vermiş, refikam da ev kadınıdır da... Birinci sene elbiseyi giyerim, ikinci sene boyar, üçüncü sene tersyüz eder, dördüncü sene tersini bir daha boyar, beşinci sene yamar, altıncı sene bozar mahdumun üstüne yapar, yedinci sene satılacak hali kalmışsa eskiciye satar, kalmamışsa tahta bezi olaraktan kullanır.

— Pazarları olsun plaja gider misiniz?

Artık bu ahret suallerinden içime fenalık geldi.

— Sorması ayıp olmasın ama bilader, dedim, hani sakın darılma. Boyuna ne sorup duruyorsun?

— Lafı sen açtın, ben de sordum, dedi. Sinema bilmezsin, tiyatro bilmezsin, plaja gitmezsin, gezmeye gitmezsin. Tatlıya, et yüzüne hasretsin. E peki, sen söyle bakalım, yani sen de adam mısın?

Vallahi dünya başıma yıkıldı sandım. Meğer ben ne sersem herifmişim. Şu adamcağız da hatırlatmasaydı, kendimi hâlâ adam zannedecektim.

-Affedersiniz bey bilader, dedim, ben şimdi naaapiim?..

— Bana ne soruyorsun? Kelin merhemi olsa kendi başına sürermiş... Bu zamanda gemisini kurtaran kaptan. Güya komisyonculuk yapıyoruz da, ona buna ev buluyoruz. Ev nerde? İşimiz, önümüze kim gelirse kafese koymak. Eh işte biz de at kışında sinek gibi yaşayıp gidiyoruz. Baktım olacak gibi değil. Bir başka tellala gittim. Aman efendim, dünyada ne iyi insanlar varmış. Tellal sordu:

— Nasıl bir ev istersiniz?

— İki üç oda olsun.

— Mutfak da olsun mu?

KİRACIYA MAŞALLAH V

47

-A beyim, istediğim ev, dükkân değil ki... Mutfaksız ev olur mu hiç?

- Hela da ister misiniz?

Hani neredeyse terbiyemi bozacaktım. Herif beni çıldırtacak.

- Beyciğim, dedim, haydi bekâr olsam, affedersiniz lazımlık kullanayım ama, beş nüfus...

-Elektrik de ister misiniz?

- Elbette.

- Havagazı? -Tabii. -Banyo? -Olursa iyi olur.

- Kalorifer?

- Eh, oldu olacak, o da olsun.

-Apartman mı istersiniz, yoksa müstakil ev mi? -Bize layık değil ama, apartman olsun... - Manzarası?

- Kasvetli olmasın aman, lebiderya olursa memnun oluruz.

- Havadar... -Oh, oh...

Doğrusu ağzımın suyu akıyordu.

- Şöyle vapura, tramvaya, çarşıya, pazara yakın. -Münasip... âlâ...

-Telefonlu mu istersiniz?

- Bilmem. Ne yapalım, varsın telefonlu olsun. -Möbleli mi olsun?

-Olsun... efendim, ne olursa olsun razıyım. Başımızı sokacak biyer olsun da...

Bu kadar sorgu sualden sonra, adam ne dese beğenirsiniz?

İSTANBUL'UN HALLERİ 48

-Beybaba, sizin aradığınız ev nerde? Adresinizi verin de deftere yazayım, demesin mi?

-Hay gözün kör olsun e mi, dedim. Dedim ama, terbiyem müsaade etmediği için, içimden dedim.

Oradan tersyüz döndük mü? Ah beyefendiciğim, hangisini, hangibirini anlatayım? İstanbul kazan, Hasbi kulunuz kepçe, aramadık mahalle, bakmadık yol, sormadık sokak mı kaldı? Yok, yok, yok... Olmasına var ama, bir münasibi yok.

Bir tellal:

-Bir ev var, dedi, kirası da ucuz, ikiyüz lira...

Aklım başımdan gitti.

— Ne?.. İkiyüz lira mı?

Adamcağız benim şaşkınlığımı ucuz bulduğum için sandı da:

— İkiyüz ama, dedi, bir senelik de peşin istiyor.

-Eeee?..

— İki bin lira da şey... -Ney?

-Şey... İçine tamir koydu. Sonra, evvelki kiracıları çıkartmak için de... Malum ya, şimdi kiracılar hava parası almadan çıkmıyorlar. Ev sahibi, sizden o parayı istiyor.

— Hakkıdır ister.

-Bir de efendim, şimdi kiralar yeni kanuna göre, malumuâliniz, yükseltilmez.

— Evet?..

— Kontratı ikiyüzden yapacak, ama ayda elli liradan farkını da bir senelik ne tutarsa istiyor. Bendenizin hesabım kuvvetlidir. Bir kaleme vurdum, tastamam beşbin lira... Adam zahir aklını oynatmış. Beşbin lira bu... Dile kolay. Adama:

KİRACIYA MAŞALLAH T 49

- Baksana sen bana bilader dedim, bende öyle, kötü bir adam hali var mı?

- Estağfurullah, dedi.

- Sen beni, affedersiniz efendim, randevucu mu sandın, eroin tüccarı mı sandın, yoksa kaçakçı mı sandın? Ben kumarhane işletmiyorum. Kabzımal değilim, hiçbir yerde kaydım yok. Anladın mı sen? Bunca senedir, Allah'ıma bin şükür, namusumla yaşadım.

- Halinizden belli, ama neden sinirlendiğinizi anlamıyorum, dedi.

- Daha nasıl sinirlenmeyeyim, dedim, görüyorsun elim ayağım zangır zangır titriyor. Bütün sinirlerim boşandı. Bende kötü bir adam hali mi var? Çok teessüf ederim size. Benim gibi namuslu adamda beşbin lira ne gezer?..

Bir kızdım, bir kızdım, allahaismarladık demeden kapısını çektim. Adam arkamdan bakakaldı. Hiç unutmam, daha o gün maaş almıştım. Maaşım bordroda ikiyüz küsur liradır. Vergisi, algısı, girdisi, çıktısı, kala kala elimde yüz lira ya kalır, ya kalmaz. Onu da eve gelene kadar, bakkala, çakkala, kömürcüye, kasaba, manava yatırır, borçların bir kısmını kapatırım. Geriye birkaç kuruş kalmışsa, eve dönünce onu da çoluk çocuk elimden alır. Hasbi kulunuz da böyle tığ-ı teber şah-ı merdan dımdızlak kalır.

Bu sefer, maaşı alır almaz, para suyunu çekmeden, mutlaka bir ev bulmaya karar vermiştim. Allah'ın bildiğini kuldan ne saklayayım? Niyetim şöyleydi: Münasip bir ev bulup, sabah namazı erkenden bir arabaya eşyayı yükleyip kaçmak. Dükkânlar bir açıldı mıydı, artık yandım demektir. Mahallenin cümle esnafı kapıya dolacak. Bir kere, şu evden kimselere görünmeden kaçalım, ondan sonrasına

50

İSTANBUL'UN HALLERİ

Allah kerim. Borç yiyen kesesinden yer, demişler, yavaş yavaş borçlarımızı öderiz.

Tramvay yolu üzerinde affedersiniz, bizim memiştane kadar daracak bir komisyoncu dükkânı bulduk. Camekâ-nında bisürü ilan:

"Satılık ev", "Kiralık kat", "Apartman dairesi", "Boş pansiyon", "Her nevi evrak takibi", "İstida yazılır", "Hususi Fransızca ve piyano dersleri", "ikmale kalan talebeler yetiştirilir", "İş bulma bürosu"...

Usuletle kapıdan başımı sokup:

— Bey bilader, tellal siz misiniz?

Der demez, adamın bir ağırına gitsin de, ağzını açıp gözünü yummasın mı?

-Efendi, efendi! Burada tellal yok. Burada resmen komisyoncu var!.. Anladın mı sen?

Bir defter açtı:

— İşte ticaret odasına kaydımız, işte sicilimiz... Biz hükümete vergi veriyoruz.

Zembereği boşanana kadar konuştu. Sonra birdenbire

yumuşadı:

-Affedersiniz, dedi, piyasada kahve bulunmuyor da, başım tuttu. Ondan biraz sinirliyim. Kusura bakmayın.

— Estağfurullah kardeşim, dedim, ben halden anlarım. Bağır bağır!.. Rahatla!.. Allaşkına bağır, çağır. Biz de birbirimize bağırılmazsak, kime bağıracağız kardeşim?

Adam:

— Teşekkür ederim, dedi, beş dakika kadar bağırıldı, söylendi.

Hiç ısrar etmeyin, neler söylediğini anlatamam... Yooo... Mazur görün. Neme lazım, adamcağızın başı belaya girer. Hem efendim, onun neler söylediğini zaten anlamışsınızdır ya...

KİRACIYA MAŞALLAH 51

Ah efendiciğim, sizden iyi olmasın, öyle iyi adam, öyle iyi adam. İnsan bu zamanda, bu kadar iyi adamı görünce yadırgıyor adeta:

- Tam size göre uygun bir ev var, dedi, peşini de yok, hava parası da yok.

-Aman görelim. Duvardaki ilanı gösterdi:

- "Müşterilere ev göstermek için peşinen 5 lira alınır. Beğenilmeyen evlerden mesuliyet kabul edilmez!"

Beş lirayı takdim ettim. Yola düzeldük. Yolda komisyoncu anlatıyor:

- Kutu gibi bir ev. Tam size biçilmiş kaftan. Düzayak. Bakla sofa, fasulye oda...

Uzatmayalım efendim, bir apartmana geldik. İkinci kata çıktık. "Zırr, zırrr..." Çalarız zili, kapı duvar... Komisyoncu bey:

- Eh, naaapalım, yoklar, dönelim bari, dedi. -Aman efendi kardeşim, dedim, başka bildiğiniz ev yok mu?

- Olmaz olur mu? Var ama, dedi, malum ya biz her evi göstermek için komisyonumuzu peşin alırız. Bizim de geçinmemiz bu yoldan. Deftere tabiyiz, hükümete vergi veriyoruz.

Evvelce de arz etmiştim ya, o gün maaş aldığım için, bir beş lira daha takdim ettim. Bir başka eve gittik. O da kapalı. Bir beş lira daha... Şansımıza bakın o da kapalı değil mi?.. Kimseler yok evde. Yirmibeş lira komisyoncu parası gidince ağlamaklı oldum:

-Allah lillah rızası için beni boş dolu lotarya çeker gibi ev ev dolaştırma, diye yalvardım.

Ev aramaktan ayaklarıma karasu inmişti.

Komisyoncu:

52

İSTANBUL'UN HALLERİ

— Öyleyse yarın teşrif edin, dedi.

Eve gidip bir boylu boyunca uzanmışım. Üstüme ölü toprağı serpmişler gibi, taaa ertesi sabah zor uyandırmışlar.

Sabah sabah evden fırladım. Ah beyciğim, hangibi-rini anlatayım. Bendenizi size sabi sübyana gayri ahlaki harekette, el işaretlerinde bulundu diye şikâyet etmişler. Durun, istical buyurmayın!.. Hepsini bir bir anlatacağım. Elinizi vicdanınıza koyun, haklı değilsem cezama razıyım.

Bir başka komisyoncuya gittim. Dedim ki:

— A beyim, dün, bütün gün boş ev aradık. Bir tellal, beni ev ev gezdirdi. Ama talihimize hepsi kapalı çıktı. Sizden rica ederim. Beni boş yere gezdirmeyin!..

Vicdanlı bir adammış. Dedi ki:

- Bak, beş parmağın beşi de bir mi? Şimdi bazıları, beş lira komisyon almak için böyle yapıyorlar. Kapalı evlerin adresini bulup müşteriye boşu boşuna gezdiriyorlar.

O zaman kafama dank dedi. Kazıklandığımı anladım.

Adam istemeden beş lirayı uzattım:

- Buyurun hakkınızı, dedim. Yollara revan olduk.

Yolda adam anlatıyordu:

-Göreceksiniz ya... Harikulade bir kattır. Ben para canlısı adam değilim. Tek sizin işiniz olsun.

-Nasıl bir ev?., diye sordum.

-Üç oda, geniş mutfak, aydınlık sofa, ferah balkon...

Caddeden bir sokağa, sokaktan başka bir sokağa saptık. Oradan bir ara sokağa girdik. Bir yokuş çıktık. Çöplük

KİRACIYA MAŞALLAH

olmuş bir meydanlık geçtik. Bir bayır indik. Saptık. Sağa, sola... Derken bir çıkmaz sokağın dibine girdik.

-İşte burası!., dedi.

Gösterdiği yere baktım. Ev falan yok. Toprağı kazmışlar, iki karış kadar temel duvarları yükselmiş. Tuğla duvarlar birazcık örülmüş. Kutu kutu oyunu gibi, evin içindeki odaların duvar çizgileri belli olmuş. Ortada tuğla, çimento, kum yığılı, iki duvarcı ile bir işçi çalışıyor.

-Nasıl?.. Beğendiniz mi? diye sordu.

Cevap veremedim. O, yerden bir karış yükselmiş tuğla duvarları göstererek anlatıyordu:

-Burası mükemmel yatak odası... Burası da salonu. Banyo bu tarafta...

Sanki adam hayal görüyordu.

-Hela geniştir. Hol aydınlık... İsterseniz bu katı tutun.
53

Elini havaya kaldırıp boşluğu gösterdi:

-İsterseniz ikinci katı tutun... Eğer inip çıkmaktan rahatsız olmazsanız, üçüncü kata taşının... Adamın havaya kaldırdığı parmağıyla, ben de başımı yukarıya kaldırdım. Üçüncü kat dediği yerde bulutlardan başka bişey yoktu.

- Dördüncü katın manzarası çok güzeldir ama, orası tutuldu. Beşinci kat da tutuldu.

-Siz hayal mi görüyorsunuz? diye sordum. Nerede üçüncü kat, nerede beşinci kat?.. Nerede kapı, pencere?.. Esrar mı içtin?.. Afyon mu yuttun? Bir sonradan görme gibi hep havadan atıyorsun...

Komisyoncu hiç bozulmadı:

-Altı yedi aya kalmaz, apartman teknil tamamlanır, dedi.

T İSTANBUL'UN HALLERİ 54

-Ayol, sen bana ev hazır demedin mi?

- Hazır ya... -Neresi hazır?..

— Şimdi evleri hep böyle kiraya veriyorlar. Siz uyuyor musunuz bayım? Evler daha yapılmadan tutuluyor.

Meğer beyefendicim, eline bir arsa geçiren bir de apartman planı yaptırmış. Daha temeli atmadan, planı gösterip, plan üzerinden katları kiraya verirmiş. Birer ikişer senelik de kirayı peşinen almış. Üst yanını da pangadan borç alır tamamlarmış. Sonra başlarmış apartmanı yaptırmaya. Apartman yapılırken bir de bakmışsın ki çivi piyasadan kalkmış. Artık altı ay mı olur, Almanya'dan çivi gelecek diyerekten beklermiş. Almanya, eski taktığınız borçlarınızı ödemedi size çivi değil, topluiğne bile vermem diye aksilik edermiş. Sonra bizimkiler, size palamut satalım, tütün verelim, salyangoz, kurbağa ihraç edelim diyerekten onların ticaret heyetini allar pullarmış. Çünkü biz ticarete bir, siyasette iki, bir de tahin helvacılığında pek ileri imişiz. Çiviler gelirmiş. Bu sefer inşaat demiri kalmazmış. Bu sefer Amerika'yı "ya bize yardım edersin, yahut da biz hapı yutarız, o zaman sen de gününü görürsün!.." diyerek tehdit edermişiz. Amerika her ne sebep-tense, bizim hapı yutmamıza razı olamazmış. Demirleri başka işte kullanmazsanız veririm, dermiş. Bir sene sonra mı, iki sene sonra mı ne, demirler gelirmiş. Tam apartman yapılırken bu sefer de boya, çimento bitermiş. İşte böyle böyle apartmanlar yapılarak, memleketimiz imar edilirmiş. Beş sene önce, plan üzerinden kirasını ödedikleri halde hâlâ evin içine girememiş kiracılar varmış. Şimdi kiracılar, bir adamın elinde bir ev, apartman planı gördüler mi, medeniyet icabı kuyruk olup sıraya girerlermiş.

KİRACIYA MAŞALLAH T 55

Benim bunlara aklım ermez, hep o komisyoncu efendi anlatıyordu.

-Şimdi nerde içine girilecek hazır ev? dedi.

Ondan da ümidimizi kestik. Başka bir komisyoncuya gittim.

Adama:

-Peşin peşin al şu beş lirani, dedim, yalnız senden ricam, ayağının altını öpeyim, kulun kölen olayım, beni yapısı bitmemiş eve götürme, yalan yere kiralık diye yazılığa gidenlerin evlerini dolaştırma...

Adam,

-Peki, dedi, ama ağzım yanmış da bitürlü inanmadım. Inanmasan da ne yapacaksın?.. Denize düşen yılanı sarılır.

Adam beni bir eve götürdü. Ama ne ev... Bizim Zey-rek'teki berhane, yanında saray...

Gezinirken duvarları sallanıyor. Duvarlarındaki çatlaklarda tahtakuruları şehir kurmuşlar. Ne yapacaksın, çaresiz beğendim.

Sıra ev sahibi ile pazarlığa geldi. Bir de çaçaron kadın... Bana evli misin? diye sormaz mı?

-Önümüzdeki rebiyülâhırın onüçünde, tehhül edeli yirmiiki sene oluyor hamfendi, dedim.

Kadın beni gözüne mi kestirmiş ne? Suratını asıp da:

-Yoksa çocuklarınız da mı var? deyince, artık beynim attı da:

- Hanım, hanım, sen baksana bana, dedim. Ben senin bildiğin erkeklerden değilim. Şunca yıllık evli olurum da çocuğum olmaz mıymış?

Bu sefer kadın:

— Ben çocukluğa veremem, dedi. Ölür müsün, öldürür müsün?

İ

56

İSTANBUL'UN HALLERİ

-Ayol, bunlar öyle sübekli kundaklı çocuk değil, biri gelinlik, biri askerlik...

- Veremem.

-Ah beyefendiciğim, ah, neler geldi bu ev yüzünden başıma, neler...

Affedersiniz, oradan da ardımıza baka baka döndük.

- Komisyoncu bilader, şimdi naapiciiz? dedim, -Bir ev daha var, bakalım mı? dedi.

- Bakalım.

Elini uzattı. Bir beşlik daha takdim ettim.

Doğrusu bu eve diyecek yoktu. Tam manasıyla maaile mesut ve müreffeh oturacak düzayak bir ev, iş pazarlığı gelince, ev sahibi olan zat:

- Efendim, dedi, biz öyle bildiğiniz gibi insafsız, namussuz ev sahiplerinden değiliz.

-Aman efendim.

- Biz öyle kiracıların ciğerini söken takımından da değiliz.

- Estağfurullah beyciim.

- Hani görmemiş ev sahipleri vardır, kiracıdan satış bedeli kadar kira alırlar, bizi onlardan zannetmeyin.

- Ona ne şüphe efendim. Bendeniz insan sarrafıyım, zatiâlinizin mübarek nasiyenizden ne iyi kalpli...

- Biz bu apartmanı başkaları gibi, rüşvetle, hediye ile yapmadık. Alnımızın teriyle...

Parmaklarını alnına götürüp akan terleri siler gibi yaparak bağırırdı:

-Nah böyle, şıpır şıpır... Defterdarlıkta, belediyede, altı ay memurluk yaptım. Sekiz nüfuslu ailemiz, yemedik içmedik, "İşten artmaz, dişten artar," dedik...

Bir nefes aldı:

KİRACIYA MAŞALLAH ; 57

-İşte, altı katlı bu apartmanı yaptık.

-Bendeniz de yirmi küsur senelik memurum da...

- Biz görmemiş insanlar değiliz. Sizi de gönlüm çekti. Onun için. Kirayı bir senelik...

Başkalarından beş senelik istiyorum. Soona, 1500 lira da, malum ya, daha ustalara borcumuz harcımız... Kira meselesinde nasıl olsa uyuşuruz. Siz yabancı sayılmazsınız, yalnız mahiye peşinen ikiyüzseksen lira...

Komisyoncunun yüzüne baktım ellerini ovuşturuyor. Bende ağzımı açacak takat kalmamıştı.

-Allah'a emanet olun efendim, dedim. Kapıdan çıktım. Arkamdan hâlâ:

- Ben namusumla altı ay memurluk yaptım, dişimden tırnağımdan... diye söyleniyordu.

Sokağa çıkınca, daha o ağzını açmadan komisyoncunun eline bir beşlik daha sıkıştırdım.

-Yoo... alamam, dedi. Bu kadarına namusum elvermez.

Sonra anlatmaya başladı:

- Bey bilader, görüyorum ki pek temiz insansınız. Allah razı olsun. Sayenizde yevmiyeyi doğrulttuk. Başkalarının size kazık atmasını içim götürmüyor. Ah biladeri can beraberim ah, bu zamanda sizin gibi, bizim gibilere kiralık ev nerede? Eh biz de komisyoncuyuz, ağzımızı poyraza açacak değiliz a... Akşama çoluk çocuk nafaka bekler. Bazı ev sahipleriyle anlaştık. Ayağınızın türabı olayım, üstünüze almayın. Nasıl söyliyim, nasıl anlatiim...

Adamın lafını kestim:

-Anladım bilader, anladım, ben söyliyim, enayileri, aptalları beklersiniz.

- Hay babana rahmet.

İSTANBUL'UN HALLERİ 58

-Onlar size gelir, kiralık ev var mı der...

- Hay ağzını öpeyim.

— Siz de var dersiniz, evvelce anlaştığınız ev sahiplerinin evlerine götürürsünüz. Ama peşinen beş lirayı cebe indirirsiniz.

- Hay gözünü seveyim.

- Hay Allah belanı versin, diyecektim, terbiyem müsaade etmedi.

Başınızı ağrıttım beyefendiciğim, tam bir hafta böyle tellal komisyoncu komisyoncu dolaştım.

Maaş da suyunu çekti efendim. Hergün bakkal çakkal da kapımızın eşliğini aşındırmaya başladı.

Maaştan cebimde kala kala son bir ikibuçukluk kalmıştı. Allah'a yalvardım. Beyoğlu'na çıktım. Büyük caddeden, bilmediğim yan sokaklara saptım. Bir dükkânın camekânında üzeri yazılı kâğıtlar asılı idi:

"Hertürlü muamele yapılır."

"Vatandaşların her çeşit ihtiyaçları görülür", "Kiralık daire, kat, pansiyon".

Besmele ile içeri girdim:

Selamünaleyküm, aleyküm selamdan sonra:

— Evlat, dedim. Bize müsait bişey bulunur mu sizde? Adam bıyık altından pis pis güldü.

— Kendinize göre mi istiyorsunuz? dedi.

- Elbette.

- İnce mi olsun, geniş mi?

-Eh, pek dar olmasın evladım, içinde rahat nefes alalım.

— Sarışın mı, esmer mi?

— Yani badanası mı evladım, nasıl olsa olur, badanayı bendeniz de yaparım ama, şöyle toz pembe olursa...

KİRACIYA MAŞALLAH T 59

- Ne kadara kadar olsun?

- Aman hava parası olmasın kuzum, yirmi otuz. -Var beybaba... Tam size münasip, otuzunun içinde.

- Oh, oh, inşallah bize kısmettir.

- Parayı kim verirse ona kısmet.

Başınızı ağrıttım beyciim, pazarlıkta uyuştuk. Ah efendim, ah, bu yaştan sonra neler geliyor insanın başına. Tellallan çıktık mı yola... Beyoğlu'nun rutubetli yiviş yiviş, güneş görmez arka sokaklarına saptık. Allah sizi inandırsın; bu yaşına gelmişim, yedi göbek istanbullu olacağım, gördüğüm yerler değil. Tellal bir ev gösterdi:

- Burada tam sana göre vardı ama beybaba dün gece mühürlediler.

-Neden?

-Cürmü meşhut yaptılar da...

-Oh olmuş, nasıl el âlemden hava parası alırlar mı? Demek yakayı ele vermişler ha?..

Nihayet bir eve girdik. Ah nasıl anlatiim, nasıl söyli-im? Hicabımdan yer yarılca da yerin dibine geçsem. Boy boy, renk renk, çeşit çeşit kızlar. Meğer ben, affedersiniz ev tellalı diye; muhabbet tellalının arkasına düşmemiş miyim? Rabbim günah yazmasın, benim içimde fenalık olmadığını biliyor ya...

- Tuuu reziller! diye bağırıp kendimi sokağa zor attım. Bu yaşına geldim, harama uçkur çözmüş, namahreme el uzatmış herif değilim.

Ayağınızın türabı olayım, sıkıldınızsa söyleyin. İnsanın derdi bini aştı mı, geveze oluyor. Hulasai kelam, koca istanbul'da başımızı sokacak bir kovuk bulamadık. Bigün artık canıma tak dedi.

Bizim hatuna:

- Yahu! diye seslendim.

T İSTANBUL'UN HALLERİ 60

- Ne var huucum, dedi.

- Kalk çarşafhan hanım, dedim.

- Noolacak efendim? dedi.

Kadın milleti değil mi, saçı uzun akli kısa... En iyisinin boynu altında kalsın. Neyse efendim, bizimki çarşaflandı. Çıktık mı yola... Gittim gittim de, nerede en büyük apartman varsa çaldım kapısını.

- Bu daire kiralık mı efendim? -Evet efeem...

- Kaça efeem?

- Beşyüze efeem.

Hanım'la beraber içeri giriyoruz. Ev sahibi anlatıyor:

- Bir senelik peşin efeem.

Biz evi baştan aşağı geziyoruz, ondan sonra: -Vallahi beşyüz değil, bin de veririm, hatta iki senelik de peşin verirdim ama, maalesef evinizin soğuk hava tertibatı yok.

Çat kapayıp dışarı çıkıyorum. Hatun korkmuş bir halde:

- Huucum, sen çıldırdın mı Allaasen? diyor. -Sen sus, kadın kısmı... diye onu tersliyorum.

Bu sefer başka bir apartmana giriyoruz; bin lira aylık. Adamakıllı apartmanın içinde gezip eğleniyoruz. Çıkarken ev sahibine:

-A, bu nasıl ev ayol, banyosu kibleye karşı değil, dedikten sonra çat kapıyı kapıyorum. Nihayet, dalgayı bizimki de çaktı. Apartmanı gezdikten sonra; bana ağız açtırmıyor.

-Ayol, aaa... diyor, bu diyor, bu nasıl apartman böyle?.. Muşambasının çiçekleri pek demode...

- İlahi bin diil, beşbin verelim ama, kalorifer musluğunun boyası atmış...

KİRACIYA MAŞALLAH | 61

O gün akşama kadar bir eğlendik. Refika köleniz ne dese beğenirsiniz?

- Huucum, dedi, bunca yıllık eyalimsin, hiç bugünkü gibi beni eğlendirdiğini bilmiyorum.

Ama siz hak verin, hep bizimle ev sahipleri mi alay edecek ayol? Akşam eve yorgun argın geldik. Meteliğimiz de kalmamıştı. Bir ay geçineceğimiz maaşı, ev bulmak bahanesiyle kör olası tellallar elimden almışlardı. Ertesi sabah daha kahvemi içmeden hanıma seslendim.

-Haydi çabuk ol, şimdi bakkal, kasap kapıya dayanır.

Çıktık yola. Artık işi Allah'a havale etmiştik. Gazetelerde bazı kiralık hane ilanları oluyor. Cebimdeki son parayı verip bir gazete aldım. Hatunun başı yukarda, hep perdesiz pencere arıyor. Bendeniz de şöyle gazeteye bakayım dedim. Hay bakmaz olaydım. Küçük bişey, nasıl da gözüme ilişti? "1289 doğumlu ölü Abdürrezzak oğlu, yine ölü Safinaz'dan doğma Hasbi, hiçbir sebep ve mazeret dermeyan etmeden onbeş gündür vazifesi başına gelmediği için ..... kanununun ..... maddesi hükümlerine uyularak, kendisinin müstafi sayılacağı Genel Müdürlükçe onaylanarak tarafımıza ivedilikle iletilen ..... ilan olunur."

Başım döndü, gözlerim karardı. Yirmibeş yıllık memuriyetten olduğuma yanmıyorum. Yirmibeş lira asli maaştan olduğuma, çoluğun çocuğun nafakasından olduğuma yanmıyorum. Üstelik ev bulamadığıma da yanmıyorum. Fakat, şu ilana ne dersiniz, buna ne buyurulur? Ölü Abdürrezzak oğlu ha... Hani affedersiniz, sözüm meclisten dışarı, Eşşoğlu gibi bişey. Ölü Safinaz' dan doğma ha... Hani ölmüş tavuğun makatından yumurta çıkarır gibi...

62

İSTANBUL'UN HALLERİ

Ölü ha, hay ölüsü kandilliler... Hay ölüsü kınalılar. Ayağınızın türabı olayım, affedin, ben bu yaşıma geldim, j ağızımı bozmuş adam değilim. Refika bendeniz sordu: |

— Huucum, nooldu sana böyle, rengin duvar gibi...

— Noolacak, baksana işten kovdular!

Eve döndük. Bir adam sabahtanberi beni bekliyormuş. -Ne istiyorsunuz? dedim.

— Size bir iyilik yapmaya geldim, dedi. Öyle gözüm korkmuş ki iyilikten, adama:

— Kimseye bir fenalık yapmadım, neden herkes bana iyilik yapmak ister, bilmem ki... dedim.

Adam:

-Evinizi istimlak edeceklermiş, istimlak bedelini aldınız mı? dedi.

-Hayır, daha almadım. Alınca elimden gider diye korkuyorum da...

-Ne kadar veriyorlar?..

— Beşbin veriyorlar ama, benim hisseme binikiyüzelli düşüyor.

-İkibin versem hisseni bana satar mısın?

Uzatmayalım efendim, adam binliğin ucunu gösterince elim ayağım titremeye başladı. Hemen o gün satış muamelesini yaptım. Ayıp değil ya, hayatımda bin lira görmemişim. İkibini cebime koyunca cihetimi şaşırdım. İlk işim borcu harcı temizledim. Arkadan yeni bir hızla ev aramaya başladık. On gün geçti geçmedi, fakirde paralar suyunu çekti. Bari ev bulsak, ne gezer...

Ev aramaktan çaresiz vazgeçtik, derdimize yanmak için muvakkaten oturduğumuz baba mirası Zeyrek Yo-kuşu'ndaki fakirhaneye yollandık. Ah efendim ah, han-gibirini anlatayım. Eve geldik, ama ne ev... Evin yerinde

KİRACIYA MAŞALLAH

yeller esiyor. Cinler top oynuyor. Bizim ev yok. Yangın yerine dönmüş. Eşyaları kapının önüne yığılmışlar. Kiracılara da bir zabıt imzalatmışlar. Memlekette candarma kalmamış, eline kazmayı, baltayı alan evi yıkmaya gelmiş. Ne de iştahlıymışlar ev yıkmaya kardeşim. Bir saat içinde ev hak ile yeksan olmuş. Beni görünce bir kâğıt uzatıp, imzala şunu dediler.

istanbul şehrinin imar planına göre istimlak edilerek yeşil saha haline getirilmesi icap edilen hanenin sahibine müteaddit defalar evi boşaltması için ihtar yapılmış ve kendisine yapılan son tebligatla kanuni müddeti içinde...

Neticede efendim, yıkılma esnasında hiçbir güne zarar ziyana uğramadığıma dair mazbata.

- İmzala.

Gerile gerile imzaladım.

Nasıl olsa ev bizim değil artık. Eşyaları, eksik olmasınlar konulara komşulara taksim ettik, kendimiz de sağa sola, ahbap evlerine taksim olduk. Durmadan ha babam ev arıyorum. Artık bizim ev aramamız dillere düştü. Yolda giderken, çoluk çocuk, bütün haylazı, iti kopuğu peşime takılıyor, hep bir ağızdan makamnan,

— Kiracıya maşallah!.. Kiracıya maşallah!.. Bir ev bulur inşallah!.. diye bağıyorlar.

O gün bir de öğreneyim ki, evdeki hissemi benden ikibine alan herifin bilmem nerde nüfuzlu bir tanıdığı varmış, istimlak bedeline itiraz etmiş, bir yolunu bulup belediyeye evi yirmibin liraya satmamış mı?

Ah beyefendiciğim ah!.. Ben o terbiyesizliği kolay kolay mı yapmışım.

Bu haberi aldığım gün, refika ile birlikte yine kiralık ev aramaktan geliyordum. Bacaklarımda derman kalmamış,

63

İ İSTANBUL'UN HALLERİ 64

yorgunluktan bitmişim, kan ter içinde kalmışım, burnumdan soluyorum. Kıtır kıtır kesseler, bir damlacık kanım akmaz. Ben bu haldeyken mahallenin piçleri, besmelesiz veled-i zinalar, peşime düşüp de,

-Kiracıya maşallah, bir ev bulur inşallah!.. diye dalıma basmazlar mı!

İşte o zaman kendimi kaybetmişim, ne yapmışsam yapmışım. Belki de dedikleri gibi, adaba muhalif bir el işareti yapmışımdır. Eğer bilerek yaptımsa, kiralık ev bulmak kısmet olmasın beyefendi.

Zekânızı Bileyiniz

JVleşhur polis hafiyesi Şarlok Holmes'le Nat Pinkerton, bir hafta önce istanbul'a gelmişlerdi. Bir sabah kaldıkları otelde acı acı telefon çaldı. Bir kadın sesi telefonda,

-Sevgilim!.. Sevgilim!.. diye bağırdı ve telefon kesildi.

Şarlok Holmes bir elinde telefon alıcısı, öbür eli şakağında bir saat kadar düşündükten sonra Nat Pin-kerton'a,

— Telefon edenin kim olduğunu anladım, dedi.

SORU:

1-Telefon eden kimdi? 2-Telefon niye kesildi?

CEVAP:

1-Telefondaki kadın, Şarlok Holmes'in sevgilisiydi. 2-Telefonun, konuşmanın yarı yerinde kesilmesi, istanbul'da olağan islerdendir.

Fakat Nat Pinkerton, izmaritinden derin bir nefes aldıktan sonra,

-Yanıyorsunuz Mister Holmes, dedi, sevgiliniz az önce palamut avına çıktı. Telefon etmesine imkân yok.

O sırada telefon çaldı, aynı kadın sesi,

-Sevgilim! Sevgilim!.. diye inledi.

Telefon kapanmıştı.

Şarlok Holmes, kasketini burnunun üstüne çekti.

-Nat, bir cinayet karşısındayız, dedi.

İ İSTANBUL'UN HALLERİ 66

Fakat Nat Pinkerton, bişey söyledi, o zaman Şarlok Holmes, cinayet olmadığını anladı.

SORU:

Nat Pinkerton Şarlok Holmes e acaba ne söyledi?

CEVAP:

Nat Pinkerton şunu söyledi:

Bu kadın telefonda sevgilisini arıyor. Fakat Türkiye'de bir telefon numarasını çevirdiniz mi, mutlaka aramadığınız yer çıkar.

Bu sırada kapıdan saçını başını yolan bir kadın girdi.

— Niçin telefonuma cevap vermiyorsunuz? Sevgilim öldü... dedi.

Şarlok Holmes piposunu dişleri arasında üç defa çiğnedikten sonra,

— Madam, sevgiliniz nerede öldü? diye sordu.

— Sabahleyin banyoya girmişti. Gece yarısına kadar bekledim. Çıkmayınca adeta merak ettim. Banyonun kapısını açınca, bir de baktım ki, banyoda boğulmuş.

Nat Pinkerton, son kalan serçeparmağını da yedi.

— İnanma Holmes, namussuzum bu karı atıyor! dedi.

SORU:

Acaba Nat niçin böyle söylemişti?

CEVAP:

Banyoda boğulacak kadar, istanbul'da musluklardan su akmadığını Nat Pinkerton biliyordu. Şarlok Holmes,

-Himmm!.. dedi, sonra kadına döndü: -Madam, sevgilinizin suda boğulmasına imkân yok!..

W

ZEKÂNIZI BİLEYİNİZ T

i

67

Genç kadın,

- Size suda boğuldu diyen kim? diye bağırdı, havagazı musluğunu açmıŐ!..

Nat Pinkerton, tıpkı radyofonik temsillerde olduğu gibi camlan zangırdatan bir kahkaha attı.

SORU: Nat Pinkerton niçin güldü?

CEVAP:

— Sinirleri bozulmuŐtur.

— Hayır.

— Açıkta bişey görmüştür.

— Hayır, yine bilemediniz.

Nat Pinkerton, havagazı musluklarından gaz değil, sade hava geldiğini biliyordu.

Şarlok Holmes'le Nat Pinkerton kadının evine gittiler. Banyoda bir adam boylu boyunca yatıyordu. Nat Pinkerton mendili ile adamın edep yerini örttükten sonra,

-Mister Holmes, havagazı musluğunu aın da biraz temiz hava gelsin, dedi.

Şarlok Holmes hizmetçiye,

- Bey eve ne zaman geldi? diye sordu.

— Hanımın kocası evde bulunmadığı zamanlar gelir. Köprü'den 6.45 vapuruna biner, mutlaka 7.30'da burada bulunur.

Nat Pinkerton,

-Bayan Domestik, yalan söylüyorsunuz!., dedi.

SORU:

Nat Pinkerton, hizmetçiye neden inanmamıŐtı? CEVAP:

68

İSTANBUL'UN HALLERİ

nk istanbul'da vapurların hiçbir zaman tarifeye uygun hareket etmediklerini öĐrenmiŐti.

Şarlok Holmes len adamın ktibelerini sorguya çekti:

— Bey'i ölmeden önce en son nerede gördüğünüzü yeriyle, saatiyle söyler misiniz?

Ktibelerden birisi,

— Bu sorunuza cevap vermeme terbiyem müsait değildir, dedi.

Nat Pinkerton diŐleriyle bıyıklarını çekiŐtirdi. Bu sırada başka birisi,

— En son ben gördüm, dedi. Saat dörtte Taksim'den dolmuşa bindik, dördü kırkbeŐ geçe Beyazıt'a geldik. Sonra ben ayrıldım.

Nat,

-Arkadaş, atıyorsun! dedi.

SORU: Nat Pinkerton niçin böyle söylemişti?

CEVAP:

Şimdi siz, alıŐtınız, istanbul'da bir dolmuş hiçbir zaman Taksim'den Beyazıt'a 45 dakikada gelemez de onun için diyeceksiniz.

— Hayır!

— yle ise nüfus sayımı vardı o gün, dolmuŐlar iŐlemiyordu.

— Hayır!.. Nat, bu adamı ŐaŐırtıp, yüzündeki ifadeden ruhunu okumak için böyle söylemişti.

Nat Pinkerton bir müddet yerinde eŐelendi.

— aktım dalgayı Mister Holmes, dedi, sonra cebinden lupu çıkarıp güneŐe tuttu, cıgarasını yaktı.

ZEKANIZI BİLEYİNİZ

Bu sırada Şarlok Holmes,

- Çok önemli bir cinayet karŐısında bulunduğumuzun farkında mısınız? dedi.

Nat Pinkerton,

-Mister Holmes! diye bağırdı, en sonunda bir ipucu yakaladım!

l adam, yattığı yerden,

- Mister Nat Pinkerton, yakaladığınız benim uçkurum, rica ederim, çekmeyin! dedi.

Şarlok Holmes, ölü adama,

- Susun! dedi, eldeki kesin delillere göre, sizin ölmüş olmanız lazım!..

SORU: Ölü nasıl konuştu?

CEVAP: Yazar da buna bir kulp düşünüyor ama, uyduramadı.

69

I

Babiâli Canavarı

Ore efendiler! Sözlüklerde ayıp diye bir kelime vardır, hiç mi gözünüze çarpmadı? İnsaf, dinin yarısı... Vazgeçtik, insaf çeyrek din olsa, yine böyle yazılmaz. Hanginizin tavuğuna kış dedim, bu kadar mı hıncınız vardı?

"Azizname" adlı kitabım yüzünden aranıyordum. Sonunda yakalandım. İngiliz, Mısır ve İran devlet başkanlarının açtığı davadan altı ay yatıp, çıktım.

Polis tarafından yakalandığım gün, bu haberi veren gazeteleri okuyalım; biri şöyle yazıyor:

"Sivil polisler dün gece her tarafı basmışlar ve Aziz'i bir kahvede saç sakal karışmış bir vaziyette kısıvrak tutmuşlardır. Aziz Nesin polise de karşı gelmişse de, elinden bir kaza çıkmasına meydan verilmemiştir!"

Bir başkası şöyle yazıyor:

"Aziz Nesin ifadesinde, geceleri parklarda, kırlarda, sabahçı kahvelerinde geçiriyorum, demiştir."

Başka birini okuyalım: "Aziz Nesin'in yurttan dışarı kaçmış bulunması ihtimali de ileri sürülmüş... Nihayet Aziz Nesin, Kadıköy'de bir şaraphaneye girerken yakalanmıştır."

Hele bir de şunu okuyalım: "Polisin bütün aramalarına rağmen sol temayüllü bazı şahıslar tarafından Kasımpaşa'da, Beyoğlu'nda, Taksim civarında, şehrin daha başka semtlerinde saklanmakta olan, mütemadiyen yer değiştiren suçlu, bitürlü bulunamamaktaydı. Dört aydanberi hali firarda bulunan Aziz Nesin'in, emniyet memurları tarafından nihayet yeri keşfedilmiş, firari Kadıköy'de rih-

BABIÂLİ CANAVARI i 71

tim civarında bir meyhanede, üç kişi ile kafayı çekerken körkütük bir halde yakalanmıştır."

Bre canına yandıgımın işi... Meğer ben neymişim? Gazeteleri okuyunca kendi kendimden korkmaya başladım. Ankara Canavarı, Adapazarı Canavarı, Niğde Canavarı gibi, bir de yeni Babiâli Canavarı... Bundan bisüre önce de bazı gazeteler "Türklüğe hakaret" suçundan arandığımı yazıyorlardı. Bütün bunların neden böyle yazıldığını elbette anlıyorsunuz. İşin doğrusunu bir de ben anlatayım:

Kaçıyordum, neden ve kimden kaçtığımı mahkemede açıkladım. Kadıköy'de bir evin bir odasını tuttum. Hiç-kimseyle görüşüp konuşmadan okuyordum, çalışıyordum. Teşbihte hata olmaz, nasıl şeytan camiye girmezse, polis de kütüphaneye girmez düşüncesiyle, bütün günlerimi istanbul kütüphanelerinde okumakla geçiriyordum.

Yalnızlıktan, kimseyle konuşmamaktan ve durup dinlenmeden çalışmaktan sinirlerim bozulmuş, bunalmışım. Sokak aralarında dolaşıyor ve şöyle düşünüyordum: Rahat bir evde oturmak, huzur içinde çalışmak, korkusuz yazmak, hiç, hiç nasip olmayacak mı? Felekten hiç kâm almayacak mıyım?

İşte bu düşüncelerle Mühürdar'a gelmişim. Deniz, tatlı mırıltılarla dik kıyıya çarpıyor, ılık bir meltem saçlarımı okşuyor, dolunay, denizde pırl pırl... Karşıda istanbul ışıl ışıl... Baktım önümde gazino, radyoda hafif bir müzik...

Kendi kendime,

-İşte, dedim, felekten kam almak istiyordun, tam fırsat!

Önceden işittiğime göre, bu gazinoya Ahmet Rasim, Mahmut Yesari de gelirmiş. Cebime baktım, onbeş lira var. Hemen girdim.

i İSTANBUL'UN HALLERİ 72

-Bir bira, kaşarpeyniri, kavun...

Gel keyfim gel! Bu benim kırk yılın başında yaptığım iştir. Ay, deniz, müzik, bira... Oh!..

Bişey eksik, yanı başımda bir de sevgilim olsa... Hayal âlemine dalmışım. Sağ yanımdaki sandalyenin arkalıgına kolumu uzattım, sarıldım ve varsaydım ki yanı başımda bir sevgilim vardır. Kulağım müzikte, gözlerim karşı kıyıda istanbul sergisinin renkli ışıklarında, kolum sevgilimin omzunda...

— Garson, bir bira daha!

Kendi kendime "Bu akşam hovardalığın üstünde oğlum, her zaman kısmet olmaz," diyordum. Tam bu sırada, iskemleye sarılmış olan sağ kolumun altında bir kıpırdanma oldu. Dokundum, sıcak, canlı bişey... Hayalimi bozmamak için, başımı çevirip bakmıyordum. Demek ki, istediğim sevgili yanı başıma gelmişti.

Tatlı bir ses kulağıma fısıldadı:

-Aziz Bey!..

— Canım!

— Aziz Bey!..

— Yavrum!

Fakat sevgilimin sesi gittikçe kalınlaşıyordu: -Aziz Bey!

— Emret ciğerim!

— Müdüriyete kadar gideceğiz!

Bir de başımı çevirdim ki, benim sevgili sandığım, meğer Birinci Şube memuruymuş.

Kendisine:

— Bugün cumartesi, müdüriyette iki gece geçirmeyeyim, müsaade et de pazartesi geleyim! diye rica ettim,

— Olmaz! dedi.

BABIÂLİ CANAVARI

73

— Öyleyse şu biramı içeyim... dedim.

Yine,

-Olmaz! dedi.

Hatta üstelik, içtiğim biranın parasını ödemek için ısrar edecek kadar nezaket gösterdi. Tabii kabul etmedim ve tıpış tıpış, konuşa konuşa gittik. Hepsi bundan ibaret.

İşte Babiâli Canavari böyle yakalandı. Bişeycikler demem, gözün kör olsun felek! Kırk yılın başında senden bir gece çalayım dedim, onu da fitil fitil burnumdan getirdin!

EK:

Bu gerçek olay, 1948'de başımdan geçmiştir. CHP tek parti yönetiminin en zorba günlerini yaşıyorduk.

Sonra, çok partili düzen geldi. DP iktidara geçti. Derken DP iktidarının zorbalığı başladı. İsimiz, zorbalar ve zorbalıkla savaş olduğundan, bu kez kalemimizi yeni zorbalığa yönelttik.

Yıl 1959... Baskının arttığı en zorlu günlerde, zorbalarla en keskin çatışmadayız. Bigün, Kadıköy'den İstanbul'a giden vapurun lüks mevkiinde, yukarda anlattığım olaydaki kalın sesli sivil polisi gördüm. Görmezden gelip, salonda biyere oturdum. Aradan on yıl geçtiği için, bu sivil polis de komiser muavinliğine yada komiserliğe yükselmiştir diye düşünüyordum.

Adam beni görüp geldi, yanımdaki boş koltuğa oturdu. Konuşmaya başladı. Yazılarımı, iktidarla olan mücadelemi aşırılıkla övüyor, beni göklere çıkarıyordu. Ben "Yurdu

İSTANBUL'UN HALLERİ

74

kurtaran aslan"dım. O da koyu CHP'liydi ve hükümete verip veriyordu.

Pek şaştım, pek...

Ama bundan daha şaşırtıcı bişey oldu.

- Şimdi komiser misiniz? dedim.

-Yok canım, dedi, çoktan ayrıldım polislikten... Bu heriflere polislik yapılır mı? Müteahhidim...

Kendi adına inşaat yapıyormuş. Apartmanları yapıp yapıp satıyormuş... Ama yapı gereçleri öyle pahalıymış ki... Kolay bulunmuyormuş da...

Köprü'de ayrılınca bu eski polis ve yeni inşaatçının arkasından bisüre düşünce kaldım.

Benim pek şaştığım bu küçük olaya, kim bilir, belki de siz hiç şaşmayacaksınız.

Boğaziçi Hastalığı

1 azar sabahı elime rasgele bir kitap aldım. Sait Faik'in bir hikâyesi çıktı: "Sinağrit Baba...".

Sait de balıksız, martısız, yosunsuz, denizsiz hikâye çok yazdı. Başka bir kitap çektim. Ruşen Eşrefin "Boğaziçi". Niyete bakar gibi bir sayfa açtım:

"İki sandalda iki sandalacı, suya oltalarını atmışlar, parmakları birer haber bekler gibi tetikte idi. O sırada, biri ötekine dedi ki:

- Balık tutmak para tutmak gibidir."

Kitabı bıraktım, gazeteyi aldım. Havadis: "Boğaza balık akını. Dün tutulan balıklardan onbin çift palamut denize döküldü."

Balıkçıların bir ilanı: "Vatandaş! Balık ye!"

Tam o sırada mutfaktan bir ses:

- Öğleye kalkan pişirelim, kalkanın tam mevsimidir. Balık lafı duymamak için, kendimi dışarı attım. Köşe

başından balıkçının sesi: -Derya kuzuları bunlar!.. Sokağa saparken balıkçı dükkânından sesleniyorlar:

- Hey babam hey... Babalık, bu balık, başka balık... Oynar oynar...

Köprü'ye geldim, ne göreyim. Köprü'nün Haliç, Boğaz, iki yanı silme balıkçı kayıklarıyla dolu... Denizin yüzü görünmüyor.

İskeleyle indim. Her dubanın üstünde, birer adım arayla insanlar çömelmişler, ellerinde olta, balık bekliyorlar. Balık oltaya düştü mü, kulacı açıp kapayıp oltayı çekmenin bir

T İSTANBUL'UN HALLERİ 76

raconu var. Oltanın iğnesindeki balık, havada küçük, kesik kavisler çize çize çırpınıyor. Güneş ışınları, balığın kaygan, ıslak sırtında çakıp sönüyor. Canım lüferi insanın serin serin tutup öpesi geliyor. Solungaçları açılıp kapanıyor. Vapura bindim. Güverteye çıktım. Vapur kalktı. Sarayburnu'ndan Üsküdar'a kadar deniz balıkçı kayıklarıyla örtülü. Yanımda oturan adam, — Bey oğlum, dedi, dünyanın en lezzetli balıkları Bo-ğaz'da çıkar. Neden dersen...

Benim "neden" diye sorduğum yok ama, o anlatıyor:

— Çünkü efendim, Karadeniz'in suyu Akdeniz'inkinden daha az tuzludur. Karadeniz'e malumuâliniz, nehirler karıştığından litresinde onsekiz miligram tuz bulunur. Akdeniz suyuna gelince, litresinde kırk miligram tuz vardır. Hemşeriyiz diye değil vallahi...

-Ne hemşerisi?

-Yani ben de Boğazlıyım da... Boğaz balıklarını hem-şerim oldukları için övüyorum sanmayın. Filozof Aristo da bunu böyle yazmış: Boğaz balıklarının üstüne dünyada yok. Ünlü coğrafyacı Amasyalı Strabon da o düşüncede. Haaa... Sonra Romalı ünlü bilgin Plyne de Boğaz balıklarının lezzetini öve öve bitiremez.

Adam sanki büyük bir ansiklopediden "Balık" maddesini okuyor.

— Balıkçılık Enstitüsü'nde hoca mısınız?

— Yok canım... istanbulluyum, artık bu kadarlık da balığa dair bilgimiz olmasın mı? Sormak ayıp olmasın ama, siz nerelisiniz?

Utandım da "Doğma büyüme istanbulluyum," diyemedim.

— Konyalıyım, dedim.

BOĞAZIÇI HASTALIĞI

Sen misin diyen... Tatlı su balıkları, göl balıkları, alabalık...

-Bana müsaade... Bu iskelede iniyorum... dedim de zor kurtuldum. Vapurun kışına kaçtım. Orada da bir adam,

-Tam levreğin mevsimi, dedi... Boğaz'ın en iyi balıkları, levrek, kefal, ilirya, lüfer, sarıkanat, çınakop, palamut, torik, izmarit, istavrit, uskumru, kalkan, gümüş, ateş, kolyoz, hamsi, kırlangıç, gelincik, iskorpit, kaya, pisi, karagöz, barbunya, sinağrit, tekir, kılıç...

Ben, yanından vapurun burnuna kaçarken, o dalmış hâlâ balık ismi sayıyordu.

Bir genç bana, parmağını denize uzatıp,

— Kılıcı görüyor musun, kılıcı?., dedi. Cevabımı beklemeden devam etti:

— Hay aslan hay... Denizlerin padişahı... Hiçbişeyden korkmaz bu kılıçlar. Balina yok mu, balina... Ona bile saldırır... Testerebalıklarının, camgözlerin anasını ağlatır. Hızlı da yüzer haaa... Gemilere öyle saldırır, hızından kuyruğu kırılır. Tahta motorların bordrosuna bir kılıç atar, bazı deler de motoru batırır bile... Havuza giren gemilere bak, kılıcın nişan bıraktığı yara bere izi görürsün. İşte bu kılıç küçük bir böcekten yılar. Lerne derler, sert kabuklu bir böcek vardır. Kılıcın göğsündeki kanat altına girdi mi, zavallı kılıç deli olur, kendini kaldırır kaldırır, kayalara çarpar, kayıklara bile fırlatır.

"Yeter be birader!" diyemiyorum. O boyuna kılıcı anlatıyor.

-Bizim Boğaz'ın kılıçları, en kabadayısı seksen, yüz kilo çeker. Sicilya dolaylarında yedi metre boyunda ikiyüz kilolukları olurmuş...

77

78

İSTANBUL'UN HALLERİ

Daha dinlesem kılıç üstüne bikaç kitaplık bilgi anlatacaktı.

— Siz balıkçı mısınız?

— istanbulluyuz, balığı bu kadarcık da bilmezsek ayıp... Sonra bu kılıçlar...

— Ben bu iskelede ineceğim, dedim.

Hemen salona kaçtım. Yanına oturdüğüm yaşlı bir kadın,

— Balık tutmak marifet değil evladım, dedi. Marifet onu pişirmede. Mesela al izmariti... Nasıl pişer bilir misin? Bak, anlatayım da öğren... Eğer pişirmesini be-cerebilirsen çok lezzetlidir evladım. Yalnız tulumunu çıkarman şart...

-Ben tulum giymem...

-Kendi tulumunu değil, izmaritin tulumunu... İlk tulumunu bir güzel çıkaracaksın... Bol unla yumurtaya batır. Halis zeytinyağında nar gibi olana kadar kızart... Ağzına layık, börek gibi olur. Sonra iskorpit... O da çok güzel olur ama yapmasını bilmeli. Şimdiki tazeler ne bilir iskorpit yapmasını... Tıpkısı istakoz lezzetinde olur... Hele pilakisi... Doyum olmaz... Ben sana bir iskorpit pilakisi yapayım, kör olayım, otur da parmaklarını ye... Anlatayım da dinle, eve gidince karına öğretirsin de pişirir sana...

— Ben bu iskelede çıkıyorum. Allahısmarladık... Vapurun sancak yanına geçtim. Tam oturacaktım, iki

adam konuşuyor:

— Kilyos'un dalyanı üstüne dalyan yoktur. -Yenimahalle'nin dalyanı da iyidir.

-Ya Bebek dalyanı, Beykoz?..

İskele yanına kaçtım. Orada da balık...

BOĞAZIÇI HASTALIĞI 79

- Kalkanın mevsimi 15 nisandan 15 hazirana kadar. Kılıç> haziran, ağustos arası...

-Eylüle girdin mi lüfer...

-Uskumrunun yağlısı ekimde...

Vapurda oturacak yer bulamıyorum. Ayakta kaldım. Benim gibi ayakta üç kişi, çok şükür balıktan değil, politikadan konuşuyorlar:

-Derken efendim... Mecbur oldum partiden istifaya... Partiden çıkınca denizden çıkmış balığa döndüm...

-Birader, demezler mi balık baştan kokar diye...

- Ben artık demokrasiden ümidimi kestim.

- Balık kavağa çıkınca inşallah demokrasi de gelir. Tuh, şu balık politikaya bile girmiş. Vapurun en dip

salonuna indim. Hava sıcak olduğu için burada kimseler yok. Daha gözüm karanlığa alışmadan bir ses: -Maşallah bu sene balık bol... demez mi! Baktım yaşlı bir adam, yanındakine anlatıyor:

-Ben haziran gelmeyince balığa çıkamam... İlle haziran, temmuz gelecek, ben de geceleri ateş balığına çıkacağım. Ateş balığına "mangal söndüren" derler... Kırlangıca ne buyrulur? Ne renk, ne renk o be!.. En iyisi nerde tutulur, bilir misin? Ahırkapı önünde, bir de Dolmabahçe önünde... Boğaz'da her balığın yeri ayrıdır evlat... Mesela uskumru... Yenikapı'dan Kınalı'ya doğru açılacaksın. Selimiye Kışlası'nın soldaki kulesini nişanla. Tam Yedikule gazhanesiyle Selimiye kulesi arasına geldin mi, o zaman Beyazıt Kulesi'ne bak. Kulenin balkonunu görür görmez oltayı at. Orası uskumrunun yatağıdır. Toprağı bol olsun Yenikapılı bir Artin Reis vardı. Allah seni inandırсын, Boğaziçi'nde bütün balıkların adresini bilirdi. Biz eli boş dönerdik, herif randevu vermiş gibi

T İSTANBUL'UN HALLERİ 80

balıkları yükler gelirdi. Ne dersin, öldü gitti de oğluna bile balık yuvalarının adresini vermedi. Artık vapurda kaçacak yer olmadığı için dinlemeye mecburdum.

— Balıkçı mısınız? diye sordum.

-Yooo, dedi, albaylıktan emekliyim. Balıklar ilkbaharda bir, sonbaharda bir, Karadeniz'den Marmara'ya geçerler... İşte o zaman...

Lafını kestim:

- Balıksız bir laf yok mu? Emekli albay bir terslendi:

-Balıksız lafın tadı mı olur?.. Peki öyleyse sana balıksız bir hikâye anlatayım: Selâhaddin-i Eyyubi sarayına iki derviş misafir eder. Malum ya dervişler kör nefislerini terbiye eder, harama bakmazlar... Selâhaddin-i Eyyubi, bu iki derviş yağla, balla, etle, tatlıyla, kaymakla günlerce besler. Dervişler yer içer, şişer de şişer. Padişah dervişlerin artık kıvama geldiklerini görünce, iki güzel cariyeyi "Göreyim sizi, şu herifleri baştan çıkarın!" diyerek, iki dervişin hizmetine verir. İşve, naz... Hiçbiri para etmez. İki derviş, başlarını çevirip cariyelere bakmazlar bile. Selâhaddin-i Eyyubi bu sefer dervişlerin önüne birer hamsi kor. İki derviş serçeparmağı kadar

hamsiyi yer yemez artık dayanamazlar; balığın kudretine bak sen, cariyelere saldırırlar. İş o kadarla da kalmaz, balığın etkisiyle azıtırlar. Ne iki, ne dört cariyeye yetişmez olur. İşte balık... — Müsaadenizle, ben burda ineceğim.

Bebek'te indim. Doğru sahil lokantalarından birine... Garsona,

- Ne var? diye sordum. Garson saymaya başladı:

BOĞAZIÇI HASTALIĞI i 81

-Midye tavası, midye yahnisi, midye dolması... Taze istakoz... Balık yumurtası, balık ezmesi, balık füme, mayonezli lüfer... Mercan, kılıç şiş...

Garsona "Balıksız bişey yok mu?" demedim. Emekli albayın anlattığı hikâyeyi dinledikten sonra,

-Aman hepsinden birer porsiyon getir, dedim, çiroz salatasını da unutma!

Eve gider gitmez de, lıkr lıkr, afiyetle bir bardak balıkyağı içtim. Ondan sonra olanları bana sormayın artık.

Erkeklik Yüzünden

Vjalata'daki "Banyolu Otel" in üst katında, onaltı kişiyle beraber bir odada geceliği "bir teklik" e kalıyordu. Otelin kahvesinde daha bir saat önce tanıştığı Yamuk İhsan, Tophaneli diye tanınır ama, kimlik belgesi olmadığından nereli olduğu belli değil, kendini bildi bileli Tophane kaldırımlarında... Bir saatin içinde canciğer oluverdiler. Kafayı çekmek için kahveden çıktılar. Rizeli Pestil Hüseyin'le karşılaştılar.

— Merhaba ulan Yamuk...

— Merhaba abi...

— Nereye böyle? -Arkadaşla şöyle çıktık.

Öteki hiç tanımadığı Pestil Hüseyin'e,

— Birez eğlenek içek didik hani... dedi.

Hemen kaynaştılar. Beraber yürüdüler.

Tophaneli Yamuk İhsan'ın müdüriyetteki "Müteferrika" duvarlarında, Sultanahmet, Paşakapısı, Toptaşı cezaevlerinin bütün koşullarının duvarlarında imzasını taşıyan beyitleri, serbest yazılmış şiirleri, hatıraları vardı. Bundan başka, İstanbul'un bütün umumi helalarının duvarlarını da, alçakgönüllülüğünden imzasını atmadığı aşk üstüne yazılmış şiirleri, günlük anıları, taşlama ve yergileri süslerdi.

Yüzüne yayılmış basık burnundan ötürü kendisine "Pestil" denilen Rizeli Hüseyin, vücudunda taşıdığı bıçak, şiş, falçata yaralarına yaraşır bir kabadayılıkla adımları raconlu, bir omzu düşük, yampiri yampiri yürüyordu.

ERKEKLİK YÜZÜNDEN i 83

İstanbul'a yeni gelen ötekini, şimdi tanıştıkları bu iki arkadaşın havası birden sarıvermişti.

Adımlarını, Pestil Hüseyin'in yampiri temposuna uydurmaya çalışıyordu. Yamuk İhsan gibi sol omzunu az aşağı indirmişti...

Pestil Hüseyin, camında "Sarı Gül, İçkili Lokanta" yazılı kapıyı, topa dış vurur gibi bir tekme ile açtı. Arkasından Yamuk İhsan kapıyı omzuyla iterek içeri girdi. Öteki de onlar gibi yaptı.

Yamuk, masaya yumruğunu vurdu, bağırdı:

-Baksana Koço... Ulan Koço!..

- Koço oğlum, bizi yan geçme!.. Biz geldik mi, tak damlayacaksın... Bize bir yeni rakı... Üst yanını sen bilirsin.

Şerefe kalkan kadehler tokuşturuldu. İkinci şişede muhabbet koyulaştı. Konuşma erkeklik üstüneydi. Bi-rara Yamuk İhsan, Tahtakaleli Cemali nasıl vurduğunu anlattı. Pestil Hüseyin,

— Bırak ulan, dedi. Dört kişi bir olup, delikanlıyı uyurken kancıkçasına vurdunuz...

-Kim, biz mi? Biz erkek...

Pestil Hüseyin, İkinci Şube'de, dokuz aylık gebe bir kadın kadar şişkin bir dosyası olan sabikalılardan olduğu için, anlatmaya başladı.

Bir tarihte iki arkadaş demirden bir Meryem Ana, bir de bakırdan çarmıhta İsa "Aleyhisselam"ın heykeliyle, tunçtan da iki haç yaptırıp, altın suyuna batırmışlar, sonra İzmir'de toprağa gömmüşler. Zengin bir köylüyü, define bulduk diye kandırıp, demir, bakır parçalarını, Bizans'tan, Ceneviz'den kalma antika diye yirmibin papele yutturmuşlar. Sonra, Pestil Hüseyin bu işten yakayı ele vermiş de, müdüriyette bir hafta, hiç paydossuz, hiç molasız bir

T İSTANBUL'UN HALLERİ 84

araba sopa yemiş. Hem ne sopa... Ama yine de arkadaşını ele vermemiş. İşte erkeklik buna derim ben.

Tophaneli Yamuk İhsan atıldı:

-Sen Galatalı Recep'i demiyor musun? Aynasızlara kamış koyup onu ele veren senmişsin be!..

— Kim! Ben mi? Ulan ben, erkeklik için ölürüm be!.. Ölürüm... Erkeklik...

Öteki altta kalmak istemedi.

Beş candan arkadaş, bir karı satın almışlar. Dağa kaldırıp oynatmışlar. Üç gün üç gece durmamasıya içmişler de yine sarhoş olmamışlar. Hatta karıyı, yüz kayme kârla başka köy delikanlılarına satmışlardı.

— Yani, diyordu, ben öyle üç şişeyle, beş şişeyle "sarhoş" olmam...

— Koço, ulan!.. Masa yangın yerine döndü. Bir şişe daha getir.

Şimdi Tophaneli Yamuk İhsan anlatıyordu. Göğsünü açtı,

— Görün ulan! dedi... Erkeklik dediğin böyle olur, nişaneleri meydanda...

Göğsü, bıçak, jilet, cam kırığı yaralarından çeteleye dönmüştü. Dövme ile, "Ah ulan ah Sarı Melahat" yazılı kolunu sıvadı, boydan boya bıçak yarası. Heryerinde bi-kaç yara. Ötekinin de sol böğründe bir yara vardı ama... Öyle bıçak, kurşun yarası değil, manda süsmüş, böğrünü boynuzlamıştı.

Pestil Hüseyin, Yamuk İhsan'a,

-Ulan, kışını aç da göster, dedi. Kürt Cumanın önünden dörtnala kaçarken, nasıl şişlemişti mabadından...

-Kim? Ben mi? Ben... Erkeklik... Ulan Koço... Bir şişe daha getir...

ERKEKLİK YÜZÜNDEN T 85

Hayır, ötekinin anlatacağı hiçbir erkeklik hikâyesi yoktu. Yamuk İhsan,

-Bu dünyada erkek kalmamış be!.. diye bağırdı.

Anam avradım olsun erkek yok...

Bu söze alınan Rizeli,

-Erçeçlik öldü mü ulan, diye bağırdı, Koço!.. Bir şişe daha getir.

Kadehi susuz yuvarlayan ötekinin gözlerinde şimşek çaktı. Yamuk İhsan,

— Erkek dediğin muhabbet yerinde belli olur, dedi. O zamana kadar hiç sesini çıkarmayan, yalnız üstün bir

hayranlıkla anlatılanları dinleyen öteki, erkeklik üstüne bir laf söylemiş olmak için,

— Di heydi içek, irçek kimse gerek, bahak!.. dedi. Pestil Hüseyin,

— Arkadaş, yani sen ne demek istiyorsun? dedi. Elinin tersiyle bıyıklarına bulaşmış rakıları silen öteki, -Heç!.. dedi.

-Nasıl hiç? Yamuk da,

— Sen şimdi gıcık kodun, dedi. Ne demeğe getiriyor-sun? Aramızda karı mı var?

-Yooo... Demem o deme değil...

Allah Allah... Ne oluyordu şimdi bu adamlara? Onlar boyuna anlatmışlar, o gık demeden dinlemişti. Kendisi bir laf söyleyince...

Öteki,

-Nirde garı varsa... diye bir sunturlu savurdu...

— Söyle arkadaş, erkeksen söyle, ne demek istiyorsun sen?

Yamuk İhsan, onun yakasına yapışmıştı.

İ İSTANBUL'UN HALLERİ 86

-Heç... Vallaha heç... Lafın gelişi didik işte... -Ulan, lafını tart da söyle... Kantarın topuzunu kaçıрма...

Pestil Hüseyin sordu:

— Sen erkek misin len? -İrçeğim!..

-Kak len!..

-Yörü dışarı...

-İrkeklğini göstert!..

Yamuk İhsan'la Pestil Hüseyin,

— Erkeksen, çık dışarı, sokakta bekliyoruz, diye meyhaneden fırladılar. Arkalarından çıksa bitürlü, çıkmasa bitürlü. Koço hesap pusulasını uzattı, başına dikildi:

-Elliiki lira...

Buraya iş aramaya geldiğini, on parası olmadığını, arkadaşlarının zorla meyhaneye soktuklarını anlatmaya çalıştı. Ama kurtuluş yoktu. Meyhanenin üç dört garsonu, komisi birden yakasına yapışınca,

-Peki, peki, virek... dedi. Hele sen bir şişe daha getir.

istanbul'a iş bulup çalışmaya gelmişti. Cebinde birkaç kuruş bozuk parayla, bir de ceketinin kol astarı içine dikili, canından "kıymatlı" ölümlük, dirimlik bir yüz lirası vardı. Parayı vermeden çıkmak için aklına bir kurnazlık geldi. O da, arkadaşları gibi yapacaktı. Yandaki masada içen adama,

-Yani sen kendini irçekten mi sayıyorsun? dedi.

Adam cevap vermedi.

— Şuna bak, şuna hele!.. Ulan sen irçek misin be!.. Yine cevap yok. Öbür masadakine döndü:

-Sende irçeklik var mı?

Herif

sağır mı ne:

ERKEKLİK YÜZÜNDEN i -

87

- Sen irçek değil misin?

Arkasındaki masada oturan birine bağırdı:

-İrçeksen çık dışarı!

Ses yok... Öndekine seslendi:

-İrçeklik öldü mü be!..

Hiçbiri aldırış etmiyordu. Sallanarak ayağa kalktı:

- Topunuz garısınız. Şu goca meyhanede ortaya çıkacak bir irçek yok mu be!..

Meyhaneci,

-Gördün ya, dedi. Koca meyhanede senden başka erkek yok. Paraları ver de erkekliğini göster. Kollarına yapışıp tezgâhın arkasına çektiler. Yine parayı vermeyecekti ama, burnunun üstüne iki yumruk yiyip yere çökünce, ceketinin astarını söktü. Parayı verirken,

- Gene irçeklik bende kalsın! dedi.

I

Bizim Apartmanın Sahibi

Yedi katlı bir apartmanda oturuyorum. Apartmanın beş katı yer üstünde, iki katı da maden ocakları gibi yeraltındadır. Bu iki katın altında da bir yarım kat var. Hani "Yeraltında babam başı" diye bir bulmaca vardır ya... Ben işte, yeraltında babam başı gibi, yeraltındaki bu yarım katta otururum. Bizim katın tavanları o kadar alçaktır ki, iki yıldır apartman sahibi mi daha alçak, yoksa tavanlar mı, bitürlü karar veremedim. Zeki desinler diye, bir de başımı kapı tavanlarına çarpmamak için kısa kaldığım halde, günde iki üç kez tavanlar Demokles'in kılıcı gibi başıma küt küt vurur. "Kendine gel, buradan başka istanbul yok!" diye beni uyarır. Ben bu evden çok memnunum. Çünkü "manzara" denilen hiçbirşey olmadığı için evdekilerin günden güne iştahı kapanmakta, böylece de kazancımızla evimizde namusumuzla rahat rahat geçinmekteyiz.

Evimiz hava da almadığından cereyanda kalmak, soğuk almak, nezle olmak tehlikeleri de yoktur. Hele güneş girmemesi, evimizin en iyi niteliğidir. Güneş adresimizi bulamıyor ki, içeri girsin. Ama güneşin adresi bulup gelemediği evimizi icra memurları, elleriyle koymuş gibi bulurlar. Güneş girmediği için perdelerimiz solmuyor. Biz de solmuyoruz.

Bizim evin bir iyiliği daha vardır. Topraktan daha aşağıda olduğu için, röntgenciler evin penceresinden içersini dikizleyemezler. Bizim katta neler yaptığımızı seyretmek için denizaltılardaki gibi teleperiskop dürbünü gerektir.

BİZİM APARTMANIN SAHİBİ i

89

Hoş bu evde iki yıldır çok şükür seyre değer birşey yapacak halimiz de kalmadı ya...

Röntgenciler seyre gelseler adamlara fena halde mahcup olacağız.

Evimizin iyilikleri saymakla bitmez. Bizim evin susuz kalmak tehlikesi kesinlikle yoktur. Bütün istanbul'un suları kesilse, istanbul susuzluktan yanıp kavrulsa, biz susuz kalmayız. Yaz kış, evimizin duvarlarından sular sızar. Eline bir musluk al, musluğu duvarın rasgele biyerine çak, sonra çevir, gürül gürül, şarıl şarıl sular akar. Hoş bu kadar zahmete değmez, mutfakta çukurlar var. Maşrapayı daldır daldır, su doldur.

Bizden önceki kiracı bir açığız adammış, istanbulluların yaz sıcaklarında susuzluktan yanıp kavrulmalarına dayanamamış, evin duvarlarına musluklar takıp, duvarlardan şişe şişe sular almış. Bu suları "Duvar memba suyu" adıyla piyasaya sürmüş. O zaman bizim ev ayazmaya dönmüş, sucular kapıda kuyruk olurlarmış. Hem de bu "Duvar memba suları" o kadar etkiliymiş ki, iki şişe içenin içinde ne varsa hepsini boşaltıp temizliyormuş. On şişeden fazla içilirse, yalnız böbreklerdeki taş, kum, çakıl değil, insanın böbrekleri, sidik torbası, bağırsakları

da döküldüğünden "Duvar memba suları" reçeteyle satılmaya başlanmış. Duvar suyundan on gün süreyle içenlerin, ağızdan bağırsağın son noktasına kadar, bütün sindirim organları kireç bağlıymuş. Daha çok içenler, donmuş çimento gibi taş kesilip heykele dönüyorlarmış. Bizden önceki kiracının duvarlarından sızan sulardan para kazandığını gören ev sahibimiz, burada insan oturamaz diye belediyeden ve sağlık müdürlüğünden rapor alarak kiracıyı evinden çıkarmış. İşte biz ondan sonra taşındık. Ama kontratta duvar sularını satmayacağımıza

İSTANBUL'UN HALLERİ 90

dair bir madde var. Zaten apartman sahibi suların çoğunu kendi oturduğu yandaki apartmanına çevirdiğinden bizim duvarlarda satılacak kadar su yok, ancak bize yetiyor. Bizim apartman katında çok önemli bişey daha var... Koridorun duvarları rutubetten güherçile bağlıyor. Her sabah duvarlardan bir kilo kadar güherçile topluyoruz. Biliyorsunuz güherçile pahalı bir kimya maddesi. Biz topladıklarımızı kalaycılara satıyoruz. Ev sahibi duyacak diye ödümüz patlıyor. Güherçileden para kazandığımızı bir duyarsa bizi de evden çıkartır. Evimizin iyilikleri saymakla bitmez. Bitanesini daha söyleyeyim. Bizim eve hiç misafir gelmez. Açıklık, ferah, havalı, güneşli bir evimiz olsa, misafirden başımızı kaşıyamazdık. Bir de işin fiyakası var.

- Nerde oturuyorsunuz? dedikleri zaman, kasıla kasıla, -Falan apartmanda!., demek yok mu, salt bu cakası insana yeter.

Apartment sahibimiz, ayın biri oldu mu, aylık bir metronom düzeniyle damlar. Biz ayın biri olduğunu apartman sahibimizin gelişinden anlarız. Kirayı vermek için biriki gün müsaade istesek öyle ağlar, öyle yanar yakılır ki, insanın değil yalnız kirayı vermek, biyerden faizle borç para bulup adama yardım edeceği gelir. Zavallının her ay ödeyeceği bikaç bin liralık bonusu vardır. Onları da yanında getirir.

— inanmazsan bak! diye gösterir.

Bizim evin bir özelliği daha var. Evimizde karınca, sinek, tespihböceği, kırkayak, akrep, çıyan, solucan, sümüklüböcek, karafatma, hamamböceği, örümcek, tırtıl, güve gibi bilinen bilinmeyen ne kadar haşere varsa hepsi bulunur. Bu apartman ilk yapıldığı zaman istanbul

BİZİM APARTMANIN SAHİBİ 91

Üniversitesi'nde ders veren bir Alman zooloji profesörü bizim katta araştırma yapmış. O zamana kadar zooloji dünyasının bilmediği üç tür haşere keşfetmiş burada. Yine bizim kattan dünyanın en zengin haşere koleksiyonunu elde etmiş. Apartman sahibimiz, bize bu katı kiralarken bunları anlatmış ve şöyle demişti:

- O Alman profesür, dedi ki, yazık size dedi, hiçbir şeyin kıymatını bilmiyorsunuz, dedi. Eğer böyle biyer bizim Alamanya'da olsa, orasını hemen hayvanat muzası yapardık, dedi.

Çocuklarını hiç mektebe göndertmeye lüzum yok. Burada herbir hayvanı görür, öğrenirler. O sebepten kirayı on para indiremem. Ucuz bilem viriyorum.

Benim apartman sahibim eskiden apartman kapıcısıymış. Önce kapıya, sonra apartmana sahip olmuş.

Bir ay kirayı verememiştim. Apartman sahibim çalıştığım derginin idarehanesine damladı. Yirmi yıl önce bizim patronun kapıcısı olduğu için patronum hemen onu tanıdı.

-Ne o Ali Efendi?

- Kirayı almaya geldim. -Ne kirası?..

-Hasan Bey benim apartmanda kiracı da...

- Nasıl? Ay senin apartmanın da mı var?

Apartment sahibim, patronumun bu şaşkınlığına alındı.

-İnsaf edin beyefendi, dedi, yirmiiki yıldır istanbul'dayım, istanbul kaldırımı çiğniyorum, artık bir apartmanım da olmasın mı?

Ben doğma büyüme istanbullu olduğuma, yirmiiki değil, kırkiki yıldır istanbul'da yaşadığıma utandım, başımı önüme eğdim. O günden sonra,

-Nerelisin? diye sorsalar,

T İSTANBUL'UN HALLERİ 92

- Sivaslıyım, istanbul'a geleli altı ay oldu, diyorum.

Apartment sahibimin yalnız oturduğumuz değil, bundan başka bir apartmanı, Nişantaşı'nda bir evi, bikaç yerde arsası, dükkânı da var.

Aydan aya kirayı almaya gelip de ne zaman borçlarını söylese, bonolarını gösterse,

-Aman Ali Efendi, derim, maşallah bu kadar malı mülkü ne zaman yaptın?

O da herzaman,

-Yapmazsak ayıp Hasan Bey, der, şunun şurasında yirmiiki yıldır istanbul kaldırımı çığnıyoruz. Geçen gün apartman sahibimin başına büyük bir felaket geldi. Zavallı adamı murakıplar karaborsa yaparken yakalamışlar. Savcı da cezaevine tıkmış. Eh insanlık ölmedi ya, adamın bize bunca iyiliği var. Dört paket İkinci cıgarası alıp ziyaretine gittim. Cezaevi tellerinin arkasında ağlıyordu. Zavallı ev sahibimi avutmak için,

- Üzülme Ali Efendi, dedim, yirmiiki yıldır istanbul' dasın. Artık bir cezaevine de mi girmeyeceksin yahu? Aldırma, daha çok girer çıkar, alışırsın kardeşim, aldırma... istanbul'dan Bir Kız Kaçtı

on günlerde suratı asıktı. Bişeye canı sıkıldığı belliydi.

— Nedir, neyin var? diye bikaç kez sordum. Söylemiyordu. Bigün nasılsa konuştu:

- Bütün sıkıntımız heladan geliyor. Hela meselesi halledilmedikçe, bir parmak ilerleyemeyiz. Anladın mı?..

Anlamamıştım. Memleketin kalkınmasını, karaborsa yapan gezginci esnafın alanlarda salkım salkım asılmasına, Marmara'da avlanan balıkların tekrardan denize dökülmemesine, turizmin gelişmesine bağlayanların konferanslarını, vapurlarda, otobüslerde, tirenlerde çok dinlemiştim ama, başlıca yurt derdinin hela olduğunu söyleyeni ilk duyuyordum.

- Hela ile memleket kalkınmasının ne ilgisi var? -Var, hem de çok var... Bir memlekette önce genel

helalar işi yoluna konulmalı. Ondan sonra başka işler... -Peki ama, sen bu anlayışa nasıl vardın?

— Nasıl olacak, kendim hela sıkıntısı çektim de oradan biliyorum. Geçen yıl bu aylardaydı.

Haftalık Fransızca bir gazetenin sekizinci sayfasının yarısı, arkadaş bulma bürolarının ilanlarıyla doludur. Şeytan aklımı dürttü. Şu bürolardan birine mektup yazayım, dedim. Teker teker ilanları okudum. Kimisi doğrudan doğruya büroların kendi ilanlarıydı. Kimisi de, kendilerine arkadaş, eş arayan kadınların ve erkeklerin verdikleri ilanlardı. İlan veren kadınlar, erkekler, doğrudan doğruya kendi adreslerini vermiyorlar, bir büronun adresini veriyorlardı. Bürolardan birinin ilanını gözüm tuttu. Aşağı yukarı şöyle bir ilandı:

94

İSTANBUL'UN HALLERİ

"Müessesemiz, yetmişdört yıllık temiz mazisi ile iftihar eder. Dünyanın dört bir tarafından onbinlerce insanın birbirleriyle tanışıp mektuplaşmasına, arkadaş olmalarına yardım ettiğimiz gibi, pekçok çiftin aile yuvası kurmalarını da sağlamış bulunuyoruz. Kendi fizik ve moral niteliklerinizi, karakterinizi yazar ve arkadaşlık kurmak istediklerinizin niteliklerine değgin bilgi verirseniz, müessesemiz size hizmetten şeref duyacaktır."

Bu türlü büro ilanlarından başka bir de şuna benzer özel ilanlar vardı:

"Yaş yirmialtı, sarışın, entelektüel bir kız, Doğu ülkelerinden genç erkeklerle arkadaşlık kurmak istiyor. 78 numara ile (.....) bürosuna müracaat."

"Yaş 31. Boy: 1,72. Mavi gözlü. Dul. Almanca mektup (.....) bürosu eliyle."

Kimisi, başka memleketlerden bilgi istiyor, kimisi pul, kartpostal değiş tokuşu istiyordu.

Ben bu tanışma bürolarından birine mektup yazarak kendimi tanıttım:

"Ellidört yaşındayım. Lise mezunuyum. Boyum, 1,55 olup, kilom 76'dır. Esmer, siyah saçlı ve çakır gözlüyüm. Karakterim gayet sağlamdır. Sarışın, yirmi ile otuz yaş arasında, kelebekler ve akvaryum balıkları hakkında bilgisi olan bayanlarla İngilizce mektuplaşmak istiyorum."

Gazeteden cevap geldi. Mektubumun yayımlanması için büroya yüz frank göndermem gerekliliği. Paris'te bir arkadaşıma rica ettim; benim adımı büroya yüz frangi göndermiş. Aradan bir zaman geçti, üç kızdan mektup aldım. Bitanesi dört daktilo sayfası uzunluğunda Fransa'nın batı kıyısındaki kelebekler hakkında bilgi veriyor, mektubunun sonunda da, akvaryum balıkları üzerinde çalışmamış olduğunu yazıyordu.

İSTANBUL'DAN BİR KIZ KAÇTI

95

İkinci mektubu yazan kız da akvaryum balıklarına değgin bir kitaplık bilgi veriyor, benden de burada yetişen balıklar için bilgi istiyordu.

Üçüncü mektup çok ilginçti. Şöyle yazılmıştı: "Yirmi ile otuz yaş arasındaki sarışın kadınların balıklar ve kelebekler hakkında daha geniş bilgileri olduğunu mu sanıyorsunuz? Balık ve

kelebek üstüne mektup beklediğiniz kadınların neden renklerini ve yaşlarını sınırladığınızı anlayamadım. Otuziki yaşında bir kumral: Madlen."

Buraya kadar sözlerini sabırla dinlediğim arkadaşşıma,

- Bütün bu anlattıklarının hela ile ve helanın memleketin kalkınması ile ne ilgisi olduğunu hiç anlamadım... dedim...

- Biraz sabırlı ol, anlayacaksın, dedi. Birinci mektubu yazan kadın, yalnız kelebekler üstüne bilgisi olduğu için aradığım nitelikte değildi. İkincisinin de, yalnız balıklar üstüne uzmanlığı olduğundan aradığım nitelikleri yoktu.

Üçüncüsü tam aradığım kadındı. Aylarca mektuplaştık. Mektuplarımızda balık ve kelebekten başka herşey vardı. Mektuplarla dostluğu ilerlettik. Ben ondan resim istedim, o benden istedi. Kızın bende bir albümlük resmi birikti, poz poz, boy boy resimler, elbiseli, mayolu, yan çıplak, tuvaletli...

Sonunda birbirimize âşık olduk: Kız "Paris'e gel!" diye yazdı. Ben Paris'e nasıl giderim? Şurada üç kuruş aylığa bakan bir küçük memurum. Herşeyi açık açık yazdım, Sen gel!" dedim. Allah razı olsun, vicdanlı bir kızmış, atladı uçağa, geldi. Ben kızı görünce apıştım kaldım. Kız bir harika! Resimlerinden bin kat güzel! Şimdi böyle bir kızı bizim yoksul eve götürürsem, kıza da ayıp, bizim evdekilere de... Neyse, kıza mektupla durumumu anlat-

İSTANBUL'UN HALLERİ 96

miştım. Anlatamadıklarımı da takside anlattım. Kızı, bizim Mevlanakapı'daki eve getirdim.

Birbuçuk odamız var. Buçuk odayı kıza verdik. Biz öbür bir odaya doluştuk.

Bu kadar iyi yürekli bir kız olamaz. Evlenmeye karar verdik. Param yok... "Benim param var," diyor. Bu kez de bizim evdekiler, Müslüman olsun, diye tutturdular. Kız, ona da razı oldu...

Yahu, kız değil, gökten inmiş bir melek...

Kıza istanbul'u gezdireyim diye daireden bir hafta izin almıştım. Zaten bizim ev oturulacak gibi değil. Sabah çıkıyoruz, gece yarısı eve dönüyoruz. Bir sabah yine evden çıktık erkenden. Bir sütçü dükkânına girdik. O yalnız iki bardak süt içti.

Bahçeli bir kır kahvesi gördü. "Aman ne güzel," dedi. Oturduk, ikişer çay içtik. Arkeoloji müzesini gezdik. Öğlen olmuştu. Karnı acıkmış, yalnız ayran içti. Aya-sofya'yı gezdirdim.

Yorulmuştu. Çıkınca, "Aman bir meyve suyu..." dedi. Vişne şurubu ile üzüm şırası içti.

Sirkeci'deydik.

-Affedersin, tuvalete gideceğim, dedi.

Ne?.. Tuvalet mi? Yahu... Tuvalet neredeydi? Haa, şurada bir genel hela olacaktı. Gittik, yok, koca genel hela yok olmuş. İstimlak edip yıkılmışlar kardeşim! Bereket, hemen karşıda gar var. Gara koştum. Üstünde kocaman "WC" yazılı kapıya yöneldik. "Bayanlara mahsus" yazılı kapının üstüne çaprazlama iki tahta çakmışlar. Hay Allah... Zavallı kız, kıpkırmızı olmuş, elleriyle kasıklarını tutuyor. Erkeklerin helasına koştuk, orası da tamir ediliyor, onun kapısına da çaprazlama tahta çakmışlar. Madlen, aman, dedikçe büsbütün şaşırıyorum. Yahu buralarda biyerde hela olacaktı, tuuu...

İSTANBUL'DAN BİR KIZ KAÇTI

-Affedersiniz, buralarda bildiğiniz yerde... hela var mı?..

-Eminönü'nde, köprünün başında.

Sahi, öyle ya...

Madlen,

-Yürüyemeyeceğim!.. dedi.

-Aman Madlen...

Kız iki büklüm olmuş kıvranıyor. Hemen kızı bir taksiye attım. Eminönü'ne geldik... Aman, hela vardı yahu burada? Çoktan yıkılmış. Bereket arabadan inmemiştik.

Madlen,

-Sizin iskelelerde, istasyonlarda hela olmaz mı? dedi.

Olur, olmaz olur mu, şaşkınlıktan bende akıl mı kalmış!..

-Çek kardeşim Karaköy'e... Madlen,

- Patlayacağım, diyor.

-Biraz tut kendini şekerim, biraz canım, biraz sık kendini... Karaköy Vapur İskelesi'ne geldik.

-Yürü Madlen!..

Sağa bakarız, sola bakarız, hela yok... İskele memurlarından birine sordum:

-Hela?..

-Yok!..

- Peki, siz ne yaparsınız?

- Sana ne?

Öyle ya... Yürü Madlen, yürü yavrum...

-Kimıldayacak halim yok...

Kız mosmor olmuş, çatlayacak zavallı... Bende hiç akıl kalmamış. Yahu bu Karaköy'de bisürü han var. Gir birine... Öyle ya... Madlen'i hanlardan birinin kapısın-

97

T İSTANBUL'UN HALLERİ 98

dan ittim. Kızın merdivenlerden çıkacak hali kalmamış. Asansörcü,

— Bekleyin, dedi; dört kişi olmadan asansörle çıkılmaz.

Bekleriz, bekleriz kimse gelmez... Kız kıvranıyor. Vah yavrum bir görsen yüreğin parçalanır.

— Madlen, hayatım, dur... Şimdi canım, şimdi... Yahu bu memlekette asansörle çıkacak bir insan evladı

yok mu be? Çıldıracağım. Neyse, iki adam daha geldi. Asansöre bindik. Asansörcü sordu:

— Kaçınıcı kat?.. Laf olsun diye, -Dört... dedim.

Dördüncü katta indik. Koridoru dolandım, döndüm. Çok şükür helayı buldum ama, kilitli...

Yahu, hela kilitlenir mi?..

Oradan geçen kahveci çocuğa sordum. Her yazıhanede hela kapısının anahtarı varmış, açar girerlermiş...

Madlen, sancısı tutmuş gebe kadın gibi kıvranarak, hela kapısının dibine çömeldi.

— Madlen, kalk sevgilim...

Kızcağız sürüklenir gibi duvarlara tutuna tutuna merdivenlerden indi. Tamam, Galatasaray'da genel hela var... Bir taksiye bindik... Kızın terli şakaklarını okşuyorum.

— Canım, yavrum... Şimdi, şimdi. İşte geldik... Madlen kendini kaybetmiş, yarı yarıya bayılmış. Galatasaray'da arabadan indik. Genel helaya geldik...

— Haydi yavrum, işte hela... Haydi gir!..

— Aaa... burası...

Öyle ya, burası yalnız erkekler için... -Olsun Madlen, ne çıkar...

İSTANBUL'DAN BİR KIZ KAÇTI

— Yapamam... Herkesin içinde...

Yahu koca istanbul'da... Birden Taksim'deki genel hela aklıma geldi. Yukarı doğru giden araba da yok... Madlen'in koluna girdim:

— Yürü canım, yürü sevgilim... Şurada var. Azkaldı... Biraz daha, haydi...

Madlen, bütün ağırlığı ile omzuma yüklenmiş. Kolumdan çıktı, sağdaki apartman kapısından daldı. Zavallı bacaklarını açamıyor ki, adım atsın... Birden merdivenleri koşarak çıktı. İçerisi karanlıktı, ne yaptığını göremedim... Kapıda kalakalmıştım... Baktım, kapıdan sokağa doğru bir su şeridi uzanıp akmakta... Su şeridi yaya yolundan kıvrıla kıvrıla kaldırıma uzadı... Oh, kurtuldu zavallı... Kapıdan girdim, Madlen merdiven basamaklarından birine oturmuş, başını korkuluğa dayamış ağlıyor.

— Geçmiş olsun, kurtuldun nonoşum! dedim. Kolundan tutup kaldırdım. Yerdeki sulara basarak dışarı çıktık. Madlen kendini tutamıyor, sarsık sarsık ağlıyordu.

-Ağla, ağla sevgilim, dedim, ferahlarsın, açılırsın... Ağla...

Hiç konuşmuyordu. Eve geldik. Yine konuşmadı. Ertesi gün bavullarını hazırlamıştı. Gidiş o gidiş...

Bir mektup aldım: "Memleketiniz çok güzel, siz de çok iyi insanlarsınız. Bir de helanız olsaydı..." diye yazmış.

Yaaa... Önce hela beyim, hela... Hela işi halledilmeden bu memlekette hiçbir şey olmaz. Anladın mı?..

Anlamıştım.

99

Zavallı Necla

.Doğma büyüme istanbullu ol da istanbul'u bilme, ayıp doğrusu, istanbul'u bilmeyen istanbullu benim işte. Bentler'e hiç gitmedim, istanbul'un en güzel yerlerinden biriymiş, öyle derler...

Yaza yeni girdiğimiz günlerdeydi. Bir arkadaşım telefon etti:

- Bu pazar piknik yapacağız. Siz de gelir misiniz? Kır gezmesinin adı şimdi piknik oldu.

- Nereye gidilecek? diye sordum.

- Bentler'e...

Arkadaşımın verdiği bilgiye göre, bu kır gezintisine katılacaklar yirmiden aşkın. Herkes yemeklerini birlikte I götürecektir. Kabataş İskelesi'nde, saat dokuzda buluşacağız. Arabası olanlar varmış. Bizim gibi -ona da şükür- ayaklarından başka taşıt aracı olmayanlar, arkadaş arabalarına doluşup Bentler'e gideceğiz.

Yumurtaları kaynattık. Bir şişeye zeytinyağı, sirkeyi doldurduk. Dolmalar, köfteler yaptık, cıgaraböreklerini yağlı kâğıda sardık. Bol domates, hıyar... Rakımız da gani. Yoldan üzümle şeftali de aldık. Dokuza on kala, Kabataş İskelesi'nde olduk. Saat dokuz oldu, dokuzbuçuk oldu, bizim arkadaş yok.

Benim kız, sizden iyi olmasın, çok akıllıdır,

-Baba, dedi, sakın sen Beşiktaş'ı Kabataş anlama... Belki de şimdi bizi Beşiktaş'ta bekliyorlardır.

-Olabilir... dedim.

Aklından yana kızdan da baskın olan oğlum,

ZAVALLI NECLA

-Belki de, dedi, Dikilitaş'tır. Onlar sana Dikilitaş demişlerdir, sen Kabataş anlamışsındır. -

Olabilir... dedim. Karım kızarak,

- Olabilirse, dedi, öyleyse Çemberlitaş da olur. Senin zaten ilk söyleyişte bişeyi anladığın görülmemiştir. Herhalde telefonda Çemberlitaş'ı sen Kabataş anladın.

-Olabilir... dedim. Küçük oğlum,

-Bir de Kıztaşı var... dedi. Belki de bizi şimdi Kızta-şı'nda bekliyorlar. -Olabilir... dedim. Karım kızdı:

- Canım nasıl olabilir? Beşiktaş mı, Kabataş mı, Çemberlitaş mı, Dikilitaş mı, Kıztaşı mı?.. istanbul'da ne kadar çok taş olduğunu o zaman fark ettim.

-Sayın bakayım şu istanbul'daki taşlar, düşününce hangisi olduğu aklıma gelir... dedim.

Karım,

-Atlamataşı olmasın... dedi.

Kızım,

-Bir de Taşlık var... dedi.

Daha sabahtan ağızımızın tadı bozuldu.

Oğlum,

-Sakın Nişantaşı olmasın... dedi.

Büsbütün aklım karıştı.

Bir taksiye binip, ne kadar taş varsa hepsini dolaşmaya karar vermek üzereydim, yanıma çok uzun boylu birisi sokuldu:

-Affedersiniz, siz Bentler'e mi gideceksiniz?

101

İSTANBUL'UN HALLERİ 102

-Evet, nereden bildiniz?

-Biz de oraya gideceğiz de... Bize Coşkun telefonla söylemişti. Bu sabah burada buluşacaktık. Ama sabahleyin Coşkun yine telefon etti. Birdenbire hastalanmış, gelemeye-cekmiş.

Demindenberi ellerinizde sepetler, çantalar beklediğinizi görünce, anladım, sizin de Bentler'e gideceğinizi...

— Başka kimler vardı birlikte gideceğimiz? diye sordum.

— Çok kalabalıkmış. Coşkun söyledi ama, hiçbirini tanımıyorum. Sizin tanıdıklarınız yok mu?

— Hayır.

— Ne yapacağız? -Bilmem...

— Burada demindenberi bekleyenler var, soralım.

Bizimle konuşanlar bir kadınla erkek, karıkoca olacaklar. İskele alanında bekleyenler çok var.

Bizim gibi ellerinde sepet, çanta, paket olanlardan birine sokuldum:

-Affedersiniz efendim, Bentler'e mi gideceksiniz? -Ne bentleri?

— Su bentleri...

-Su bentlerinde ne işim var?

— Bilmem... Sordum işte...

Adam galiba alay ediyorum sandı, kızdı: -Bentler'e mentlere gitmeyeceğim!..

— Siz bilirsiniz.

— Gitmeyeceğim yahu!..

— Gitmeyin beyim. Zorla değil ya... Sizi Bentler'e gidin diye zorlamıyoruz. Sorduk. Çıngar çıkarmadan adamın yanından çekildim. Az önce tanıştığımız adam da, iskelede bekleyenlerden gözüne kestirdiklerine, Bentler'e gidip gitmeyeceklerini soruyordu. Ben, başka birine yanaşım:

ZAVALLI NECLA

1 — Affedersiniz, Bentler'e mi yolculuk?..

— Sana ne? -Hiç... Sordum.

Allah Allah... Bu güzel pazar sabahı da herkesin tersliği üstünde.

Adamın yanındaki kadın atıldı:

— Bentler'e gideriz, Çırçır'a gideriz, Hünkâr'a gideriz, sana ne?

— Gidersiniz efendim, bana ne? Nereye isterseniz oraya gidin, canınızın istediği yere...

Hemen oradan kırdım. Bizim çocukların yanına geldim. Öbür arkadaş, Bentler'e gidecek bir aile daha bulmuş. Onlar da Coşkun'u bekleyip duruyorlarmış. Olduk üç aile. Bentler'e daha kimlerin gideceğini öğrenmek için üç ailenin dört erkeği, vapur iskelesi alanına dağılıp soruşturmaya başladık.

Bir adamın yanına yaklaştım:

-Affedersiniz, Bentler'e mi yolculuk?

-Size ne?

Fena halde bozuldum.

-Arkadaşlar vardı da... Onları arıyoruz, hep birlikte Bentler'e gidecektik...

Adamın yanındaki kadın sinirli sinirli bağırdı:

— Hayır, hayır, hayır... Bentler'e gitmeyeceğiz işte... Şile'ye gideceğiz, anladınız mı?

-Anladım...

Anladığım şeydu: Kadınla erkek, benden önce Şile'ye gidip gitmemek için tartışırken ben de üstlerine gelip,

- Bentler'e mi gideceksiniz? diye sormuşum. Nedense "Bentler" der demez herkes kızıyor. Bu kez

bir adama:

103

i İSTANBUL'UN HALLERİ 104

— Çok affedersiniz, nereye gideceğinizi sorabilir miyim? dedim.

— Neden sordunuz?

— Biz Bentler'e gideceğiz de...

— Biz gitmeyeceğiz...

— Biz gideceğiz...

-Biz gitmeyeceğiz yahu...

— İyi ya, gitmeyin efendim.

— Neden sordunuz?

— Hiç... Birisini arıyoruz da...

— Ama neden sordunuz efendim? Allah Allah... Adam yakamı bırakmaz. -Sorduksa günah mı yani? Sorduk işte...

— Ama niçin? Siz benimle alay mı ediyorsunuz?

— Estağfurullah...

— Demindenberi kaçınıcı? Gelip gelip soruyorlar: "Bentler'e mi gideceksiniz?" Gitmeyeceğim işte be!..

— Gitmeyin efendim.

— Ne diye birbirinizi gönderip soruyorsunuz? Benimle dalga mı geçiyorsunuz?

Haaa... Demek benden önce, öbür arkadaşlar da gelip sormuşlar. Adama üç kişi üst üste gelip de, "Bentler'e mi yolculuk?" diye sorunca adam da kızmış, hakkı var...

Böyle kavgalı gürültülü araştırma sonunda Bentler'e gitmek için orada bekleyenleri bulduk.

Kimlermiş biliyor musunuz? Hep benim sorduklarım. Bekleye bekleye kızmışlar, bütün terslikleri üstünde de ondan, "Sana ne? Gitmeyeceğiz işte..." diye bağıyorlarmış.

Coşkun, bütün tanıdıklarına telefon etmiş. Ama onun tanıdıkları, birbirlerini tanımıyorlar.

Kendisi gelse, bizi birbirimize tanıtacakmış.

ZAVALLI NECLA

Arabalara bindik. Dört arabayla yola çıktık. Biz, san bir spor arabaya düştük. Arabanın sahibi direksiyonda, yanında hanımı ile baldızı... Somurtup duruyorlar. Coşkun gelmedi diye mi kızmışlar, beklemekten mi sinirlenmişler, nedir bilmem...

Bebek'te arabalar durdu. Kimisi cigara, kimisi ekmek alıyor. Bu fırsattan yararlanıp, bu somurtkan insanlardan kurtulmak için başka arabaya geçtik. O arabadakiler daha da kızgın... İşte bu sinirli hava içinde fosur fosur soluyarak somurta somurta Bentler'e geldik. Bir kır gazinosunda oturduk. Birbirlerini tanımayan insanlar orada toplanmışız. Yemekler ortaya açıldı.

- Sizde ne var?

-Köfte, börek, yumurta, dolma...

- Bizde de...

-Biz de köfte, börek, dolma, yumurta getirmiştik...

- Aaa... Biz de...

Bir mezeci dükkânını dolduracak köfteler, dolmalar, cigarabörekleri, lop yumurtalar çıktı ortaya. Bu bile kızgınlık yaratıyor. İşte o kızgınlık içinde yemeklerimizi yedik, biyandan da içkilerimizi içiyoruz. Kimse, birbirinin kim olduğunu, adını sanını bilmiyor.

Havayı yumuşatmak için şakalar yapıyorum, fıkralar anlatıyorum. Sululuk yapmışım gibi, donuk donuk bakıyorlar yüzüme. Biraz sarhoş olsak, belki bu somurtuk hava çözülür diye boyuna kadehlere rakı dolduruyorum. Uzun boylu adam açılır gibi oldu. Geçenlerde başından geçmiş bir olayı anlattı.

Büyük Postane'nin önünde dolmuştan inmiş. Bir kalabalık... Nedir, ne oluyor diye kalabalığa sokulmuş. Önce bir açıkgöz, kireçle kül karışığını küçük paketler içinde haşarat tozu diye satıyor sanmış. Değilmiş.

105

İSTANBUL'UN HALLERİ

106

Bir kadın, "Adalet!.. Adalet yok mu?" diye feryat ederek, Adliyenin merdivenlerinden aşağı koşarak iniyor-muş. Izbandut gibi üç erkek de, bağırarak kadını herkesin içinde dövüp duruyorlarmış. Kadın, "Polis!.. Polis yok mu? İmdat!.. Adalet isterim!.." diye feryadı yükseltmiş. Bunun üzerine kalabalıktan fırlayan bir polis, copunu çekip ya Allah diye kadının üstüne yürümez mi? Bir polis, üç sivil zavallı kadını parçalayacaklar. Kadıncağızın saçı başı dağılmış, göğüsleri çıkmış ortaya... Kadını kaldırım taşları üstünde sürüklüyorlar. Kadının atkuyruğu biçiminde saçları varmış. Polis, kadının atkuyruğu saçından yapışıp çekiyormuş. Uzun boylu adamı merakla dinliyoruz.

-Yahu, diyor, ben polise kızmadım. Polistir, elbet döver, görevini yapıyor. Öbür üç herife de kızmadım. Belki biri kadının kocasıdır. Elbet karısını dövmek hakkı... Öbürleri de kadının belki dostlarıdır. Onlar da ne yaparsa yapar... Benim kızdığım, şu kalabalık... Kadını gözlerinin önünde dövüyorlar da, öyle toplanmış bakıyorlar. Kadın da "Adalet isterim ben!.. Adalet!.." diye çırpıyor.

Birden hamiyetim kabardı,

-Ulan, sizde hiç mi din iman yok, alçaklar!.., diye bir nara vurup, kalabalığı bıçak gibi yarmamla, o dört herifin üstüne varmam bir oldu. Polisin elinden copu nasıl kaptıysam bunları oracıkta perişan ettim, çil yavruları gibi dağıldılar.

Merdivenin üstünden kalabalığa,

— Bre nabekârlar, gözlerinizin önünde bir zavallı kadını parçalayacaklar da, kaz gibi bakışıp duruyorsunuz!.., diye bağırırken, yerdeki kadın birden doğrulup üstüme yürümez mi!..

İskarpinin tekini çıkarmış, tak tak kafama

ZAVALLI NECLA

indiriyor. Önce neye uğradığımı şaşırıdım. O şaşkınlıkla ne kendimi koruyabildim, ne de kurtardığım kadına, "Hanım yavaş!" diyebildim. Yahu bu ne iş!.., demeye kalmadı birader, o kalabalıktan beş on kişi üstüme gelip, beni kargatulumba ederek aldılar. Vuran vurana... Bu kez kadının yerine ben "Adalet isterim ulan!.. Bu memlekette hiç mi adalet kalmadı?..

Namussuzlar, bu ne iş!.. Polis yok mu? Bütün polisler bugün izinli mi gitti?.. Polis yoksa, polis görevlisi candarma gelsin!.." diye feryada başladım.

Dinleyen yok birader... Beni silkeleyip biyana attılar. Herifin biri barut kesilmiş gibi bana bağırıyor:

— Allah belanı versin!.. Beni yirmibin lira zarara soktun...

Yahu, kadın döverek yirmibin lira kazanılıyorsa. ne duruyorsunuz? Sonra, işin içyüzünü öğrendik. Meğer, efendim bunlar "Vurun Namussuza!" adlı yerli bir film çeviriyorlarmış. O kadın, polis, kadını döven herifler, hepsi artistmiş...

Çevirdikleri sahne, 27 Mayıs İhtilalinden önce, polisin nasıl halkı dövdüğünü, zalimlerden yana olduğunu anlatmak için çevriliyormuş. Halkın işe karışmaması da ondanmış.

Ben kadını kurtarmaya koşunca, operatör kamerayı birden durduramamış. Ben de filme girmişim. Yirmibin lira zararı göze alamadıklarından, "İşte böyle hamiyetli vatandaşlarımız da vardı eski idare zamanında" gibilerden, kadını kurtarışımı da filmde göstereceklermiş.

Uzun boylu adamın anlattığı olaya kahkahalarla gülmeye başladık. Derken neşeli bir hava doğdu. Çingene karıları gelip fallarımıza baktı. Bir başkası ayı oynattı. Yine bir Çingene saz takımı geldi. Kabataş İskelesi'nde

107

T İSTANBUL'UN HALLERİ 108

"Bentler'e mi?" diye sorduğum zaman, "Şile'den başka yere gitmem!" diye tutturan kadın Çingene karılarının arasına katılıp bir güzel çiftetelli oynadı. "Bentler'e mi gideceksiniz?" diye sorduğum için benimle kavga eden adam, göbek atmakta Çingene kızını bastırdı. Kısacası, pek güzel eğlendik...

İkinciye doğru, bizi bir uyku bastırdı. Arabaları, Belgrat Ormanı'nın içine, تنها biyere çektik ki, gürültü olmasın. Kimisi arabaların içinde, kimisi ağaçların gölgesinde uykuya yattı.

Tam içim geçerken bir kadın çığlığıyla sıçradım. Önce rüya görüyorum, sandım. Rüya değil!.. Öbür arkadaşlar da uyanmışlar.

Hep birlikte ormanın içinde, sesin geldiği yere doğru yürüdük... Bir de ne bakalım, altı erkek, bir körpe kızı perişan ediyorlar. Kız bağıyor:

- Can kurtaran yok mu?

Canavar gibi bir herif bağırmamasın diye, kızın ağzına bir bez tıkıyor.

-Ne yapıyorsunuz? diye yürüdüm. O altı erkekten biri,

— Film abi, film çeviriyoruz... deyince, ben deminki hikâyeyi hatırlayıp durdum.

Ben o zamana kadar film çekme makinesi görmemişim. Sahiden makineye benzer bişey var ama, kamera dedikleri mi, yoksa başka bişey mi, bilmem... Paslı bir gaz tenekesinin altına, üç ağaç dalından ayak yapmışlar. Paslı gaz tenekesinin bir ucu delik.

Hani sokaklarda alaminüt fotoğraf çekerler ya... Fotoğraf makinesinin arkasındaki fotoğrafçı, başını siyah bezle örter de kafasını makinenin içine sokar, işte öyle bir

ZAVALLI NECLA » 109

kamera. Operatör, ceketini çıkarıp başına örtmüş, kafasını tenekeden içeri sokmuş. Kız bağıyor:

-Canavarlar, namusuma tasallut ediyor!..

Herifin biri, kudurmuş gibi, çırpınan kızı öpmeye çalışıyor. Başka bir herif de kızın üstünü başını parçalamış, entarisini çıkarmaya uğraşiyor.

Ben biraz sokulayım, dedim, o altı kişiden biri,

-Aman abi sokulma, filmi berbat edersin!., dedi.

Bizim gruptan, biraz önce çiftetelli oynayan hanım,

-Çok canlı bir film olacak!., dedi.

Bizden bir erkek de,

-Sansürün bu filme müsaade edeceğini sanmam... dedi.

-Neden?

-Çok açık saçık baksana...

Birisi de,

-Hayatı hakikiye sahnesi... dedi. Bizde bu rezaletler çok olur.

-Evet, realist bir film olacak...

Ben doğrusu biraz kuşkulandım. Ne kadar realist olursa olsun, bu kadarı da olmaz. Çünkü, gözümüzün önünde kızı perişan ediyorlar. Kız kombinezonla kaldı, çığlık çığlığa bağıyor.

Bir de rejisör var.

Kız,

- İmdat!.. Taarruz ediyorlar!., diye bağırdıkça, o da kıza,

-Daha çok bağı, daha çok bağı!.. Canlı olsun!., diye bağıyor.

Kız ne kadar feryat etse, rejisör yine az buluyor:

-Daha heyecanlı!.. Bağı, bağı!.. Yüksek, daha yüksek... Sahiciymiş gibi...

İSTANBUL'UN HALLERİ 110

Rejisör, öbür artistlere de bağıyor:

— Saldırın ulan... İyice yapışın...

Kız birara ellerinden kurtulup kaçmak istiyor. Rejisör davranıyor:

— Yakalayın!.. Yatırın yere!..

Kızı çalılarının içine atıyorlar. Zavallı kız, çalı çırpıdan çizilip, dikenlerden berelenip kan içinde kaldı. Kombinezonu da parça parça oldu.

Rejisöre yaklaştım:

— Bu ne biçim film makinesi?

-Ne olacak abi, yerli malı, biz bu kamerayı burada yaptırдық. Hükümetin dövizi olmadığından, dışarıdan makine getirtemedik...

Bizim kadınlardan biri,

— Çok heyecanlı, kanlı bir film! dedi. Rejisör,

-İnşallah Kan Festivali'ne göndereceğiz... dedi. Kız bağıyor:

— Namusum elden gidiyor! Rejisör de ona bağıyor:

-Bağır kızım, daha bağır... Olmadı, daha yüksek bağıracaksın... Sanki sahiden namusun gidiyormuş gibi... Bağır!..

Kız bağıyor:

-Beni mahvediyorlar!..

Rejisöre,

-Filmin adı ne? diye sordum,

-"Zavallı Necla!" dedi.

Zavallı Necla'yı sürüklüyorlar. Birara film o kadar realist yada naturalist olmaya başladı ki, her ne kadar bu sahneleri hepimiz görmek istiyorduksak da, aramızda

ZAVALLI NECLA 111

çocuklar, kadınlar olduğu için ayıp olacak... Uzun boylu arkadaşımız,

-Haydi artık gidelim!., dedi.

Zavallı Necla'yı sürükleye sürükleye ormanın içine götürdüler. Gördüğümüz filmin heyecanıyla uykumuz kaçmıştı. Yeniden içmeye başladık. Aradabir, Zavallı Necla'nın feryadı bize kadar geliyor:

-İmdat!.. Taarruz ediyorlar!..

Ses kesiliyor. Az sonra kızın feryadı yine duyuluyor.

Üç kişi önümüzden koşarak, Zavallı Necla'nın imdadına gidiyordu, onları durdurduk:

-Bişey yok, bişey yok... Film çeviriyorlar...

Adamlar,

-Biz de bir aile faciası sandık... dediler, dönüp gittiler.

O gün çok eğlendik. Geç vakit Bentler'den döndük. Ertesi gün bir de gazeteye baktım ki, Bentler'de film çeviren altı erkeğin resmi: "Otomobille kaçırdıkları bir genç kızın Belgrat Ormanları'nda namusuna tecavüz eden altı canavar tutuklandı."

Cürme Teşvik

.Muhterem Hâkim Bey!..

Suçlu olup olmadığımı anlayabilmeniz için, hadiseyi bütün teferruatıyla huzurunuzda arz etmem gerekiyor.

Bendeniz altmışsekiz yaşında çoluk çocuk sahibi bir insanım. Damatlarım, gelinlerim, torunlarım var. Böyle bir insan hiç yolda gördüğü kadına laf atar mı? Ama itiraf ederim ki, ben bu hanımlara laf attım. Hem güpegündüz, Beyoğlu'nda giden bu iki hanıma laf attım. Elinizi vicdanınıza, kendinizi benim yerime koyunuz. Size hadiseyi olduğu gibi anlatacağım. Siz benim yerimde olsaydınız ne yapardınız?

Fakirhane Kanlıca'dadır. Artık sinnikemale geldiğimden, iş yapmıyorum. Tekaüt olalı seneler var. Yalnız arada sırada İstanbul'a inerim. Bu sabah sekizbuçuk vapuruna bindim. Sıcak olduğu için, aşağı salona indim. Karşımda iki hanım oturuyordu. Evvela nazarı dikkatimi celp etmediler. Bilahara, sarışın hanım, yüksek sesle,

-Aman ne sıcak! diye düğmelerini çözüp de, göğsünü mehtap gibi açınca gözümü oradan alamadım. Muhterem Reis Bey!.. İnsafınıza iltica ediyorum. Siz benim yerimde olsaydınız bakmaz mıydınız?

Bunun üzerine yanındaki sedef tenli hanım,

-Aman ben de sıkıldım, diyerek hem gerdanını, göğsünü açtı, hem de ceketini çıkararak nim üryan bir halde kaldı. Bu da kâfi değilmiş gibi, benim başımın üstündeki fileye çantasını koyarken, affınızı istirham ederim, ayan beyan meydanda olan koltuk altıyla burnuma temas eyle-

CÜRME TEŞVİK i 113

di. Bayılıcı bir rayiha ile adeta sarhoş oldum. Muhterem Reis Beyefendi, zatiâliniz benim yerimde olsaydınız, ne suretle hareket ederdingiz?

Bu kez sarışın hanım,

-Jartiyerlerim pek sıkı, diyerek, bir anda etekliğini mintıka-i memnua'ya kadar fora edip çorap bağlarını çözdü. Gözlüklerimin üstünden nazarı hayretle temaşaya devam eyledim.

Muhterem Reis Beyefendi, zatiâliniz kendinizi, bendenizin yerine ikame ediniz. Siz olsanız ne yapacağınızı bilemem, bendeniz yine kemal-i sükûnetle ve daire-i nezaket dahilinde seyre devam ettim.

Bu kez, sütbeyaz tenli hanım da, çorap bağlarının baldırlarını sıkıdığı bahanesiyle, o dahi bayram günü bayrak çeken sefineler gibi, renk renk ipek, dantel iç çamaşırlarını başına kaldırıp çorap bağlarını gevşetti.

Badehu, her iki hanım da mütemadi surette sıkıldıklarından, vücutlarındaki bütün lastikleri gevşettiler. Bunlar mevtime kâfi sebep değilmiş gibi, sarışın hanım,

-Vapura ters oturmuşuz, başımız dönüyor! deyince, her iki melek, benim oturduğum kanepeye, biri sağıma, biri soluma geçtiler. Vapur bomboş olduğu halde sanki oturacak yer kalmamış gibi, her iki yanımdan bendenizi tazyike başladılar. Yirmi senedir hâb-ı sükûnette duran damarlarımda cevalân-ı dem başladı.

Zatiâlileri olsalar acaba ne yolda hareket ederlerdi?

Her iki hanım, ikidebir yere bişey düşürüp yerden almak bahanesiyle eğiliyor, nermin vücutlarının, henüz bana mestur olan kısımlarını da teşhir ediyorlardı. Hatta kaymak beyazı hanım, yere düşürdüğü mecmuayı aldıktan sonra, kendi yerine oturur gibi yaparak, yanlışlıkla kucağıma çıktı ve bir müddet dalgınlıkla böyle oturdu.

i İSTANBUL'UN HALLERİ 114

Daha sonra da aralarında şöyle musahabeye başladılar:

-Ben yaşlı erkeklerden hoşlanırım.

-Ben de öyle... Kadından ancak yaşlı erkekler anlar...

- Bazı erkekler de dilini kedi yutmuş gibi susarlar. Ayol insan iki çift laf eder...

Bikaç kez tekellüme cesaret eylediysen de, dilim tutuldu, ağzımdan kelime-i vahide çıkmadı. Bu sefer beyaz tenli, nermin vücutlu pâkize dedi ki:

-Hâlâ konuşmuyor... Dünya yüzünde hiç nezaket, terbiye kalmamış. Biz adam yiyecek değiliz ya...

Bendenize düpedüz hakaret ediyorlardı. Bu sırada Köprü'ye geldik. Vapurdan çıkarlarken, geriye dönüp bendenize öyle bir nazar-ı âşikane atfettiler ki, o anda yıldırımla çarpılmışa döndüm.

İstirham ederim muhterem Hâkim Bey... Benim yerimde siz olsaydınız nasıl bir hattihareket takip ederdingiz?

Benim takip ettiğim hattihareket, iki hanımın arkasını takip oldu. Aynı dolmuşla Beyoğlu'na çıktık. Ben hâlâ bir terbiyesizlik yapmamak için, ağzımı açmıyordum. Onlar önde, bendeniz peşlerinde yürüyorduk. Dönüp dönüp geriye, melekâne tebessümleri ve davetkâr bakışlarıyla bendenizi perişan ediyorlardı.

Sarışın hanım,

-Herhalde beyefendi, bizimle evde konuşacaklar, dedi.

Yine de terbiyemi bozup bir kelime söylemeyecektim. Yalnız o kadar seri gidiyorlar, serçe gibi sekiyorlardı ki bu sinni salimde, peşlerinden takip bendeniz için pek zahmetli oluyordu.

Kalbimden mustaribim. Fazla heyecana gelemem. Bende kalp olduğunu anlatmak için birara yanlarına sokulup,

CÜRME TEŞVİK T 115

-Affınızı istirham ederim muhterem hamfendiler, her ne kadar ihtiyarsam da, bende de kalp var, ben de Allah'ın kuluyum, insaf edin! dedim.

Pek muhterem Reis Beyefendi!.. İşte kızılca kıyamet o zaman koptu. Her iki kibar hanım birden sokak ortasında avazları çıktığı kadar bağırmaya başladılar:

-İmdaaaat!.. Poliiiiis!.. Yaşından utanmadan koskoca herif bize laf atıyor!..

İki hanım da çantalarından düdük çıkarıp öttürmeye başladılar. Polisler de galiba evvelden hazırmış. Gelip bendenizi derdest ettiler.

Muhterem Reis Beyefendi... Vuku-i hal bundan ibarettir. Hem bir cürüm işlediysem, bu hanımlar da beni cürme teşvik ile suçludurlar.

Bilahara muttali oldum ki, bu her iki hanım da polise mensup olup sivil taharri memuresiymişler. Yollarda kadınlara harfendazlık eden zampara ararlarmış. O gün iş bulamadıklarından elleri boş dönmek için bendenizi gözlerine kestirmişler.

Vicdanınıza hitap ediyorum:

Zatıâliniz benim yerimde olsaydınız, ne yapardınız?

Gebe Kadın İçin Ağlama Konçertosu

Müzehher Vânu'ya

Uvertür

Bu yeryüzünün üç güzel kenti varsa biri istanbul; gözünü sevdiğim istanbul'u, gözümün bebeği, canım istanbul...

Bu istanbul'un üç güzel yeri varsa, biri de Kalamış-Fenerbahçe kıyısı: Havası ılımlı, kızları alımlı, oğlanları çalımlı; gündüzleri güneşi çakmak çakmak, geceleri ay ışığı yalım yalım.

O kıyıda istanbul'un en güzel köşkleri: Dışları mermerli, yağlıboyah, süslü tuğlalı, işli oymalı, içleri alengirli. Zenginliğin bahçelere taşan zevksiz gösterileri: Heykeller... Bakımlı bahçelerinde yorgun bakışlar dinlenir. Kapılarındaki özel arabalar durdukları yerde, onlara bakanın insanlık haysiyetini çiğner.

Bitakım insanlar, o köşklele deniz kıyısı arasındaki yoldan geçerlerken utanırlar kendilerinden.

Mayısta köşk bahçelerindeki güller, hanımelleri, yaseminler, filbahriler açar. Gül dallarını bit sarar, filizlere bitler üşüşür. Bahçıvanlar bittin korumak için gül dallarını ilaçlar, kireçlerler...

Köşklelerin de bitleri vardır: Arkalara gizlenmiş gecekonducular...

Bu gecekonduculardan birine, doğu illerinden birinin bir ilçesinin bir köyünden üç çocuklu bir karıkoca konuk geldi: Emriye'yle İshak...

İshak bahçıvan yamağı durdu köşklelerden birine... Emriye başka bir köşkte orta hizmetçisi oldu. Bir zaman

GEBE KADIN İÇİN AĞLAMA KONÇERTOSU T

117

sonra Emriye hizmetçilikten caydı, gündelikçi oldu. Hergün bir başka köşke çamaşıra, hizmetçiliğe gidiyor, böyle daha çok para kazanıyordu.

/. Bölüm (Emriye neden güler?)

Emriye güleç bir genç kadın. Yüzü güler, gözü güler, gözlerinin içi güler, saçları güler, topuğu, elleri, parmaklarının uçları güler Emriye'nin.

İshak'la Emriye çalışıp para kazanınca, konuk kaldıkları gecekondu dan çıkıp ayrı bir gecekondu kiraladılar.

Güneş doğarken yataktan gülererek kalkar Emriye. Kocasını, çocuklarını yedirir, içirir yine gülümseyerek. Erkenden çıkar evinden etekleri gülererek. O gün iş göreceği köşkün kapısını çalar elleri gülererek. Bir hamarat, bir hamarat, hep gülererek... Çekip çevirir, siler süpürür, toplar eder ortalığı, yıkar ütüler çamaşırları... Gülmesi hiç eksilmez. Çamaşır yıkayan elleri güler, bir bakar, bakışı güler, bir söyleşir, sözleri güler...

Genç irisi bir kadın Emriye, güçlü, canlı, yapılı, sağlam.

Hanımın biri... Ama bu Hanım köşklelerdekilere de değil, bir apartmanın çatı katında oturur.

Emriye o Ha-nım'a da haftada bir çamaşıra, ortalık işine gider. En çok sevdiği bu Hanım'dır.

Çünkü bu Hanım öbürlerinden daha az para verir ama, adam yerine kor da konuşur, dertleşir Emriye'yle.

Emriye iş görürken Hanım bakar bakar da, onun omuzlarıyla, kollarıyla, ayaklarıyla gülüşü bir hoşuna gider ki...

-Ayol Emriye, bayılıyor sana kız... Sen hep böyle güler misin?

İ İSTANBUL'UN HALLERİ 118

— istanbul'a geleli güleç oldum Hanım'ım... Ben gülmeyeyim de kimler gülsün a Hanımım...

Hey gidi, sen benim köylük yerde neler çektiğimi bir bilsen, bu gülmemi az bile bulursun bana...

Anlatır da anlatır. Ah o köy, ah o köy... Nah bu elleri var ya, bu elleri, tezek karmaktan yarım yarım yarılmış, çatlamıştı. Şimdi sokuyor ellerini sıcak, mis kokulu çamaşır sularına köpür köpür, elleri gülüyor. "Köyde sabun mu vardı Hanım'ım..." Kaynatasının kulu, kaynanasının

kölesiydi; oysa burda iki göz evinin bir Hanım'ı... "Bizim oraları bir görsen, yaşanmaz yerler Hanım'im." Köy evinin penceresi bile yok. Ocakta yanan tezeğin dumanından, isinden yüzleri karaya keser hep. Akşam olunca yorgunluktan ölüsü çıkar da döşeğe serilir, kocasının nettiğini hiç bilmez, nasıl gebe kaldığını bile anlamaz, bir de bakar ki karnı şişiyor... "Hiç tadı yok köy yerinin a Hanım'im..." Yedi ay kış sürer oralarda. Git dağlara ot yol da, aş yap... Burası öyle mi? Zengin evlerinde yediğin önünde, yemediğin ardında, yersin içersin, artanı verirler, eve de götürürsün... "Bizim oralarda, 'sineğin akıllısı işkembeye konar da şehre göç eder,' derler. Şehir yeri gibi var mı, hele istanbul... Köşklere verdikleri eskiler, bizim yenimiz... Ben gülmez miyim hiç Hanımım, gülerim de, oynarım da..."

//. Bölüm (Emriye neden doğurur?)

Üç çocukla gelen Emriye'nin istanbul'da bir çocuğu daha oldu. Ertesi yıl da beşinci çocuğu doğdu.

Emriye'nin sevdiği o Hanım,

— Ayol Emriye, dedi, artık doğurma, yeter! Bu kadar çocukla nasıl başa çıkacaksın?

GEBE KADIN İÇİN AĞLAMA KONÇERTOSU i

119

- Kendimize bir gecekondu yapacağız da ondan doğuruyorum Hanım'ım. Başımızı sokacak bir gecekondu yapalım, sonra doğurmayacağım...

Emriye ertesi yıl altıncı çocuğunu doğurdu. -Ayol Emriye, yeter artık... Doğurma! Deli misin sen, bu kadar çocuğa nasıl bakacaksın?

- Başımızı sokacak bir gecekondu yapana kadar doğuracağım Hanım'ım...

Emriye sekizinci çocuğunu da doğurdu. Her yıl bir çocuk doğuruyor; yılda iki kez doğuramıyor da ondan...

- Kız doğurma artık, yeter... Nasıl geçindireceksiniz o kadar çocuğu?

-Bir gecekondumuz olsun da Hanım'ım, tamam... Kendimizin bir gecekondu, kendi malımız...

Bir dam altına sokalım başımızı...

Emriye dokuzuncu çocuğunu da doğurdu. Gebe kaldıkça karnı gülüyor, göğsü gülüyor...

-Bir yapsak gecekondumuzu Hanım'ım, bir yapsak... Azkaldı Hanım'ım, bir daha gebe kalırsam yaptıracağız gayri...

///. Bölüm (Emriye'nin bir eli yağda, bir eli balda)

Emriye dördüncü çocuğunu doğurduktan sonra, çamaşıra, hizmetçiliğe gitmiyordu artık.

Emriye kendisi için doğurmuyordu ki, köşklereki taze gelinlerin bebelerine süt emzirmek için doğuruyordu. Çocuğunu doğurdu mu, memelerine bir süt yürüyor ki, aman nasıl gür süt, parmağının ucunu dokundursan, fiş diye fişkiracak süt memelerinden, işte öyle...

Emriye, köşklereki kuru memeli annelerin çocuklarını emziriyor gülerken, sütannelik ediyor.

Emriye'nin memeleri

i İSTANBUL'UN HALLERİ 120

gülüyor, sütü gülüyor... Bu tahta göğüslü kadınlar doğurdular mı, haftasına, ayına kalmıyor, memeleri kuruyor. İnek sütü, koyun sütü, kutu sütü, Avrupa maması, hiçbir zaman ana sütünün yerini tutmaz ki... Emriye'nin dolgun memelerinde öyle gür süt var ki, yirmi çocuğu birden emzirse, hepsine yeter de artar...

Sütü kuvvetli olsun, gür olsun, aman kesilmesin diye Emriye'nin iyi beslenmesi gerekli... Ha babam besliyorlar Emriye'yi. Kendini besletiyor Emriye.

-Yayıldım yatıyorum Hanım'ım, kendimi bigüzel besletiyorum ki... Yağ diyorum, yağ geliyor, bal diyorum bal geliyor... Elimi sıcak sudan soğuk suya soktuğum yok... Et dedim mi, "Aman neresinden?" diye soruyorlar. "Biftek mi istersin, bonfile mi? Dana rostosu mu olsun, cızbız mı yoksa? Pirzola mı, külbastı mı?"

Emriye sütannelikten aldığı parayı biriktiriyor, gecekondu yapacaklar. Gecekondu yaptılar mı, tamam, artık doğurmayacak. Salt kocası çalışacak. O da isterse, aradabir gider çamaşıra, ortalık işine... Ama isterse...

Kalamış-Fenerbahçe arasındaki köşklere hangisinde hangi kadının gebe kaldığını, ne zaman doğuracağını biliyor, o da kendini ayarlıyor, onlara göre gebe kalıyor. Hiç şaşmaz tarifesi var... Köşklere birinde tahta göğüslü, kuru memeli bir kadın doğurdu mu, Emriye ondan ya üç gün önce doğurmuş oluyor, yada beş gün sonra doğuruyor...

Yalvar yalvar yalvarıyorlar Emriye'ye:

-Aman Emriye... Bizim çocuğa... Ne olur...

Emriye'nin emzirdiği çocuklar topaç gibi, turp gibi, topuz gibi, tosun gibi...

Tahta göğüslülerden biri gebe kaldı mı, koşuyorlar Emriye'ye:

GEBE KADIN İÇİN AĞLAMA KONÇERTOSU İ

121

-Aman Emriye, hazırlan şekerim... Bizim gelin şubatda doğuracak, şubat sonunda bir yavrumuz daha olacak... Ona göre, e mi şekerim...

Emriye zaten ya hazır, yada şıp diye hazır oluveriyor.

-Aman Emriye'ye iyi bakın ha!.. Ne isterse alın, verin istediğini... Sorun bakalım canı ne istiyor... Emriye, şekerim...

Vitaminler veriyorlar Emriye'ye... Aman sınırları bozulmasın...

— İstersen birkaç gün bizde kal... Nasıl istersen... Sakın sıkılma canım.

Kuvvet şurupları içiriyorlar Emriye'ye.

-Aman cicim, hastalanma...

En iyi doktorlara baktırıyorlar, idrarını muayene ettiriyorlar. Allah korusun, albümin olur da...

Emriye gülerek anlatıyor:

-Aman Hanım'ım, bir rahatım, bir rahatım ki... Sinirim bozuldu gene diyorum, arabaya koyup gezdiriyorlar. Dokuz çocuk doğurdum, ama bu seferki gibi olmadı hiç... Hacı Sabri Bey'in kızı gebe... Çok Müslüman adam Hacı Bey. Beni çağırdı, dedi ki, kızım dedi, damadım olacak alçağın eve getirdiği hiçbirşeyi yemeyeceksin, dedi, benim torunum temiz süt emmiş insan evladı olmalı, dedi, torunum helal süt emmiş olmalı, dedi, bu benim namert damadımın ne bok karıştırdığı, nereden para kazandığı hiç belli değil, dedi, bir karışık namussuz herif, dedi, onun kazandığı parayla aldığı herşey haramdır, dedi, sakın onun aldığından yeme, sonra bozukluk sütünden torunuma geçer, dedi, her ne istersen bana söyle kızım, dedi, ben alırım en âlâsını, dedi...

Emriye bir gülüyor, bir gülüyor, Emriye'nin karnı da, göğsü de gülüyor.

T İSTANBUL'UN HALLERİ 122

- Sonra Hanım'ım, beni Hacı Sabri Bey'in damadı çağırdı, aman Emriye, dedi, sakın kimseye söyleme, dedi, bu benim kaynatam olacak düzrü, dedi, sana dediğimi duymasın, dedi, sen çocuğumun sütanası olacaksın, dedi, o alçağın hacılığı maskedir, dedi, benim çocuğum helal süt emmiş olmalı, dedi, kaynatam haramzadesinin aldığı hiçbirşeyi yeme, dedi, sonra sütün bozulur da çocuğum sütü bozuk olur, dedi, her ne canın çekerse, söyle ben alırım, dedi.

Emriye bir gülüyor, bir gülüyor, saçlarından topuklarına dek gülüyor.

Bigün yine gülerek geldi,

-Aman Hanım'ım, sorma başıma geleni, dedi, azkal-sın zehirleniyordum. Aşeriyorum, havyar istedim. Bizim köylük yerde havyar mı vardı ki... Bir yemişim, bir yemişim havyarı, zehirlenmişim Hanım'ım, azkaldı ölüyordum...

Çilek isterim diye tutturuyorum, turşu isterim diyorum, turşunun ardından pekmez diyorum...

Hanım'ım, üç aylık gebeyim... Bu onuncu çocuğum olacak. Artık bundan sonra yok, tamam.

Gecekonduyu yaptıracağız inşallah...

Bu kez sütannelik edeceği çocuğun annesi, burdaki köşkerin en büyüğünde oturuyor. Çok zenginler... Em-riye'nin kocası gecekonduyu yapacak bu kez artık...

- Kız Emriye, bir ihtiyacın var mı, söyle allahaşkı-na...

- Hiçbir ihtiyacım yok sayenizde, yalnız canım kuşin-ciri çektii...

-Koşun çabuk kuşinciri bulun Emriye'ye...

I

GEBE KADIN İÇİN AĞLAMA KONÇERTOSU T

123

Final

Emriye ağlıyordu, istanbul'a geleli ilk ağlayışı...

"Ağlama Emriye, ağlama!"

"Ağlarım..."

Hacı Sabri'nin kızı kürtaj oldu, üç aylık çocuğunu aldırdı.

-Hanım'ım, ona güvenip de gebe kaldımdı... Çocuğunu aldıracaktı da bana neden gebe kal diye yalvardılar öyleyse! Onuncu çocuğum doğacak, kolay mı? Gecekonduyu da yaptıramadık...

Ağlarım ya, Hacı Sabri'nin kızı çocuğunu aldırdı.

Hacı Sabri'nin kızının ismarlaması üzerine onuncu çocuğuna gebe kalan Emriye, Hacı Sabri'nin kızı kürtajla çocuğunu aldırdı diye ağlıyordu...

Emriye'nin elleri gülmüyor artık, saçları da, gözleri de, parmaklarının uçları da gülmüyor. Hiç gülemeyecek on çocuk anası, gecekondusuz Emriye...

istanbul'u Yaşamak

Uoğma büyüme istanbulluyum. Annem de öyle babam da... Onların ana babaları da öyle... Soy sopça yedi göbekten, belki de onyediy göbekten istanbulluyuz, istanbul dışına çıktım mı, boğulur gibi oluyorum. Avrupa'da epiy gezdim, dolaştım. Bisüre Amerika'da da bulundum, bir heyetle birlikte. Evet, Paris, Venedik, Prag filan, güzeldir, ama hiçbiri istanbul'un yerini tutamaz, istanbul'un güzelliği hepsinden başka... Ne dersiniz deyiniz, ben bir istanbul tutkunuyum, istanbul' dan başka yerde yaşa-yamıyorum. Buyüzden orta dereceli bir memur olarak kaldım ya... Taşraya atadılar, gitmedim. Kaç işten çıktım, istanbul'dan ayrılmamak için... Bu yaştan sonra da, ne olacak sanki, beş yıl sonra emekli olacağım. Karım da benim gibi, soy sop istanbulludur. Böyle olmasa onunla evlenmezdim.

Sakin köküm, soy ocağım istanbullu diye, çekirdekten yetişme istanbul çocuğu olduğum için övünüyorum sanmayın, hoş övünsem de değer ya, ama ben övünmeyi sevmem. Şu koca istanbul'da, istanbullu kalmadı. Ençoğu iki kuşak önce taşradan kopup gelmiş, istanbul'a yerleşmiş olanlar. Kendilerini istanbullu sayıyorlar. Konuşmalarından bunların sonradan istanbullu olduklarını hemen anlarım. Çünkü, en güzel Türkçe, istanbul ağızıdır... Biz istanbullular, "yanlış," demeyiz, "yaanış..." deriz; "demin," demeyiz, "temin," deriz... Yani biz istanbullular, Türkçenin en güzelini konuştuğumuzdan birazcık yanlış ve bozuk konuşuruz Türkçeyi...

İSTANBUL'U YAŞAMAK

Bundan birkaç ay önce, Londra'da görevli olan bir arkadaşım, -sizden iyi olmasın, çok iyi bir insandır- bana bir mektup gönderdi. Yazıyor ki mektubunda, yakın dostu olan bir İngiliz karıkoca istanbul'u on gün kadar gezmek, öğrenmek istiyorlarmış, acaba onlara yardım edebilir miy-mişim. Bu kadar yakın bir arkadaşımın dileği olduktan sonra niçin etmeyeyim? Hem yabancılara istanbul'u öğretmek, benim gibi köklü istanbulluların görevi sayılır. Yazık ki, kışın geliyorlar, yazın gelselerdi daha iyi olurdu.

Üç yıldanberi yıllık iznimi kullanmadığım için, işimden onbeş günlük izin almam kolay oldu. Arkadaşımın Londra'dan yazdığı mektuplara göre, İngiliz karıkocanın kalacakları otelden gezecekleri yerlere, alışverişlerine kadar her işleriyle özenle uğraşmam gerekiyordu. Ne olacak, seve seve yaparım.

Uçakla geldiler. Havaalanında onları karımla birlikte karşıladık. Önceden odalarını ayırttığım otele götürdüm. Üç saat sonra onları aldım otelden, akşam yemeği için bizim eve götürdüm. Türk yemeklerini çok beğendiklerini söylediler. Oysa karım onlara, Türk yemeklerine alışık değillerdir diye, alafranga yemekler yapmıştı. İngiliz kadın, Türk yemekleri konusunda konuşurken birden,

— Siz, imambayıldıyı nasıl yaparsınız? diye sordu. İmambayıldı mı? Bu İngiliz kadın nereden biliyor

imambayıldıyı? Arkadaşım, onların istanbul'a ilk geldiklerini yazmıştı.

— Daha önce istanbul'a gelmiş miydiniz?

— İlk geliştik.

— İmambayıldıyı nerden biliyorsunuz, yediniz mi? -Hayır, ama istanbul'a gelmeden burası için çok

yazı, çok kitap okudum da... Yemeklerinizi de okuyup öğrendim, bütün özelliklerinizi...

125

126

İSTANBUL'UN HALLERİ

İngiliz kadın, imambayıldının yapılışını bir anlattı, bir anlattı... Onun anlattıklarını, karım için Türkçeye çeviriyordum. İmambayıldıyı anlattıktan sonra,

— Siz papazyahnisini nasıl yaparsınız? Önce soğanı kavurur musunuz, yoksa kavurmadan mı atarsınız tencereye? dedi.

Karım utana sıkıla, hiç papazyahnisi yapmadığını söyledi.

İngiliz erkek,

— Sizin büyük bir imparatorluğun mirasçısı olduğunuz, yemeklerinizin adından bile belli oluyor, dedi, mesela şunlar, Arnavut ciğeri, Çerkez tavuğu, Kürt poğaçası, Tatar böreği, Türk kahvesi...

Türk yemekleri konusundaki bilgisizliğimizi örtbas etmek için, hazırladığım on günlük gezi programını anlatmaya başladım; bikaç müze, cami filan...

Kadın,

-Çok güzel, dedi, ama ben istanbul'a gelmişken genelevleri de görmek istiyorum.

Genelevler mi? Rezalet... Utañtan biraz sertçe,

— istanbul'da genelev yoktur, dedim. Kocası,

-Var, var, dedi biz okuduk kitaplarda... Sonra karımla bir kahvehaneye gidip nargile içmek istiyoruz...

— Nargile mi? Yok canım... Onlar eskidendi, kalktı öyle şeyler... Şimdi bizde nargile içilmez...

— Sanmam, nargile içilen kahvehaneleriniz var... Rehber kitabı yanımızda olsaydı, gösterirdim size...

Kadın,

— Sonra bir gece Boğaziçi'nde lüfer avına çıkalım... dedi.

İSTANBUL'U YAŞAMAK | 127

— Hiç balık avına çıkmadım, dedim.

-Aman nasıl olur?., istanbullu değil misiniz? istanbul'un lüfer avı çok ünlü... Biz okuduk kitapta, bu mevsimde lüfer bol olurmuş Boğaziçi'nde... Denizi kayıklar doldurmuş da hepsi fenerlerini, lambalarını yakar, gecenin kadifesinde deniz pırl pırl yanarmış... Hatta kitapta resimlen bile vardı, bir peri ülkesi gibi...

Allah belasını versin bu kitapların... Bizim hükümetlerimiz eksik olmasınlar, boşuna okuryazar sayısını yüzde otuzun üstüne çıkarmıyorlar... Elin İngiliz, taaa nerden kalkıp gelmiş, okuduğu kitaplardan bize istanbul'u öğretecek.

Yemekten sonra, karım soğuk Amerikan kahvesi getirdi.

Kadın,

— Türk kahvesi içmez misiniz? dedi.

— Çoktanberi içmiyoruz. Elektrikli yeni kahve ocağı aldık da, Amerikan malı...

Gece yarısına doğru, onları otellerine götürüp bıraktık. Çok canım sıkılmıştı.

Ertesi gün sabahtan gidip aldık onları.

Adam,

-Bu otel hem iyi değil, hem de pahalı, dedi, başka bir otele çıksak...

Çantasından çıkardığı "gid"e bakarak, onlara uygun otellerin adlarını saydı. Hiçbirini bilmiyordum.

-Bir taksiye binelim, ben götüreyim... dedi.

Taksiye bakınıp dururken:

— Az ilerde taksi durağı var, gidelim... dedim.

— Hiç sanmam... dedi.

— Neyi sanmazsınız?

İSTANBUL'UN HALLERİ 128

— Dediğiniz yerde taksi durağı olacağını... Şuna bak, amma da sinir İngiliz haa...

Gittik durağa, baktık baktık, taksiler vızır vızır geçip gidiyor, kollarımı kanat gibi boyuna çırpıyorum, hiçbiri durmuyor. Önümüzden yavaşlayarak geçen bir taksi şoförüne durmasını söyledim.

Şoför,

-Kör müsün be, baksana, orada trafik memuru var, ceza mı kessin... dedi.

Allah allah... Yahu, burası taksi durağı değil mi? Canımın sıkıldığını anlayan ingiliz,

-Bizdeki kitapta yazıyor, dedi, istanbul'daki taksi durakları seyyardır, sık sık yerleri değişir. İki gün önce taksiye bindiğiniz duraktan bugün de binmeye kalkarsanız, trafik memurları para cezası alır, diyor kitapta... Önce şoförleri, taksi durağı diye biyere alıştıırırlar, sonra orada durmayı yasaklayıp ceza keserlermiş ki, trafik geliri artsın...

Yahu, elin İngiliz, bizim bütün devlet sırlarımızı, belediyemizin kurduğu tuzakları, hertürlü resmi ve kanuni dalaverelerimizi biliyor.

-Hay o kitabın Allah belasını versin... dedim, ama Türkçe dedim, anlamasınlar diye... Ama İngiliz,

-Niçin, "Allah belasını versin," dediniz? diye sordu...

— Aman... Siz Türkçe de mi biliyorsunuz yoksa?.. -Hayır... Ama bizdeki bir kitapta, Türkler kızınca,

"Allah belasını versin," derler diye yazıyor da... Biz, bir memlekete gitmeden o memleket için yazılmış bütün kitapları okuruz...

Birden ağızımdan kaçtı:

I

İSTANBUL'U YAŞAMAK

-İyi bok yersiniz... dedim.

Kadın hemen

— Who "book yer?" dedi.

Demek, onun da Türkçesini kitaptan öğrenmişler. İyi ki, o sırada adam, sıkışmış, helaya gitmek istedi de, laf gargaraya geldi.

-Hela nerde, affedersiniz...

Hela mı? Burda hela var mıydı? Benim bildiğim istanbul'da genel hela, cami avlularında olur...

Nur içinde yatsınlar, atalarımız insanın yalnız düşünen yaratık değil, helaya da giden yaratık olduğunu göz önünde tutup cami avlularına genel hela yapmışlar.

-Buralarda genel hela yok, otele dönelim... dedim.

İngiliz iyice sıkışmış, biraz eğilip, iki eliyle apışını tutarak, yerinde döne döne,

-Var, burda hela var... dedi. -Karısına döndü- Bak bakalım, "gid"e, hela nerde?

Kadın, kitaptan istanbul'un genel helalar planını çıkardı. Planı araziye uyguladı, arkasını alandaki anıta verip, iki kolunu açtı, sol yanını gösterdi:

-Şu soldaki sokakta, elli metre gidince, genel hela olacak...

Gittik. İçimden, "Hey Allah'ım inşallah orda hela yoktur da, şu İngiliz şakır şakır sokak ortasında donuna işer," diye dua ediyordum ki, karıkoca İngiliz, elleriyle koymuşlar gibi genel helayı buldular. Hemen ben de helaya dalıp, bir güzel rahatladım.

Sonra bir taksiye bindik, onların söylediği adrese göre, güzel ve ucuz otele gidiyoruz. İngiliz, arabanın penceresinden baktı, bir de kitaba baktı:

-Burası Beşiktaş mı?

T

129

İSTANBUL'UN HALLERİ 130

-Evet...

— istanbul'da çok taş var, Beşiktaş, Kızıtaşı, Çemberli-taş, Nişantaşı, Atlamataşı, Kocataş, Taşkasap, Taşkızak, Toptaşı, Dikilitaş, Kabataş...

.- Çok canım sıkıldığırıçio. , . v | =

!• — Evet taş çoktur, bir de yurttaş var... dedim:; _

— Yurttaş... Bilmiyorum, o nerde?

— Kimse bilmiyor yerini... Eskiden varmış, şimdi yeraltında kalmış, çok tarihi bir taş...

Dedikleri otele gittik. Hiç bildiğim, gördüğüm yer değil. Gerçekten ucuz ve güzel... Onları otele yerleştirdikten sonra,

-Bir de genelevi görelim... diye tutturdular. Bir zamanlar, Beyoğlu'nda Bayram Sokağı yada Abanoz denilen yerde genelevler olduğunu duymuştum. Taksiyle oraya gittik. Genelev yok, hepsi özel ev... Zibâ diye bir yer aklımda kalmış, oraya gittik, orada da, Abanoz'dakiler gibi, çoktan belediye genelevleri kapatmış.

Epiy arandığımız için İngiliz, çantasından kitabı çıkarıp, plana baktı:

Ben sizi götürüyüm geneleve... dedi. Hah, bir de bu eksikti... Şoföre,

— Galata'ya... dedi.

Tuh... İngiliz'in sayesinde genelevleri de gördük. O sokaktan geçerken karısı çaktırmadan fotoğraflar da çekti. İster misin, bunlar beni bir de randevuevine götürsünler... Benim niyetim onları iyi yemekler yapan lüks ve ünlü bir lokantaya götürmekti. Sirkeci'deki o lokantaya giderken, sanki orasını bilirlermiş gibi,

-Bir küçük balık lokantasına gidelim, burasını nasıl olsa görürüz, dediler.

I

İSTANBUL'U YAŞAMAK T 131

Balık lokantası mı? Buralarda hiç öyle küçük balık lokantası bilmiyorum,

-O da kitapta yazılı mı? dedim. Kadın,

— Hayır, dedi, burasını bize istanbul'da bisüre yaşamış bir İngiliz dostumuz salık verdi, adresini yazdık defterimize...

Balıkpazarı'nın arkasında üç masalı küçük bir izbeye girdik. Ocaktaki adama.

— Bunlar yabancı, bize en iyi balıklarından... filan diyordum ki, İngiliz erkek,
— Palamut, palamut. Çingenepalamudu... dedi. Tavada kızarmış palamutlar geldi.
— Burada şarap da güzelmiş... Şarapları da içtik.
-Şimdi de kahveyle nargile içelim... dedi.

istanbul'da nargile nerde içilir, ne bileyim ben? Hayatımda hiç nargile içmemiştim. Yine, çantalarını dolduran kitaplardan birine bakıp, iyi nargile yapan kahveye beni götürdüler. Üç nargile ismarladılar. Ben de onlarla birlikte nargile içmek zorundaydım, İngiliz karıkocaya bakıyor, onlar ne yapıyorlarsa, ben de öyle yapıyordum. Karıkoca nargileyi fokurdatmaya başladı. Ben de elimdeki marpucu kehribar ağızlığına, onlar gibi üfledim, üflememle, nargile tablasındaki ateşler, küller ortalığa savruldu, nargile kavanozundaki sular ortalığa yayıldı, bomba patlar gibi... Yahu, ne oldu?

Kadın,

— Siz nargile içmesini bilmiyorsunuz, üflemeyeceksiniz, soluğunuzu içinize çekip, sonra dumanı havaya savura-caksınız... dedi.

132

İSTANBUL'UN HALLERİ

O söylerken, ben tömbekinin dumanından boğulur-casına öksürüp duruyordum.

Kahveden çıktık. Erkek,

-Şimdi, dedi, Kapahçarşı'yı gezelim...

Hah, çok şükür, istanbul'da çok iyi bildiğim bir yerdir Kapalıçarşı. Düştüm önlerine, iki adım önden giderek, geriye dönüp dönüp, övüne övüne, ikidebir,

— Kapalıçarşı'ya burdan gidilir işte, diyordum. Girdik Kapalıçarşı'ya.

-İşte buraya Kapalıçarşı derler...

— Yazmacılar nerde? Ne yazmacısı be?..

— Yorgancılar nerde?

— Antika çarşısı nerde?

— Bitpazarı nerde?

Alık alık durduğumu görünce kadın,

— Burada biyerde, en iyi Karagöz tasvirleri satan bir dükkân olacak, deve derisinden orijinal Karagöz tipleri... dedi.

Kitaplardan birini açıp o dükkânın yerini buldu, bikaç deve derisi Karagöz tipi satın aldı. Sonra, eski Türk işi çevre satılan dükkânları buldu. Meğer biliyorum sandığım o Kapahçarşı'yı hiç bilmezmişim, ne biçim yerler varmış. Hem geziyoruz, hem de karıkoca bana Kapalıçarşı'nın tarihini, ne zaman, kimin yaptırdığını, ne zaman, kaç kere onarıldığını, yandığını, yeniden yapıldığını, anlatıp duruyorlardı.

Sonra beni Bitpazarı'na götürdüler, Sahafkar Çarşısına götürdüler.

- Buradan Bakırcılar'a gidilir, dedi erkek. Bakırcılar'dan öteberi aldılar.

İSTANBUL'U YAŞAMAK T 133

Kadın,

- Tahtakale'de eski hanlar olacak, görelim... dedi.

-Duydum ama, Tahtakale nerde bilmiyorum... dedim.

Beni Tahtakale'ye götürüp, kitaplara bakarak adlarını da bir bir söyleyerek eski hanları gösterdiler, bu hanlarda ne işler yapıldığını anlattılar.

O gün çok yorulduğumuz için, akşam onları otellerine bıraktım.

Ertesi sabah,

- Hamama gidelim, dediler.

Hoppala!.. Yahu, ta Londra'dan buraya hamam için mi geldiniz? Evinizde, otelinizde banyo yapsanıza!.. Neyse, bunları modern bir saunaya götürdüm. Ben dışarda bekliyorum.

Girmeleriyle çıkmaları bir oldu:

- Burası hamam değil, biz Türk hamamı istiyoruz.

Ben hayatımda hamama girmemişim, hep evimde yıkanırım. Kadın yine o kitaplardan birinden, istanbul'un hamamlarını gösteren bir plan çıkardı. Kapanmış, yıkılmış, bozulmuş, kullanılmaz olanları işaretledi, sonra,

- En iyisi işte bu hamammış; ama gündüzleri kadınlar, geceleri erkekler, siz beni hamama bırakıp biyerde bekleyin... dedi.

Kadını, dediği adresteki hamama bıraktık. Erkek,

-Biz de sizinle tavla oynayalım bir kahvede... dedi. -Ben tavla bilmem ki... -Ben size öğretilirim... — Biliyor musunuz?

-Yoo... Ama kitaplardan birinde yazıyor, okuruz... İngiliz'i zorla vazgeçirdim tavla oynamaktan. Biraz dolanıp, kadını hamamdan aldık. Hamamı öyle övdü ki,

134

İSTANBUL'UN HALLERİ

akşam ben de, kocasıyla hamama gittim, onların sayesinde hamamın içini de görmüş oldum. O gün işte böyle geçti. Bir gece, adresini bir İngiliz arkadaşlarından aldıkları balıkçıyı buldular, onun kayığıyla lüfer avına çıktık. Hayatımda istanbul'da bu kadar güzel şey görmemiştim. Denizin üstü fener alayı gibiydi lüfer avcılarının ışıklarından... Sonra istanbul'un bilmediğim müzelerini, tarihi yerlerini gezdirdiler bana, istanbul'da ne de çok müze varmış... Camileri gezdirdiler, çinileri gördüm, ne güzel çiniler.

Gidecekleri gündü. Kadın,

İngiltere'ye güllaç götürmek istiyorum, dedi.

Çocukluğumdan, güllaç diye bişey hatırlıyorum, ama yıllardır yememişim. Araya sora bir bakkaldan güllaç aldık.

— Pişirmesini biliyor musunuz? -Yemek kitabına bakar, öğrenirim.

Beni istanbul'da en güzel suböreği yapılan, en güzel irmik helvası yapılan yerlere götürdüler.

Ayrılacakları sabah, erkek,

— Siz asıl istanbullu değil misiniz? Sonradan mı geldiniz? dedi.

Çok utandığım için, -istanbul'a yeni geldik... dedim. -Ne kadar oldu?

— Ancak beş yıl...

-Ne? Beş yıl mı? Peki, istanbul'da ne yapıyorsunuz?

— Hiç, otururum, sabahları çalıştığım daireye, akşamları daireden evime...

Kadın atıldı...

-İşte tam istanbullu, kitapların birinde istanbulluyu böyle anlatıyor...

T

İSTANBUL'U YAŞAMAK i 135

Erkek,

-Yazık, yaz olsaydı, size istanbul'un yazlıklarını da gezdirirdik, dedi.

Havaalanına götürüp uçağa bindirdim konuk kariko-cayı,, uğurladım Hemen, onlardan önce, bana istanbul'u gezdirdikleri için kendilerine bir teşekkür mektubu yazdım. Cevap verdiler.

Yazın da geleceklerini, Şile'yi, Belgrat Ormanı'nı, Kilyos'u, Bentler'i de o zaman bana gezdireceklerini vaat ettiler. Bu yaz da gelirse şu İngiliz kankoca, istanbul'u iyice gezip öğreneceğim inşallah!..

Beni Enayî mi Belledin?

Viel etme eyleme oğlum, sen bu istanbul sevdasından vazgeç... Her nereye gidersen git, işte benden sana destur. İran'a git, Hint'e, Yemen'e git, Çin'e Maçin'e git, istanbul'a gelince, ı-ih... Ocağı batsın o istanbul'un, gidilmez o cenabet yere... Sen gel baba sözü dinle yiğidim.

Ne? İlle de gideceksin he mi? Çok dizini döveceksin, başını taşlara çalacaksın ya, kaç para eder, iş işten geçecek... Şuna bak hele, istanbul'un taşı toprağı altınmış... Altın değil ya,

istanbul'un kaldırımları bütün zümrüt, zebrecet bezeli olsa sana bana ne, hey benim avanak oğlum... Ulan sipa, sen babandan akıllı mısın ki, istanbul'a gidip soyulmayacaksın... Övünmek gibi olmasın, evvel Allah'ın, sonra büyüklerimin hayır duaları sayesinde dünyaya kazık atmış hatırı sayılır ve de parmakla gösterilen eşraftan bir kişiyken ben o istanbul'da boyumun ölçüsünü aldım da, sen daha kıssadan hisse almaz mısın?

Beri bak, dinle biyol babam... Bizim kuşağımız, daha çocukluğumuzdan bu istanbul laflarıyla dolmuş. Rahmetli Bedir amcanın oğlu gitti, "Derimizi yüzmediklerine çok şükür, istanbul ahalesinde insaf, merhamet kalmamış hemşeriler," diye ciscibil döndü. Yiğenlerden Rifat gitti, gitmesiyle dönüp, "Bu istanbul'da adamın donunu ayağından habersizce çıkarıp da şayak şalvar diye gene kendine satarlar," diyerek nasıl dolandırıldığını anlattı. Yusuf Çavuş'u dersin, tirenden inip istanbul toprağına ayağını basınca, bir herif peydahlanıp, "Vay yiğenim," diye boynuna sarılarak, bizim köyden ve de Yusuf Ça-

BENT ENAYİ Mİ BELLEDİN? i

137

vuş'un akrabası çıkmış: "Senin adın neydi, dur hele... Ben köyden çıkışın sen daha bebeydin." diye her lafı, herbir köy haberini Yusuf'un ağzından alıp, akrabamız diye Yusuf Çavuş'u soymuş,

bir meteliksiz bırakmış. Sarı Cemil, bunu bildiğinden tirenden istanbul'da iner inmez boynuna sarılıp, "Beni tanımadın mı? Vay yiğenim!" diyen herifi, "Ulan namussuz, Yusuf Çavuş'u da sen böyle soymuşsun, biz dersimizi iyi yerden aldık, savull!" diye eliyle ayağıyla itelemiş, bunun üzerine herif, "Kusura kalma hemşeri, bizi madara ettin, biz de başka kapıdan yolumuza bakalım, gel helallaşalım," diye muhabbetinden sarılmış bir daha, neredeyse boğacak Cemil'i. Paça kasnak girmişler birbirlerine... Sarı Cemil kurtulup iskeleye gelmiş, vapur bileti alacak, bir de elini atmış ki, kese yok... "Kese gitti, kesem, eyvah kesem..." diye akşamacak fir fir dönüp oradaki milleti güldürmüştü.

Süleyman'ı dersin, otobüse binmiş, kadınlar bunu "ortada sandık" hesabı aralarına alıp sıkıştırmışlar. Süleyman kendini cennet hurileri içinde bilip gevşemiş, gözleri süzölmüş. Biletçi başına dikilip, "Bilet," deyip de elini cebine atınca bakmış ki cüzdandan yok... Kanlardan biri diye elini attığı yerden, "Hööööst," diye ses gelirmiş. Kan nerde, otobüste karı yok, hep inmişler çoktan... Süleyman karı diye heriflerin bacaklarına yapışmış...

Hangibirini anlatsam, istanbul'da oyun çok... Gelen anlatıyor, öğreniyoruz, giden başka bir oyuna çarpılıyor. Toprak altından çıkmış antika diye halis demiri yutturma bunlarda, para makinesi icat ettim diye Kara Davut'un bin kaymesini yürütme bunlarda, yolda düşmüş desteyle bulunan paraya ortak çıkıp kesik gazete kâğıdını para diye yutturma bunlarda...

İSTANBUL'UN HALLERİ 138

I

Biz bu hikâyeleri, dersleri dinleye dinleye büyüdük de, nah kafa, ne dersin akıllanmadık. Senin aha şimdi tutturduğun gibi, istanbul'a gideceğim, para kazanacağım, diye tutturdum. Babam ne dese kâr etmedi. O yıl burda davar ucuz, duyduk ki istanbul'da pahalıymış... Köylerden yüz davarla yirmi sığır topladım, dört çoban, bir de ben... Hayvanlar karadan otlaya otlaya götürülecek de etten düşmeyecek... istanbul'a varışın, bizi hacığa bellemesinler de dolandırmaya kalkmasınlar diye kasabanın terzisinden yeni urba dikiyip giydim, kiravatı da bağladım, fötürü de geçirdim başıma... Sürü karadan gidecek, ben de tirenle... Velakin bizi istanbul'dan iyice ürktümüşler, gözüm korkmuş; aman ne yandan çarpacaklar, nerden dolandıracaklar diye huylu katır gibi ürkek olmuşum.

Etrafımdakilere, "Aman istanbul sınırına girince haber verin," diyorum. Bilenler, "İşte istanbul sınırına girdik," dediler; demeleriyle ben elimi göğsümdeki cüzdanımın üstüne bastırdım. Tirenden iner inmez, bir namussuz bana hızlı bir çarptı, yankesici olduğunu anladım. Elim cüzdanın, cüzdandan da kalbimin üstünde. Ben iyice tetikteyim, gözüm fir fir dönüyor. Vapur iskelesine sokulurken biri üstüme abanınca hemen herifin yankesici olduğunu anladım, "Hemşeri uzak dur," dedim. "Neye?" dedi. "Neye olduğunu ben bilirim, sen hele irak dur da..." Vapur bileti alınan yere geldim, delikteki adam, "Onyedibuçuk kuruş," dedi. "Olacağını söyle de alalım," dedim. "Pazarlık yok," dedi. "Bizim istanbul'a ilk gelişimiz değil, sen bizi enayi mi belledin... Hele, olacağını söyle de alalım şunu," dedim. Arkamda sıradakiler, "Hadi yahu, bilet pazarlığı olur mu?" diye söylendiler. Anladım ki bunlar hep ortak, bizi harazaya getirip kazıklayacaklar. Ulan alçaklar, bize

BENİ ENAYİ Mİ BELLEDİN? W

139

ha?.. Biletçi, "Kaç bilet istiyorsun?" dedi. Hah şöyle yola gel alçak... "Uyarını söyleyen toptan alırım ya, şimdilik bir numune alalım," dedim. Beni itip sıradan attılar. Fırlayıp aradan çıkmasam cüzdanı götürecekler. Bunlar hep kumpanya... Bindim vapura. Biletçi geldi. "Bilet!" dedi. "Verelim, kaç para?" "Seksenbeş." Gördün mü sen namussuzları... Bunların bir dediği bir dediğini tutmaz... "Efendi, sen bizi enayi belleme... Şimdi on kuruştan verdiler de almadık..." dediysen de, cezadır mezadır diye bizden parayı söktüler. Yahu bunlar eşkiya çetesi...

Vapurda bana yan yan bakıyorlar, belli ki, nasıl etsek de şunu dolandırsak diye plan kuruyorlar. O yandan dolanıp geçiyorum, bu yandan başka dolandırıcı... Sonunda biri gözüne kestirip sokuldu, cıgarasını uzatıp, "Ateşin var mı hemşeri?" dedi. Bak sen alçağa... Ben kibrit çakarken, elimi cüzdanın üstünden boşlayacağım da, hop diye koynumdan cüzdanı kapıp gidecek... "Sen her gördüğünü enayi belleme, ateş mateş yok..." dedim.

Vapurdan indim, inmemle elimdeki bavula saldırmazlar mı, hem de dört kişi birden... Yahu, bura dağ başı mı, göz göre göre bavulumu alıp kaçacaklar elimden... "Ulan durun, bırakın..." Hayır bırakmazlar. Gündüz gözüyle dört kişi birden üstüme saldırdığına bakılırsa, biz istanbul'un göbeğine düştük... Onlar çeker bavulu, ben çekerim... "Bırak da götürelim," demezler mi? Ulan siz bırakın da ben götüreyim, siz kimin malını nereye götürüyorsunuz,

eşkıyalar? Bunlar iskele hamalıymış. "Herkes kendi malının hamalıdır; bırakın bavulumu!" diye bağırdım. Daha çekiyorlar bavulu. Biz çekişirken bavulun sapı kopup yuvarlanmaz mıyım, az daha denize uçacağım... Seyirttim arkalarından. Zor aldım bavulu

İSTANBUL'UN HALLERİ 140

ellerinden... Düzüldüm yola. Otelin adresini almışım. Birine otelin yolunu soracağım, ya hırsız uğursuzsa... istanbul'da kime ne sorulur, adamı alır batakhaneye atarlar. Şuna mı sorsam, buna mı sorsam?.. Hiçbirini gözüm tutmuyor. Birine sokuldum, "Sirkeci ne yanda?" dedim. "Şu tramvaya bin, gidersin," dedi. Dedi ya, inanmalı mı ki? Tramvaya bindim, biletçi geldi. "Kaça bilet?" "Beş kuruş..." Herife bi güldüm. "Sen bizi yabancı belleme, biz bu istanbul'un kurduyuz. Şunun olacağını söyle de bir bilet kestirelim," dedim. "Bilet pazarlığı olmaz," dedi. Hiç olmaz mı?.. istanbul'dan gelenler bize dersimizi vermiş... Biletçi taşralı olduğumuzu anladı da... "Biz bunca yıldır istanbul kaldırımını çiğnemekteyiz oğlum," dedim. Tramvayı durdurup da, "İn öyleyse, biraz daha kaldırım çiğne..." demez mi... istanbul'un insanında insaf mı var hey oğlum. Parayı verdim.

Neyse oteli buldum. Devrisi gün de davarı, sığın celebe satıp ondörtbin kaymeyi cebime yerleştirdim.

Evet, istanbul, soyguncusu, hırsızı, yankesicisi bol dersem, gene az, hepsi böyle... Celepten ondörtbin lirayı alınca, aman, daha buralarda durulmaz, dedim, tiren biletini aldım. Devrisi günü akşamı tirene binip gideceğim. Gece, paraları apışımın altına bağlayıp öyle yattım. Çünkü bu istanbul denilen yerde parayı dolandırıp alamazlarsa, adamın boğazına basıp zorbalıkla alırlar. Biz neler duymuşuz. Sen ne diyorsun, bir gazete alayım, dedim de, bacak kadar çocuk, on kuruştan metelik aşağı inmedi. Vur aşağı tut yukarı, çocukla yedibuçuk kuruşa kesişip; aldım gazeteyi. Bir de ne baksam, bir hafta öncenin gazetesi değil mi?

Lokantaya gidip yemek yedin mi, hesap pusulasını bir bir gözden geçireceksin. Otelin lokantasında ilk yemekte

BENİ ENAYİ Mİ BELLEDİN?

baktım, altına bir de garsoniye yazmışlar. Çağırdım garsonu, "Beri bak," dedim, "bende hödük suratı var mı?" "Yok," dedi. "Yoksa, burdan şimdi garsoniyeyi çıkar. Ulan biz fasulyeyle pılav, bir de hoşaf yedik, bu garsoniyeyi kim yedi?"

Neyse uzatmayalım, paralar cebimde, Allah'a şükür dolandırılmadan, kazıklanmadan otelden çıktım. Otobüse bindim. Yanıma sokulurlar, iterler, akıllarınca beni çarpacaklar. Bunlar tavşan kokusu almış zağar iti gibi, adamın koynundaki paranın kokusunu alıyorlar ve de bir bakışta cebindeki paranın hesabını biliyorlar. Bir kadın yanıma sokuldu; "Affedersiniz, şuraya nerden gidilir?" diye bir yer sordu. "Git işine!" Yol soracak adam bulamadın mı?.. Tövbe! Sırnaşacak da beni yolacak kahpe... Git!..

Paralar cebimde, iki elim paraların üstünde, oturdum biyere, tireni bekliyordum.

Hey'allah, içime bir korku düşmüş ki, hiç sorma... Selametle şu istanbul sınırından dışarı bir ataydım kendimi. Baktım, biri üstüme doğru geliyor. Evet, korktuğum başıma geldi. Adam geldi. "Kayseri'ye tiren kaçta acep hemşerim?" diye sordu. Bak sen namussuza... Ahbablığı kurup da beni kaz diye yolacak... "Öte var, öte!.." diye bağırdım. "Kayseri..." "Git yahu, git be!" "Tiren kaçta?.." "Git ulan!.."

Herif yalandan bir parlayıp da, "Sen hiç medeniyet görmedin mi, yabani!" diye bana saldırmaz mı!.. Göz göre göre cüzdanı çarpacak... "Puliiiiis!.." diye ünmememle zırt diye pulis ortaya çıkmaz mı! Eyvah, bunlar pulislen ortak çalışıyor. Bakalım pulisin pulis olduğu doğru mu? Pulis de pusudaymış ki, fırlayıverdi.

Neyse pulisi mulisi zor bela savdım başımdan.

141

142

İSTANBUL'UN HALLERİ

Bir asker geldi yanıma... Hayır, bu istanbul'da askere de güvenilmeyecek... "Merhaba efendi," dedi. Bu istanbul insanının selamı da alınmayacak. Velakin olmuyor, iki adım beri çekilip, "Merhaba," dedim. Asker sokuldu, ben geriledim, o sokuldu, ben geriledim. Duvarın dibine geldik, "Size bişey söyleyeceğim," dedi. Güldüm... Bak namussuza... Ulan sen babanın hayrına mı söyleyeceksin bu sözü... Bizim kaçın kurası olduğumuzu anlatsın diye alaylı alaylı gülerek, "Söyle bakalım neymiş?.." dedim. "Ben bir albayın yanında emirberim," dedi. Kim bilir ne maval uyduracak da, cebimizdeki parayı yürütecek... Ben gene alaylı alaylı, "Eeee..." dedim. "Ne olmuş senin albayına?" "Hiç sorma," dedi, "Herifin başına olmadık bir iş geldi..." "Yaa, vah

vah," diyerek bununla alay ettim. "Vah vah ki vah vah..." dedi. "Albay gibi namuslu bir adam yok ama adamın başına bir bela geldi." Gördün mü, herif nasıl uyutacak beni, yalanlar kıvıracak... Güldüm, "Çıkar şu baklayı ağzından, ne istiyorsun onu söyle şimdi?" "Hiç sorma, albayı işinden çıkaracaklar, hem de hapse atacaklar. Adam ar ediyor. İntihar edecek..." Elinde tuttuğu bir kutuyu açtı, kutunun içi kırmızı kadife... Kutudan dizili boncuklar çıkardı. "İşte bu karısının gerdanlığı, bu bileziği, bu küpesi... Halis inci ve yirmidört ayar altın..." Beni bir gülmedir aldı. Askere, "Hiç çeneni yorma boşuna, kendine başka bir müşteri ara," dedim. "Alasın diye söylemiyorum," dedi. "Yazık adama... Karısının boynundan söktü aldı. Koca albay, kendi de satışa çıkaramıyor. Bana verdi ki satayım... Gösterdim kuyumculara, dünya namussuz birader, onbeşbinden fazla veren yok. ölmüş eşek arıyorlar. Yahu, bunları bugün almaya kalksan yüzbin eder su içinde..."

BENİ ENAYİ Mİ BELLEDİN? İ

143

Askere, "Sen şimdi bir enayi arıyorsun ki bunları deh-leyesin, he mi?" dedim. "Yok," dedi. "Sana al diye söylemiyorum, sende bende o kadar para nerde? Yoruldum da surda dinlenirken, seni bir iyi adam gördüm, anlattım." Bak, şu cibilyetsize... "Kuyumcu onbeşbin verdi-ya, on-dörtbini denkleştirdi, üstü çıkışmadı." Anlat sen külahıma... "Haydi eyvallah..." "Gülegüle yiğidim..."

Askerin ardından baktım kaldım; kim bilir hangi garibin canını yakacak...

Ben askerin ardından dalmış düşünürken, iki kişi köşeyi canavar gibi dönmesiyle bana çarptı.

Elimi cüzdana bastırıp, "Önüne bak," dedim. Hayırlısıyla şu cenabet yerden bir savuşsam...

Bana çarpan adamlardan birinin elinde pangnot destesi... Herif bana soluk soluğa, "Hem-

şerim, buralarda bir asker gördün mü?" dedi. Vah yazık, demek asker bunları dolandırdı...

"Nasıl askermiş," dedim. "Elinde bir kutu vardı, kara yağız bi oğlan... Şu yana saptıydı, izini

bulamadık. Vah..." "Çarptı mı sizi yoksa?" "Ne çarpması arkadaş, bizde çarpılacak göz var mı?"

"Hiç belli olmaz, bunun burası istanbul, adamı benzetirler de pabucunu da eline verirler."

Para destesini elinde tutan, "Biz kuyumcuyuz yahu," dedi. "Asker bize gayet kıymetli mücevher

getirdi. Albayın karısının dedi ya, Allah bilir çalmıştır. Su içinde yüzbin lira eder mücevherler.

Onbeşbin verdik, olmaz, dedi. Biz parayı denkleştiresiye çıktı gitti dükkândan... Bekledik gelir

diye, gelmedi de... Vah vah..."

Herifler nerdeyse ağlayacak... Yahu, insan yetmiş seksenbin lira kazancı yitirir de, ağlamak ne,

çıldırır... "Ne kadar ederdi mücevherler?" dedim. "Yüzbine elini öpene ver. Askeri gördün mü, sen onu söyle... Boşa va-

İSTANBUL'UN HALLERİ 144

kit geçirmeyelim." "Evet, gördüm..." Gördüm demesem, arkasından gidip bulacaklar askeri...

"Ne yana gitti?" "Aha, şu yana döndü, gitti." Askerin gittiği yanın tersini gösterdim. Bunlar

birbirlerine, "Aman koş..." diye bağırarak seğirttiler. Daha durulur mu, koştum askerin

arkasından... Bir de baktım, asker uzaklaşmış, mercimek kadar... Koş ha koş, koş ha koş...

"Asker ağaaaa!" diye ardından ünnerim, duymaz... Koşmaktan çatlayacağım. Yetiştim buna,

hiç alıcılığımı belli etmeden, "Uğurlar ola," dedim. "Eyvallah..." dedi. "Ne yana böyle?" "Demim

gittiğim kuyumculara gideceğim, ne yapalım, onbeşbine vereceğim. Albayı kurtarmalı..."

"Arkadaş, sen bu işte ne komisyon alacaksın?" "Töbe de... O nasıl söz... Metelik alacaksam

ciğerime yapışsın... Benimkisi bir iyilik, albayın çok ekmeğini yedim ve de iyiliğini gördüm."

Bir düşündüm, bunda iş var. "Arkadaş, şu mücevherleri sat bana..." "Hayhay..." "Ne istersin?"

"Onbeşbin dedik bir kere..."

Vur aşağı, tut yukarı, pazarlıkta ondörtbinbeşyüze kesiştik, paralan sayıp mücevherleri aldım.

İstasyona döndüm ki, biz pazarlığa oturmuşken tiren kaçmış... Varsın kaçsın... Mücevherleri

satar, parayı koynuma kor, dönerim memlekete... Paraları tomarla görünce babam şaşırarak...

Mücevher kutusunu iman tahtamın üstüne basmışım ki, gayet sıkı, hırsız, yankesici değil,

Zaloğlu Rüstem pehlivan gelse, Hamza Peygamber gelse, bedenimden sökemez.

Hemen kuyumculara koşturdum. "Bak şuna hemşe-rim." Kuyumcu baktı, güldü... "Bunlar

boncuk..." "Biz de biliyoruz boncuk, ne eder sen onu söyle..." "Burada alınıp satılmaz. Cam

boncuk, bildiğimiz. Biriki lira eder."

BENİ ENAYİ Mİ BELLEDİN? T

145

Bre oğlum, sen bu istanbul adamını nereden bileceksin, bizi dilimizden taşralı bildi de, hazineyi

elimizden cam diye alacak.

Oradan öbür kuyumcuya, öbüründen berikine... Yahu bunlar hep birbirinin ağzına mı tükürdü...
"Cam boncuk kırık lira eder," deyip ellerinden atıyorlar.

Sen kendine gel ulan oğlum, bir hafta süründüm de sonunda mücevher diye camları aldığımı zor anladım.

Ben benken bu kazığı yersem, ulan seni istanbul'da donsuz gömleksiz komazlar mı?..

Dolmuşun Kapısı

yoför,

— Kurtuluş! der demez, arabanın kapısına saldırdım. Ne yaptım sa kapıyı bitürlü açamam.

Kapının kulpu

dönmez. Şoför içerden bağıyor:

— Sola kıvır!

Sola kıvırıyorum kıvrmasına ama, kulp kıvrılmıyor. Şoför bağıyor.

Solumu, sağımı mı şaşırdım? Dolmuşun arkasına başka arabalar, otobüsler, kamyonlar yığıldı.

Trafik memuru, fiırt, fiurt düdük öttürüyor.

— Sola kıvır be!

— Kıvrılmıyor kardeşim.

Şoför uzanıyor, kapıyı açıyor, içeri giriyorum. Dolmuş yürüyor ama, şoförün de çenesi açıldı:

— Ne adamlar var be dünyada?.. Tüh allah kahretsin... Yahu sağını solunu daha

öğrenememişler be!

Şoförün çenesi kapanmıyor bitürlü:

— Her yolcuya teker teker anlat. Kapı bu yahu... Sola çevir, tak açılır...

Kendimi övmek gibi olmasın, bir iyi huyum vardır: Haksız olduğum zaman karşımdaki ne derse desin, hiç sesimi çıkarmam.

Şoför, hızını alamamış, boyuna dır dır ediyor:

— Bir kapıyı açmasını öğrenemeyen insan bu dünyada ne diye yaşar bilmem ki...

Utancımdan renkten renge giriyorum. Ne dese adam haklı. Bu sefer yolcular da şoförü tutup ona hak veriyorlar.

DOLMUŞUN KAPISI i 147

Bir şişman adam:

-Efendim, dikkatsizlik... diyor, dikkatsiz insanlar.

Bir şoför, bir o şişman adam söylüyor:

-Bayım, vallahi bıktım artık... Bu adamlara araba kapısı açmasını öğretmek için bir kurs açmalı...

-Yok kardeşim, yok... Medeniyetin mektebi yoktur. İnsanın kendisinde olmazsa ne yapsan boş...

Eminönü'nde şişman adam arabadan inmek istiyor. İstiyor ama, bitürlü kapıyı açamıyor. Şoför, bu sefer ona bağıyor:

-Bayım, sağa çevir kulpu...

— Çevrilmiyor kardeşim.

-Sola çeviriyorsun bayım... Yahu bu cenabet, dışardan sola, içerden sağa çevrilecek...

— Kardeşim, ne sola dönüyor, ne sağa... Kıpırdamıyor kör olası...

Bir hayli çekişiyorlar. Sihirli define kapısı gibi, kapı bitürlü açılmıyor.

Şoför uzanıp kapıyı açıyor. Şişman adam kendini zor dışarı atıyor. Büsbütün kızan şoför

söylenip duruyor. Neredeyse küfüre başlayacak. Herifin pis ağzına dayanılır gibi değil.

Kurtuluş'a gitmekten vazgeçtim ama, ya kapıyı açamazsam diye korkumdan inemiyorum.

— Odun oğlu odunlar... Yarmalar!..

— Bay şoför, ben burada ineceğim.

Kapının kulpuna yapıştım. Açabilmek için az önce şoföre öyle dikkat etmişim ki... Sağa çeviriyorum. Oooooh, çok şükür, dışardayım. Başka bir araba bekliyorum.

— Kurtuluş? -Evet...

Araba önümde. Şoför paylamasın diye, az önce öğrendiğim gibi kapının kulpunu sola çeviriyorum, olmuyor.

i İSTANBUL'UN HALLERİ 148

Sağa çeviriyorum, olmuyor. Bir daha zorluyorum, bir daha, öyle ki elime kan oturuyor.

Şoför bağıyor:

-Yukarı kaldır yahu, yukarı...

Yukarı kaldırınca kulpu, kapı açılıyor. Şimdi bu şoför başladı:

-Buradan başka istanbul yok...

Yolculardan biri şoföre hak veriyor:

— Boşu boşuna kaldırım çiğniyorlar.

— Artık bir taksi kapısı açamayan da insanım diye yaşamamalı dünyada...

Bu ağır sözlere nasıl dayanılır? Şoför de, yolcular da hep beni haksız çıkarıyorlar.

Karaköy'de bir yolcu inmek istiyor. Ama kapı açılmaz.

Şoför:

-Yukarı kaldır! diye bağılıyor.

-Asıl be!

-Asılıyorum, kalkmıyor.

Şoför kapıyı açıyor, adam çıkar çıkmaz, ne olur ne olmaz ben de kapıyı açamam diye dışarı atıyorum kendimi. Şimdi Karaköy'deyim. Zar zor bir araba buluyorum. Kapının kulpunu sola çeviriyorum, olmuyor; sağa çevir, olmuyor; yukarı, a-ah, aşağı, ı-ıh... Bre aman. Şoförden paparayı yiyeceğim sağlam, asılıp duruyorum. Kulpu dört yöne çeviriyorum, bana mısın demiyor.

-İt be it!..

Şoföre soruyorum:

- Nereye iteyim?

-Nereye itilir yahu?.. İt!.. İtmesini de mi bilmiyorsun... İçeri doğru it!

Hiç böyle içeri doğru itilip de açılan kapı görmedim.

DOLMUŞUN KAPISI i 149

-Kapıyı itme be! Kulpu it!..

Hele şükür kapı açılıyor. Şoför durur mu?

- Her müşteriye teker teker öğret... Bir yolcu,

- Kaz gibi adamlar! diyor.

Bunu söyleyen yolcu kapının yanında oturuyor. Şoför onu,

- Kapı açık! diye tersliyor.

Adam kapıyı açıp küt diye kapıyor.

-Olmadı!.. Kapanmadı.

Adam bir daha deniyor, yine kapanmıyor.

- Kapanmadı! Yanındaki yolcu,

- Hızlı çek! diyor. Çat!.. Pat!.. Küt!..

-Yavaş yahu, diyor, yavaş be!.. Alt tarafı yirmibeş kuruş vereceksiniz be!..

Şoför uzanıp kapıyor kapıyı ama çenesini açıyor:

- Haftada bir kapı tamiri. Kazan kazan kapı tamirine ver. İş mi bu yani? Sizin evinizde kapı yok mu? Saat gibi kapı bu, yavaşça tık diye kapatacağın.

Bir yolcu Galatasaray'da inmek istiyor. Yine kapı açılmaz. Bir patırtı, kıyamet, sağa, sola, yukarı, aşağı... Sonunda kapı açılıyor. Yolcunun arkasından kendimi sokağa fırlatıyorum.

- Kurtuluş? -Evet, buyurun!

Buyurması kolay ama, nasıl buyuracaksın? Kapının kulpuna yapışıyorum. Yukarı kaldır kalkmaz, aşağı indir inmez, sağa sola dönmez, it itilmez... Tüh allah kahretsin... Bütün kuvvetimi deniyorum. Koca Yusuf pehlivan kalksa mezardan bu kapıyı açamaz.

i İSTANBUL'UN HALLERİ 150

- Kendine çek!

Bu kapı da kendine çekilince açılmış. Kaç para eder, bay şoför başlıyor söylenmeye... Ama yooo, bu kadarına dayanmam artık.

- Birader, diyorum, hepsinin kapısı bir başka çeşit bunların. Bizim ne suçumuz var bunda?

Kimini sağa, kimini sola çevireceksin. Kimi yukarı, kimi aşağı... Bir kısmını iteceksin, bir kısmını çekeceksin...

Şoför, büsbütün kızıyor:

- İnsan bu kadarlık şeyi de bilmez mi be... Ford arabaların kulpunu sola, Stadbaker'leri sağa çevireceksin. Chevrolet oldu mu iteceksin kulpu. Hilman'ları kendine doğru çekeceksin. Fiat arabası oldu mu önce bir sağa çevirir, sonra üstüne basarsın. Buick'ler en kolayı, bir sola, bir sağa çevirir, kulpu kendine doğru biraz çeker, sonra biraz yukarı kaldırır, kuvvetlice aşağı indirirsin, sonra kendine doğru çekip de, hafifçe üstüne basar, itersen, çit diye açılır kapı...

Şoför, durmadan her marka otomobil kapısının nasıl açılacağını anlatıyordu. Ben tatlı tatlı dinliyordum ama lafının sonunu kötü bağladı:

- İnsanın bu kadarlık bişeyi öğrenmemesi için mankafa olması lazım.

Yolculardan biri şoförden de baskın çıkıyor:

-Dangalaklık efendim. Düpedüz dangalaklık bu... Alt yanı yirmi otuz çeşit otomobil var. İstanbul gibi bir şehirde yaşayan insan bu kadarlık bişeyi öğrenemezse, kaldırsın kendini denize atсын...

Şoför onaylıyor:

-Öyle ya, ölsün be!.. Ölsün daha iyi.

- Koy önüne bir torba saman, yesin.

DOLMUŞUN KAPISI

Bana sövüp sayan yolcu Taksim'de iniyor. Tam kapıdan çıkarken:

— Vaaay... Aman!., diye bağıyor. -Ne oldu? Ne var?

İyi olmuş kerataya. Kapıyı kaparken başparmağı araya sıkışmış. Elinden şakır şakır kanlar akarken kapıya sövüp sayıyor:

— Namussuz kapı... Hiç böyle kapı görmedim.

Herif aman zaman diye bağıradursun, şoför gaza basıyor, Harbiye'ye uçuyoruz. Harbiye'de bir müşteri daha binmek istiyor ama ne mümkün... Otomobil kapısı değil, kale kapısı namussuz, İstanbul surlarının kapısını bir haftada açan Fatih Sultan Mehmet gelse açamaz.

Şoför,

-Bastır! Bastır be!., diye bağıyor.

— Neresini bastırayım?

— Ömründe hiç arabaya binmedin mi? Düğmesini bastır!

— Düğmesi nerede yahu? -Kilit düğmesi be!..

Düğme dediği nerede biliyor musunuz? Kapıyla, kilitle, kulpla hiç ilgisi olmayan biyerde, arabanın iç yanında, pencere camının altında... Ben düğmeye basıyorum, adam kulpa, kapı açılıyor. Açılır açılmaz da canımı dar atıyorum dışarı.

Artık yürümeye karar verdim.

Yanımda bir araba duruyor.

- Nereye bayım?

- Kurtuluş.

Şoföre bakıyorum, yaşlıca bir adam. Artık bu küfür filan etmez, diyorum içimden. İçerde de üç yolcu daha var.

151

İ İSTANBUL'UN HALLERİ 152

Acaba kapıyı açmayı... Bilirim bunları, herbirinin ayrı bir huyu vardır. Elimi kapı kulpuna atmadan soruyorum.

-Arabanız ne marka?

-De Soto!..

"DeSoto" mu? Bu nasıl açılır. Zaten kapının kulpu da yok.

-İt!.. İtiyorum.

- Bastır! Bastırıyorum.

— Çek!.. Kendine çek!.. Döndür!

— Döndürdüm.

- Kaç defa döndürdün? -İki.

-Olmaz, baştan döndür. Üç defa...

Şoför yardıma geliyor, o da açamıyor. Yolcularla şoför içerden, ben dışardan zar zor kapıyı açıyoruz. Bu sefer de bitürlü kapanmaz. Ben çekerim, şoför çeker, kapı kapanmaz. Bütün kuvvetimle kapıyı çektim. Eski araba sarsıldı. Küüt diye bir ses...

Şoför,

-Hah, kapandı şimdi... dedi.

Gidiyoruz, şoför anlatıyor durmadan. Ellibin liralık arabaymış. Yolcular bir yılda hurdaya çıkarmışlar. Dolmuşa inip binmesini, kapıyı açıp kapamasını bilmiyorlarmış. Ayda bikez kapıyı tamire götürürmüş. Şoför sövüp sayıyor. Bereket, bu seferkiler bana değil, başkalarına.

Kurtuluş'a geliyoruz. Araba duruyor. Bir yolcu kapıyı açmak istiyor. Açılmaz.

- Bu araba De Soto, diye öğrendiklerimi satıyorum, yukarı al, sola it...

Öbür yolcu işe karışıyor, üçüncüsü yardım ediyor. Şoför söylenerek kapıya uzanıyor. Hiçbirimiz açamıyo-

DOLMUŞUN KAPISI ; 153

ruz. Öbür yandaki kapıyı kurcalıyoruz, zorluyoruz, o da açılmıyor. Kaldık mı arabanın içinde... Kan ter içinde kalan şoförde küfrün bini bir para... Bir kısmımız sağ, bir kısmımız sol kapıda uğraşyoruz. Masallardaki sihirli kapı gibi, ne yapsan açılmaz.

-Sustayı çekin! Hadi! Dayanın!..

Tramvaylar, arabalar arkamıza yığılmış. Trafik memuru sesleniyor. Şoför arabayı kenara çekiyor. Bir erkek yolcu ceketini çıkarmış, kapıyı açmaya çalışırken, biri de öbür kapıyı tekmeliyor. Kadın yolcu avazı çıktığı kadar,

-Imdaaat!.. diye bağıyor.

- Sus hanım, ortalığı telaşa verme. Kadın kaçırıyor zannedecekler.

Polis koşup geliyor, etrafımızı kalabalık çeviriyor.

- Ne var?

- İçerde kaldık, kapı açılmıyor.

Kadıncık çığlık çığılğa, şoför kapı kilidinin sustasını bozan müşterilere küfreder, dışardakiler güler halimize...

- Bir keser yok mu, keser...

- Keserle açılmaz, varyoz lazım. -Bir çilingir çağırın en iyisi...

Karanlık bastı, biz hâlâ dolmuşta mahpusuz. Seyirciler gittikçe artıyor. Ne içerden açılıyor, ne dışardan... Başka bir şoför bizimkine:

-Arkadaş, diyor, bunu açsa açsa Yenişehir'de tamirci Yanko açar. Geçen gün Büyükdere'ye müşteri götürmüştüm. Benim de başıma geldi. Öldür Allah kapı açılmadı. Sonra müşterileri tersyüzü getirdim, beş tamirhane dolaştıktan sonra Yanko Usta açtı.

Yenişehir'de Yanko Usta'nın tamirhanesine gidiyoruz. Usta evine gitmiş. Ustaya haber gidiyor. Biz içerde artık

154

İSTANBUL'UN HALLERİ

patlayacağız. Bir saat mi, iki saat mi sonra usta geliyor. Bir zaman da o uğraşiyor.

— Siz bunu Tarlabası'ndaki kilitçi İbo var, ona götürün, diyor.

Kilitçi İbo'ya gidiyoruz.

-Sustalının dili dişliye geçmiş, diyor.

-Ne yapacağız?

— Gece vakti olmaz. Bunun bir günlük işi var. Gündüz gözüyle inşallah...

İçerde yalvarmaya başladık:

-Aman İbo Usta, ocağına düştük. Bizi buradan kurtar. Ne istersen verelim, yüz, ikiyüz... Kadın ağlamaya başladı:

-Ah n'olur, kocama bir haber verin bari...

Halimize acıyan İbo Usta işe girişti. Gecenin oniki-sinde,

— Olmuyor, dedi, bunun işi uzun... Pencereden çıkın!.. İlkın kadının canını kurtardık.

Pencereden başını

uzattı. Ayaklarından biz tuttuk, başından dışardakiler, kargatulumba kadını çıkardık. Yolcunun biri şişman olduğu için, ne yaptıkça dışarı çıkaramadık. Sonra beni çıkardılar. Hürriyet havasını ciğerlerime çektim. Şişman yolcuyu çıkarmaya çalışıyorlardı. Bana da: "Yardım et," dediler.

Çeke çeke adamı yarı beline kadar dışarı çıkardık. Ama tam beline gelince, ne içeri, ne dışarı, adam pencereye takılı kaldı; yarısı içerde, yarısı dışarda.

— Vazgeçtim, içeri sokun! diye yalvarıyor. İçeri de sokamıyoruz.

Ben artık oradan uzaklaştım. Ne yaptılar bilmiyorum. Tabii Kurtuluş'a yaya gittiğimi, o günden sonra dolmuşa binmeye tövbe ettiğimi tahmin edersiniz.

İçindekiler

Kumbara Hırsızı.....	5
Bizim Hemşeri.....	13
istanbul'un Havası Kalleştir.....	18
Hepsi Hepsi İyi.....	24
Bir Muzır Öykü: Vah Yavrum Vah.....	31
Kiracıya Maşallah.....	40
Zekânızı Bileyiniz.....	65
Babıâli Canavarı.....	70
Boğaziçi Hastalığı.....	75

Erkeklik Yüzünden.....	82
Bizim Apartmanın Sahibi.....	88
istanbul'dan Bir Kız Kaçtı.....	93
Zavallı Necla.....	100
Cürme Teşvik.....	112
Gebe Kadın İçin Ağlama Konçertosu.....	116
istanbul'u Yaşamak.....	124
Beni Enayi mi Belledin?.....	136
Dolmuşun Kapısı.....	146

Aziz Nesin

(Mehmet Nusret Nesin)

(20 Aralık 1915, Heybeliada, İstanbul • 6 Temmuz 1995, Çeşme, İzmir)

BÜTÜN KİTAPLARI

Roman: Kadın Olan Erkeğin Hatıraları (1955), Düşümlü Mendil (1955), Gol Kralı (1957), Erkek Sabahat (1957), Saçkıran (1959), Zübük (1961), Şimdiki Çocuklar Harika (1967), Tatlı Betüş (1974), Surname (1976), Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz (1977), Tek Yol (1978).

Öykü: Parti Kurmak Parti Vurmak (1946), Geriye Kalan (1953), İt Kuyruğu (1955), Yedek Parça (1955), Fil Hamdi (1956), Damda Deli Var (1956), Koltuk (1957), Kazan Töreni (1957), Deliler Boşandı (1957), Mahallenin Kısmeti (1957), Ölmüş Eşek (1957), Hangi Parti Kazanacak (1957), Toros Canavarı (1957), Memleketin Birinde (1958), Havadan Sudan (1958), Bay Düdük (1958), Nazik Alet (1958), Gıdıgıdı (1958), Aferin (1959), Kördöğüşü (1959), Mahmut ile Nigâr (1959), Hoptirinam (1960), Gözüne Gözlük (1960), Ah Biz Eşekler (1960), Yüz Liraya Bir Deli (1961), Bir Koltuk Nasıl Devrilir (1961), Biz Adam Olmayız (1962), Yeşil Renkli Namus Gazı (1964), Sosyalizm Geliyor Savulun (1965), İhtilali Nasıl Yaptık (1965), Rifat Bey Neden Kaşınıyor (1965), Vatan Sağolsun (1968), İnsanlar Uyanıyor (1972), Hayvan Deyip de Geçme (1973), Seyyahatname (Duyduk Duymadık Demeyin) (1976), Büyük Grev (1978), 70 Yaşım Merhaba (1984), Kalpazanlık Bile Yapılamıyor (1984), Maçınli Kız İçin Ev (1987), Nah Kalkınırız (1988), Rüyalarım Ziyân Olmasın (1990), Aşkım Dinimdir (1991), Gözünüz Aydın Efendim (1997), Herkesin İşi Gücü Var (2005).

Oyun: Biraz Gelir misiniz (1958), Bir Şey Yap Met (1959), Toros Canavarı (1963), Düdükçülerle Firçacıların Savaşı (1968), Üç Karagöz Oyunu (1969), Çiçü (1969), Tut Elimden Rovni (1970), Hadi Öldürsene Canikom (1970), Beş Kısa Oyun (1979), Bir 158

Zamanlar Memleketin Birinde (1992), Başarılarımı Karılarıma Borçluyum (1992), Sait Hopsayıt (1992), Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz (1992).

Anı: Bir Sürgünün Anıları (1957), Böyle Gelmiş Böyle Gitmez I-Yol (1966), Poliste (1967), Böyle Gelmiş Böyle Gitmez II-Yokuşun Başı (1976), Suçlanan ve Aklanan Yazılar (1982), Benim Delilerim (1984), Salkım Salkım Asılacak Adamlar (1987), Bulgaristan'da Türkler, Türkiye'de Kürtler (1989), Onursal Doktor Olamamanın Büyük Onuru (1993), Mum Hala (1996), Böyle Gelmiş Böyle Gitmez III - Yokuş Yukarı (1996), Bir Vicdan Davası (1998).

Şiir-taşlama: Azizname (1948), On Dakika (1957), Sondan Başa (1984), Seviye On Ölüme Beş Kala (1986), Kendini Yakalamak (1988), Hoşça Kalın (1990), Bir Aşk Var, Bir de Ölüm (1992), Hazreti Dangalak (1992), Sivas Acısı (1995). Araştırma-deneme-söyleşi: Mizah Hikâyeleri Antolojisi (1955), Nutuk Makinesi (1958), Az Gittik Uz Gittik (1959), Merhaba (1971), Cumhuriyet Döneminde Türk Mizahı (1973), Dünya Kazan Ben Kepçe I - Irak ve Mısır (1977), Dünya Kazan Ben Kepçe II - Almanya (1983), Ah Biz Ödlek Aydınlar (1985), Soruşturmada (1986), İnsanlar Konuşa Konuşa (1988), Korkudan Korkmak (1988), Sora Sora Cennet Bulunur (1990), Bir Tutam Aydınlık (1994), Bir Dokun Bin Dinle (1994), Çuvala Doldurulmuş Kediler (1995), Türkiye Şarkısı Nâzım (1997), Okuduğum Kitaplar (2001).

Mektup: Aziz Nesin-Ali Nesin Mektuplaşmaları (1994-1995), Aziz Nesin-Tahsin Saraç Mektuplaşmaları (1995), Aziz Nesin-Me-ral Çelen Mektuplaşmaları (1998), Aziz Nesin-Saliha Scheinhardt, Mektuplar (1999).

Çocuklar için: Monologlar (1949), Uyuşana Tosunum (1971), Bu Yurdu Bize Verenler (1975), Borçlu Olduklarımız (1976), Pırlatan Bal (1976), Aziz Dede'den Masallar (1978), Ben de Çocuktum (1979), Anıtı Dikilen Sinek (1982), Nasrettin Hoca Gülütleri (1991).

Aziz Nesin'e özgü başlıca yazım biçimleri

-beri bidolu

-buçukbigün
aradabir bikaç
arasırabikez
arayer birara
ardarda birarada
azbiraz birdenbire
azçok biriki
azkaldıbisüre
azkalsın bisürü
başüstüne bişey
beribenzer bitakım
bibakıma bitane
bibaşına bitek
biçok bitürlü
biyana
biyer
buyüzden
candarma
cıgara
çokaz
enaz
ençok
epiy
fotoğraf
gülegüle
hangibir
herbir
herbişey
hergün
herhangibir
herhangibiri
herneyse
herşey
hertürtü
heryan
heryer
herzaman
hiçbişey
hiçkimse
hoşgeldin
hoşbulduk
İstanbul
ikidebir
işgören
kıravat
kimbilir
nağra
pekaz
pekçok
sağol
Sivas
tiren
varol
yada
yazıyla gösterilen her sayı bitişik
\\

1972'de kurulan Nesin Vakfı, ortalama 40 çocuğu ve 20 çalışanıyla, gönüllüleri de sayarsak 70 kişilik cıvılcıvılcı bir ailedir. Vakfın ana binası Çatalca'da, 15 dönümlük yemyeşil bir bahçe içindedir. Her çocuğun ayrı bir odası vardır, ilk ve orta eğitimdeki çocuklarımız Çatalca'daki devlet okullarında okurlar. Yüksek öğretimdeki gençlerimiz, buldukları kentlerde, varsa Nesin Vakfı'nın evlerinde, yoksa kiralanın bir evde ya da yurtlarda kalırlar.

ilkokul çağına girmeden vakfa giren çocuklar bir meslek edininceye, daha doğrusu kendi ayakları üstünde duruncaya değin, vakfın koruması altındadır.

Nesin Vakfı'nda neredeyse yok yoktur. Yirmi beş bin kitaplık kütüphanesi, tiyatro salonu, yüzme havuzu, spor ve oyun alanları, seramik atölyesi, müzesi, bilgisayar odası, hayvanları (inek, koyun, keçi, tavuk, güvercin, tavşan, hindi, ördek, tavuskuşu...) eşit çeşit meyve ağaçları, sebze bahçeleri, marangozhanesi...

Ve elbette Aziz Nesin her zaman bizimle birlikte. Nesin Vakfı'nın gelirleri, Aziz Nesin'in yapıtlarının telif haklarından, Nesin Vakfı'nın konutlarının kiralarından ve bağışlardan oluşmaktadır.

ISBN 975-9038-50-1

789759

038502

NESİN